

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Вищого навчального закладу Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»

18 квітня 2019 року № 88-Н

Форма № П-4.04

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

Навчально-науковий інститут бізнесу та сучасних технологій

Форма навчання заочна

Кафедра бухгалтерського обліку і аудиту

Допускається до захисту

Завідувач кафедри _____ доц. Є.А. Карпенко
«10» грудня 2020 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

***на тему: «Облік власного капіталу підприємства та аналіз ефективності
його використання»***

(за матеріалами ПАТ «Подільські Товтри», м. Кам'янець-Подільський)

зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

за освітньою програмою «Облік і аудит»

ступеня «магістр»

Виконавець роботи Яновська Карина Андріївна

_____ 07.12.2020 р.

Науковий керівник к.е.н., доцент Карпенко Євгенія Анатоліївна

_____ 07.12. 2020 р.

Полтава – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1. Економічна сутність власного капіталу, його види та порядок формування	6
1.2. Нормативно-інформаційне забезпечення обліку та аналізу власного капіталу	17
1.3. Характеристика фінансово-господарської діяльності та постановки обліково-аналітичної роботи ПАТ «Подільські Товтри»	26
Висновки за розділом 1.....	35
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТА НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ.....	37
2.1. Облікова політика як інструмент організації бухгалтерського обліку власного капіталу підприємства	37
2.2. Методика обліку власного капіталу підприємства за видами.....	47
2.3. Порядок розкриття інформації про власний капітал у фінансовій звітності та напрями його удосконалення.....	56
Висновки за розділом 2.....	61
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	63
3.1. Організація аналізу власного капіталу, його інформаційно- методичне забезпечення	63
3.2. Методика аналізу складу, руху та ефективності використання власного капіталу підприємства	72
3.3. Використання результатів аналізу власного капіталу в управлінні ...	81
Висновки за розділом 3.....	89
ВИСНОВКИ.....	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ.....	98
ДОДАТКИ.....	110

ВСТУП

Стійкий економічний розвиток підприємств на засадах фінансової стабільності та підвищення конкурентоспроможності в динамічному бізнес-середовищі забезпечується створенням ефективної системи інформаційної підтримки управлінських рішень з формування та використання власного капіталу підприємства. Дедалі більшої актуальності набуває цілеспрямоване формування і своєчасність передачі в режимі реального часу обліково-аналітичної інформації про наявність, склад, структуру, рух та ефективність використання власного капіталу в розрізах, що задовольняють потреби власників і керівництво. Зазначене підтверджує доцільність удосконалення теоретичних, організаційно-методичних і прикладних аспектів обліку та аналізу власного капіталу, що забезпечує ефективне функціонування відповідних підсистем у межах інтегрованої інформаційно-аналітичної системи управління підприємством.

Вагомий внесок у теорію та методологію обліку та аналізу власного капіталу підприємства внесли вітчизняні вчені: М. О. Білоусов, Ф. Ф. Бутинець, Р. В. Варичева, О. Й. Вівчар, Т. В. Давидюк, О. О. Зеленіна, Л. М. Котенко, Н. С. Марушко, Є. В. Мних, І. М. Назаренко, О. В. Олійник, Н. І. Петренко, О. І. Пилипенко, В. В. Сопко, Л. І. Цюцяк, О. В. Чумак, І. Й. Яремко, О. В. Ярощук та інші. Дані питання в контексті управління власним капіталом підприємства висвітлені також у роботах зарубіжних вчених-економістів: Х. Андерсона, І. Т. Балабанова, Ю. Бригхема, М. Ф. Ван Бреда, Глена А. Велша, Л. Гапенські, Д. Колдуелла, М. Міллера, Ф. Модільяні, Б. Нідлза, Г. В. Савицької, Е. С. Хендріксена, Г. Ф. Чернецької, Деніела Г. Шорта та інших. Разом з тим у наукових працях недостатньо повно та ґрунтовно висвітлюються принципово важливі питання, пов'язані з теоретико-методичним забезпеченням функціонування підсистем обліку та аналізу в інформаційній системі управління власним капіталом підприємств, організацією та методикою відображення елементів власного капіталу в обліку та звітності, застосуванням

сучасного методичного інструментарію оцінки ефективності використання та формування оптимальної структури власного капіталу підприємств.

Теоретична і практична значимість питань обліку та аналізу власного капіталу підприємств та недостатній рівень їх системного дослідження з позиції сучасних потреб управління зумовили вибір теми дипломної роботи, її мету, основні завдання дослідження.

Метою дипломної роботи є обґрунтування теоретико-методичних засад і розробка практичних рекомендацій з удосконалення обліку та аналізу власного капіталу для підвищення ефективності системи управління підприємством.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначено наступні завдання дослідження:

- дослідити економічну сутність власного капіталу, його види та порядок формування;
- розкрити нормативно-інформаційне забезпечення обліку та аналізу власного капіталу;
- надати характеристику фінансово-господарської діяльності та постановки обліково-аналітичної роботи суб'єкта дослідження;
- визначити основні структуроутворюючі елементи облікової політики в частині власного капіталу підприємства;
- розкрити методику обліку власного капіталу підприємства за видами;
- дослідити порядок розкриття інформації про власний капітал у фінансовій звітності;
- вивчити порядок організації аналізу власного капіталу, його інформаційно-методичне забезпечення;
- дослідити методику аналізу складу, руху та ефективності використання власного капіталу;
- обґрунтувати можливості використання результатів аналізу власного капіталу в управлінні.

Предметом дослідження сукупність теоретичних, організаційно-методичних і прикладних аспектів бухгалтерського обліку та аналізу власного

капіталу в системі управління підприємством.

Об'єктом дослідження є процес обліку та аналізу власного капіталу в інформаційній системі підприємства.

Суб'єктом дослідження обрано Публічне акціонерне товариство «Подільські Товтри» (далі – ПАТ «Подільські Товтри»).

Теоретичною та методологічною основою дослідження стали загальнонаукові та специфічні методи наукового пізнання явищ і господарських процесів підприємства. Теоретичне обґрунтування побудови ефективної системи обліку та аналізу власного капіталу в системі управління підприємством здійснено із застосуванням комплексно-цільового системного підходу та логічного моделювання. У роботі використано методи логічного аналізу та синтезу, абстрактно-логічний метод та групування, методи детермінованого і стохастичного факторного аналізу, монографічний метод, графічний метод.

Інформаційною базою дослідження є класичні та сучасні концепції, розробки вітчизняних і зарубіжних науковців з проблем організації та методики бухгалтерського обліку і економічного аналізу власного капіталу; законодавчі та нормативні акти України, що регулюють діяльність суб'єктів господарювання та відображення їх господарських операцій в обліку та звітності; матеріали періодичних наукових видань та науково-практичних конференцій з досліджуваної проблематики; Інтернет-ресурси; фінансова звітність ПАТ «Подільські Товтри» за 2017-2019 роки.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання розроблених у дипломній роботі теоретичних і організаційно-методичних положень обліку і аналізу при формуванні ефективної системи інформаційної підтримки управління власним капіталом підприємства, що дозволяє будь-якій управлінській ланці забезпечити прийняття своєчасних рішень з формування та використання власного капіталу.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність власного капіталу, його види та порядок формування

Головною домінантою функціонування та розвитку підприємницьких структур є капітал. Його ефективне формування на мікрорівні сприяє стійкому економічному зростанню добробуту власників, а на макрорівні – збільшенню суспільного багатства нації. Отже, капітал – достатньо вагома економічна категорія.

З розвитком економічної науки розуміння природи та сутності капіталу не залишалося постійним, а змінювалось відповідно до загального розвитку знань з економічної теорії та політичної економії, економіки, фінансів, менеджменту тощо. І як наслідок – в сучасній економічній літературі досі немає однозначного трактування поняття «капітал» [104, с. 2]. Отже, актуальним є дослідження еволюції знань про капітал з позицій походження терміну, виникнення теорій (концепцій) капіталу, форм його прояву, сфер існування і застосування поняття.

В історичному контексті етимологію слова «капітал» пов'язують з латинським «capitalis», що в перекладі означає головну грошову суму, назначену до займу на відсоток [98, с. 9], і є дериватом, тобто похідним від «caput» - голова.

Дослідження генезису економічної категорії «капітал» за етапами доринкової (4 ст. до н.е. – XVIII ст.), ринкової (XVIII–XIX ст.) та соціально-орієнтованої ринкової економіки (XX–XXI ст.), результати якого наведені у додатку А, доводить, що еволюція цієї економічної категорії відображає процес розвитку природи, форм руху, динаміки та структури товарного виробництва, і

свідчить про її багатогранність. Як бачимо, в доринковій економіці першу спробу визначення сутності капіталу було здійснено представниками економічної думки античного світу – Ксенофонт (430-455 рр. до н.е.), Платоном (427-347 рр. до н.е.) та Аристотелем (384-322 рр. до н.е.). Вони не вживали безпосередньо термін «капітал», але розглядали його через призму накопичення багатства й зростання добробуту народу. Найбільш цікавими є погляди Аристотеля, який, враховуючи сутнісні ознаки багатства, виокремив два його види – економіку та хресматику. Саме «хресматика», тобто діяльність, спрямована на безмежне нагромадження багатства, безкінечне нарощування капіталу та одержання прибутку, за твердженням Т.Г. Камінської, є першим відомим трактуванням капіталу як економічної категорії [52, с. 230].

Новим відліком економічного світосприйняття та трактування економічної категорії «капітал» слід вважати закінчення пори рабовласництва і початок феодалізму у середньовіччі. До первинних витоків трактування капіталу в епоху раннього (V-X ст.) та початку класичного середньовіччя (XI–XV ст.) сучасні науковці [52, с. 231] відносять роздуми Ібн Сіна або Авіцени (980-1037 рр.), який сформулював дев'ять факторів життя і виділив людські здібності (розумову діяльність, силу тощо) капітальні блага (землю, повітря, вогонь тощо) в якості складових задоволення потреб, розвитку матеріального виробництва і накопичення капіталу.

Гроші, як форма постійного руху капіталу, розглядаються у працях науковців класичного (XI-XV ст.) та пізнього середньовіччя (XVI–XVII ст.), а саме – меркантилістів (від італійського слова «mercante» – торговець, купець). Представники цієї економічної течії під поняттям «капіталу» як основного багатства розуміли процес нагромадження грошей, зокрема у золоті, сріблі та коштовностях [52, с. 231]. І якщо ранні меркантилісти (В. Стаффорд, Г. Скаруффі, Б. Даванцаті) говорили тільки про гроші як засіб утворення скарбів, то пізні (А. Монкретьєн, А. Серра, Т. Мен, Ж-Б. Кольбер, І.Т. Посошков) – визнавали гроші як капітал. Погляди меркантилістів демонструють грошовий підхід до трактування капіталу, і певною мірою

переплітаються з ідеями монетаризму, який відводить грошам роль не лише джерела і вимірника багатства, але й суспільного регулятора [10, с. 19].

Переконання прихильників пізнього меркантилізму сприяли становленню школи фізіократів, головним ідеологом якої був Ф. Кене. В його дослідженнях вперше акцентується увага на матеріальній формі капіталу, яка може приносити дохід і яку можна побачити та виміряти [20, с. 39]. Прогресивність поглядів Ф. Кене полягає в розробці моделі економічного кругообігу руху основного і оборотного капіталів та обґрунтуванні правила, за яким суспільний продукт на макроекономічному рівні може бути реалізований при дотриманні певних пропорцій між його речовими і вартісними елементами [52, с. 232]. Істотною заслугою фізіократів було те, що вони визначили капітал як вічну категорію, властиву всім часам, епохам і народам, а також виокремили речові складові, на які він розпадається під час здійснення власного кругообігу в процесі виробництва.

Послідовниками фізіократів на початку ринкової економіки були представники школи класичної політичної економії, початок формування якої поклав В. Петті (1623-1687). Він першим сформулював основоположний тезис про те, що багатство нації створюється людською працею в усіх сферах матеріального виробництва, спростовуючи меркантилістичні погляди на багатство та джерела його нагромадження. В. Петті ввів поняття грошової маси, необхідної для країни. Самі ж гроші він не вважав багатством країни, і їх головну функцію визначав як засіб обігу [48, с. 210].

Принципи виникнення, формування й функціонування капіталу в подальшому були обґрунтовані А. Смітом (1723-1790). Він розглядав капітал як накопичений запас речей або грошей (накопичене багатство), і зважаючи на здатність запасів до формування доходу [49, с. 308], обґрунтував поділ капіталу на основний і оборотний. Під основним капіталом А. Сміт розумів все те, що приносить дохід або прибуток, але при цьому не бере участі в обігу і не змінює власника (будівлі, споруди, машини та обладнання, землі, а також, набуті й корисні здібності усіх членів суспільства).

Суттєвим доповненням поглядів А. Сміта були дослідження Д. Рікардо (1772-1823), який розглядав капітал «як «вічну» категорію, частину багатства, що витрачається з метою майбутнього виробництва» [66, с. 49]. Його вагомою заслугою розкриття механізму міжгалузевої конкуренції капіталів та трактування основного і оборотного капіталу з огляду на характер їх зношуваності та період оборотності.

За твердженням В.В. Кириленка, «першим, хто розмежував капітал-власність від капіталу-функції і обґрунтував існування двох видів доходів: підприємницький дохід (плату за працю, підприємницькі здібності) і процент як плату за капітал (своєрідна платня капіталістові, який утримувався від негайного споживання грошей)» [49, с. 65] був Н.В. Сеніор (1790-1864). Згідно з його теорією стриманості, побудованої на двох елементах – праці та капіталі, власники найманої праці і капіталу свідомо себе обмежують на користь певних інтересів. Стримання само по собі не створює багатства, але дає можливість отримати винагороду [49, с. 65]. Винагородою капіталіста є прибуток, а робітника – заробітна плата. Відмова капіталіста від споживання дозволяє перетворити частину його особистого доходу у вигляді прибутку на капітал.

Аналіз поглядів представників школи класичної політичної економії дозволяє визнати, що вони зробили вагомий внесок у теорію капіталу, розглядаючи його з точки зору предметно-функціонального підходу як вічну категорію, пов'язану з результатами минулої праці, процесами виробництва й обігу, заощадженням, утриманням від поточного споживання. Вони визначили головні фактори виробництва, де капіталу належить провідна роль, і заклали наукове підґрунтя для класифікації капіталу та дотримання певних економічних пропорцій між факторами виробництва: працею, природними ресурсами, капіталом. Проте конкретні процеси кругообігу капіталу та зміни його форм цими вченими досліджені не були [52, с. 235].

Аналіз представлених в економічній літературі дефініцій категорії «капітал підприємства» (додаток А) дозволяє визнати, що на сьогоднішній день єдиний підхід до її трактування відсутній. Узагальнення думок науковців з

цього приводу (рис. 1.1), свідчить, що найпоширенішим тлумаченням категорії «капітал підприємства» (25,0 % з 32 досліджених літературних джерел) є його визначення як джерела власних і позикових засобів, авансованих в активи підприємства [8, с. 134; 9, с. 299; 43, с. 4].

Рис. 1.1. Аналіз дефініцій «капітал підприємства» у сучасній економічній літературі [узагальнено автором підставі додатку А)

Аналіз існуючих в сучасній економічній літературі підходів до визначення поняття «власний капітал», які представлені у табл. 1.1 дозволяє зробити висновок про те, що на законодавчому рівні власний капітал трактується з позиції чистих активів, тобто як частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань [78].

**Тлумачення поняття «власний капітал» підприємства в
інтерпретації різних авторів**

№ з/п	Автор	Трактовка поняття
1.	Аракелян А. Г., Кузенко Т. Б. [3]	власний капітал – це загальна вартість засобів підприємства, які належить йому на правах власності, і використовуються для отримання прибутку
2.	Бакурова О. А., Курек Б. [97, с. 127]	власний капітал – це загальна сума засобів, що внесені його учасниками в різних формах з передачею права власності на них підприємству або залишені ними на підприємстві, які є джерелами формування його активів і виступають матеріально-технічною базою його функціонування як суб'єкта господарювання
3.	Бобяк А. П. [12, с. 56]	власний капітал – це власні джерела підприємства (фірми, компанії), які вкладені (внесені) засновниками або залишені ними на підприємстві з уже оподаткованого прибутку
4.	Бутинець Ф. Ф. [23, с. 714]	власний капітал – загальна вартість засобів підприємства, які належать йому на правах власності і використовуються ним для формування його активів.
5.	Варичева Р. В. [24, с. 42]	під власним капіталом слід розуміти фізичні, фінансові та інтелектуальні ресурси, вкладені власником (засновником) підприємства, з обов'язковим дотриманням відповідальності і захисту прав кредиторів задля забезпечення довгострокового фінансування, ліквідності та кредитоспроможності підприємства і ефективного управління підприємством в цілому
6.	Гайдамака Н. В., Терещенко В. С. [32, с. 86]	власний капітал – це фінансові ресурси, які використовуються для організації та фінансування господарської діяльності
7.	Городня Т. А. [34, с. 251]	власний капітал це нагромаджений шляхом збереження запас економічних благ у формі грошових коштів та реальних капітальних товарів, що залучається його власниками в економічний процес як інвестиційний ресурс і чинник виробництва з метою отримання доходу, функціонування яких в економічній системі базується на ринкових принципах і пов'язане з чинниками часу, ризику і ліквідності
8.	НП(С)БО [78]	власний капітал – частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань
9.	Самойлова Т. А. [93, с. 170]	власний капітал – це фінансові ресурси, що вкладає та додатково нагромаджує підприємство для організації та фінансування господарської діяльності
10.	Хмелевська А. В. [100, с. 193]	власний капітал це модифікована величина заборгованості підприємства його засновникам в розмірі вартості активів, які ним забезпечуються
11.	Яровенко Т. С., Свистільник К. П. [112, с. 190]	власний капітал – це основа створення й розвитку господарської діяльності підприємства, а також головна складова його загального потенціалу у вигляді початково зареєстрованих та додатково створених власних коштів (засобів)

Як загальну вартість коштів підприємства, які належать йому на правах власності і використовуються для формування певної частини його активів та одержання прибутку визначають власний капітал інші науковці [23, с. 714; 3; 97, с. 127]. Дане визначення поглиблюється дефініціями категорії «власний капітал», що надані групою дослідників [29, с. 146; 12, с. 56; 60, с. 153; 96, с. 85; 112, с. 190], які акцентують увагу на тому, що власний капітал являє собою джерела власних фінансових ресурсів підприємства, що сформовані за рахунок внесків засновників та додатково створених власних коштів (прибутку, резервів тощо), і не мають визначеного терміну повернення. Зустрічається також тлумачення власного капіталу як модифікованої величини заборгованості підприємства його засновникам в розмірі вартості активів, які ним забезпечуються» [100, с. 193].

Вважаємо, що всі наведені трактування є цілком припустимими, оскільки визначають сутність власного капіталу в контексті джерел його створення та зобов'язань щодо власників підприємства. Разом з тим для цілей бухгалтерського обліку та економічного аналізу визначення цієї категорії, на нашу думку, потребує уточнення через призму кругообігу капіталу в процесі господарської діяльності, його економічної і правової сутності. Відтак, під власним капіталом підприємства, зокрема роздрібною торгівлі, слід розуміти загальну суму власних джерел фінансування активів, які по праву належать підприємству і сформовані за рахунок внесків власників та додатково створених й отриманих в процесі господарської діяльності власних засобів підприємства.

На законодавчому рівні поняття «власний капітал» закріплене у НП(С)БО № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [78]. Так, під власним капіталом розуміється частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань. Проте дане визначення відображає порядок розрахунку власного капіталу, але не розкриває джерел формування та напрямків використання власного капіталу та є надто обмеженим.

В міжнародних стандартах бухгалтерського обліку не використовується

такий термін, як «власний капітал», еквівалентом до нього в зарубіжній практиці є поняття «чисті активи» (netassets).

Для глибшого розуміння сутності власного капіталу ці функції можна поділити на дві групи: загальні функції, які стосуються власного капіталу загалом, та спеціальні, які виконують, переважно, окремі складові цього капіталу (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Функції власного капіталу [8]

Формування в бухгалтерському обліку повної та достовірної інформації про склад і структуру власного капіталу забезпечується науково-обґрунтованою класифікацією його складових. Представлені в економічній літературі методичні підходи до класифікації власного капіталу (додаток Б) свідчать, що

основними ознаками розподілу складових власного капіталу підприємств в переважній більшості розглянутих нами праць сучасних дослідників [23, с. 198; 24, с. 39; 16; 7] є:

– форма або економічна природа власного капіталу, згідно з якими автори виокремлюють інвестований (вкладений або сплачений) капітал, нерозподілений прибуток, подарований капітал, отриманий безоплатно та зароблений протягом звітного періоду. Дана ознака «дозволяє визначити частину капіталу, який був інвестований засновниками, одержаний безоплатно, зароблений протягом звітного періоду» [24, с. 39];

– рівень відповідальності, згідно з яким виділяють статутний капітал (zareєстрований) та додатковий капітал, або капітал, закріплений в установчих документах та капітал нерегламентований як обов'язковий, що відображає дотримання вимог законодавства.

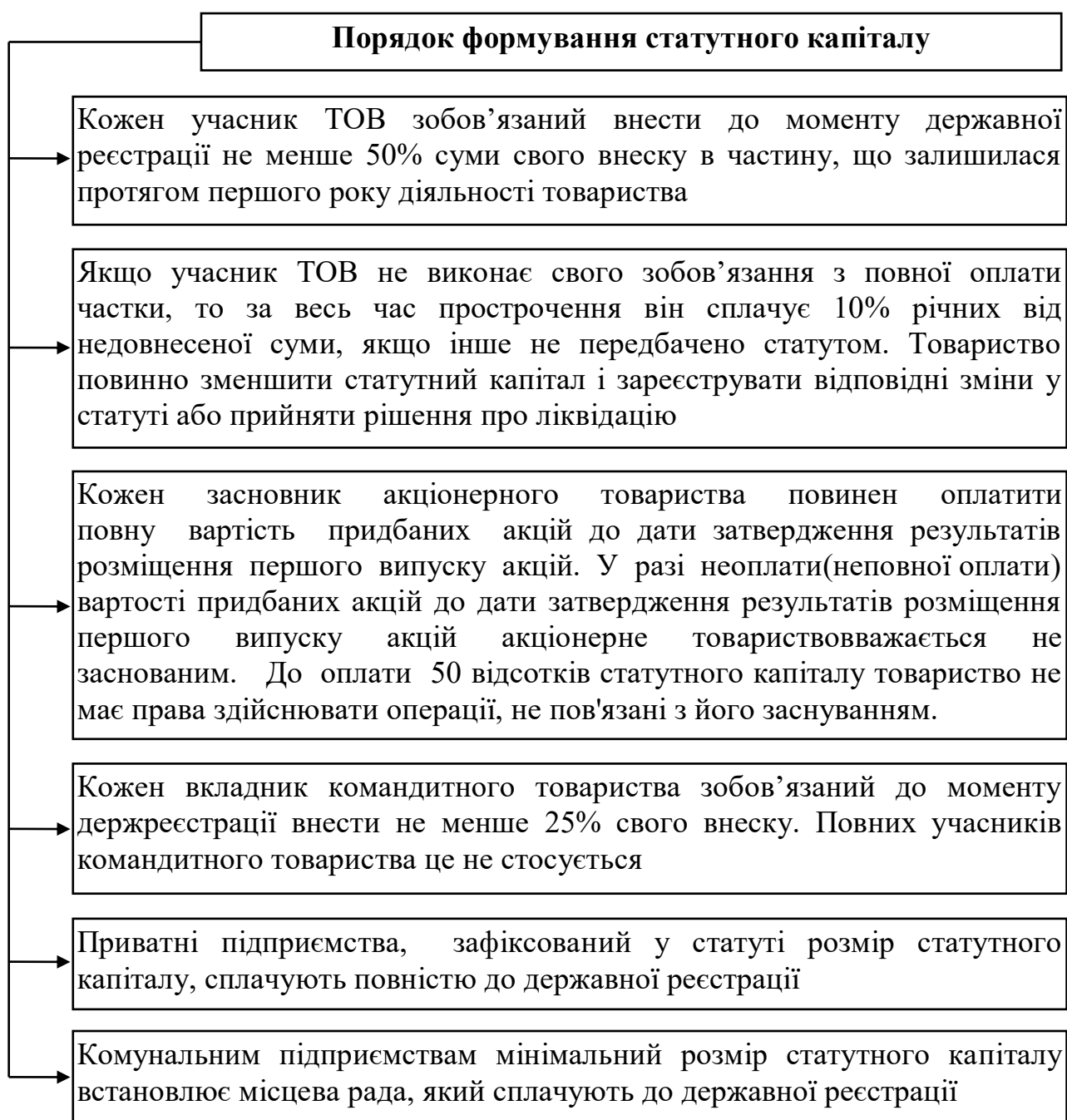
Крім зазначених класифікаційних ознак класифікації Р.В. Варичева [24, с. 39] виділяє такі як: організаційно-правова форма підприємства (складений, пайовий, статутний), рівень оплати оголошеного капіталу (оплачений, неоплачений), мінливість (постійний, змінний), ступінь прозорості для зовнішніх користувачів (розрахунковий, номінальний) та структура внесків до статутного капіталу (фізичний, фінансовий, інтелектуальний).

На наш погляд, усі ці класифікаційні ознаки мають право на життя як у практичному плані, так і в науковому, оскільки дозволяють детально структурувати власний капітал для потреб обліку та аналізу. Разом з тим, вони потребують уточнення (відповідно до вищенаведеної трактовки власного капіталу) та більш чіткої конкретизації, оскільки одні й ті ж самі види капіталу різними авторами відносяться до різних груп, а окремі запропоновані ознаки (наприклад, ступінь прозорості для зовнішніх користувачів та мінливість), на нашу думку, не є пріоритетними для формування управлінської інформації про власний капітал в обліково-аналітичній системі підприємства.

Вважаємо, що достатньо повно задовольнить потреби управління власним капіталом підприємств, зокрема роздрібної торгівлі, інформація, яку

сформовано за такими ознаками як: елементи, що знаходять відображення в балансі; організаційно правова форма підприємства; джерела формування в процесі господарської діяльності; натурально-речовинна форма внесків; стан оплати власниками. Характеристика структурних елементів власного капіталу підприємств роздрібної торгівлі та доцільність їх угруповання за визначеними ознаками представлена у додатку В.

Порядок формування статутного капіталу представлено на рис. 1.3.

Рис. 1.3. Порядок формування статутного капіталу [26, с. 210]

Статутний капітал підприємства формується за рахунок внесків його учасників (засновників).

Внески можуть здійснюватися у різних формах, зокрема:

- грошових коштів, у т. ч. в іноземній валюті;
- основних засобів, рухомого та нерухомого майна й інших матеріальних цінностей;
- цінних паперів інших суб'єктів;
- прав користування землею, водою, природними ресурсами, будинками, спорудами;
- інших нематеріальних активів, у т. ч. інтелектуальної власності, авторських прав [61, с. 211].

Оцінка елементів власного капіталу підприємства представлено у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Оцінка елементів власного капіталу підприємства

Елементи власного капіталу	Оцінка
Зареєстрований капітал	Дорівнює номінальній сумі зареєстрованого капіталу
Додатковий капітал	Різниця між оцінкою вкладеного капіталу та номінальною вартістю зареєстрованого капіталу
Резервний капітал	Розмір резервного капіталу передбачено Статутом підприємства
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Визначається наростаючим підсумком за весь період існування підприємства і дорівнює оцінці результату його діяльності за вирахуванням: <ul style="list-style-type: none"> - суми оцінки всіх активів, що розподілялися між власниками (акціонерами, учасниками) як дохід від корпоративних прав (дивіденди та інші вилучення з прибутку); - сум, на які накладена заборона щодо розподілу між власниками
Неоплачений капітал	Дорівнює вартості неоплаченого статутного капіталу
Вилучений капітал	Дорівнює собівартості викуплених самим товариством акцій (часток, паїв), тобто фактичній вартості їх придбання

Розгляд поняття «власний капітал» в обліково-економічній літературі дає підстави стверджувати про дискусійність його визначення. Це зумовлено відсутністю єдиної теорії капіталу і, відповідно, трактування природи капіталу. Вивчивши різні точки зору, було уточнено комплексне поняття «власний

капітал» – сукупність фінансових ресурсів суб'єкта господарювання, що належать йому на правах власності та були створені за рахунок коштів власників підприємства або у результаті його ефективного господарювання, наявність яких забезпечує фінансову стійкість підприємства, тобто можливість та безперервність господарської діяльності та зниження його фінансового ризику.

Отже, значення власного капіталу полягає в тому, що він є гарантією фінансової незалежності підприємства і базою для формування його активів. У ході підприємницької діяльності власний капітал або нарощується, або «проїдається». Лише за умови збереження власного капіталу підприємство зможе нарощувати прибутки, залучати кошти інвесторів, виходити на ринок позикового капіталу.

1.2. Нормативно-інформаційне забезпечення обліку та аналізу власного капіталу

На сучасному етапі функціонування вітчизняної економіки важливою проблемою подальшого розвитку системи бухгалтерського обліку в Україні є реформування його методологічних та організаційних основ, перегляд самої концепції бухгалтерського обліку, одним із основних аспектів якої є концепція бухгалтерського обліку пасивів, в тому числі капіталу підприємства як первинної ланки економічної системи країни.

Важливе місце у стратегії діяльності підприємства займають проблеми ефективного формування, раціонального використання і управління власним капіталом. Метою формування капіталу підприємства є придбання необхідних активів та оптимізація структури капіталу з позицій забезпечення умов ефективного його використання. На основі бухгалтерської інформації про

власний капітал формуються найсуттєвіші показники, які визначають фінансовий стан підприємства та умови його розвитку.

Аналіз вітчизняної та зарубіжної облікової літератури показує неоднозначність як трактування поняття “власний капітал”, так і його складових. Для встановлення спільних і відмінних ознак формування власного капіталу в різних країнах, для з’ясування переваг структури власного капіталу в акціонерних товариствах, необхідним постає дослідження рівня нормативного закріплення складових власного капіталу та їх співвідношення на підприємствах різних організаційно-правових форм в Україні та за кордоном.

У більшості зарубіжних країн до складових власного капіталу відносять статутний (акціонерний) капітал, резервний капітал (створюються резерви статутні та інші ініціативні), нерозподілені прибутки.

В Україні, Республіці Молдова і Російській Федерації складові власного капіталу майже подібні [84, с. 45]. Спільним для цих країн є віднесення статутного, додаткового, резервного капіталів, нерозподілених прибутків до власного капіталу підприємства. Що стосується додаткового капіталу, то відмінними є складові цієї бухгалтерської категорії в різних країнах, а також те, що наприклад, в Україні і Росії для обліку додаткового капіталу передбачений один рахунок з однойменною назвою, а в Молдові існують два види капіталу: додатковий і неосновний, адже окремо відображаються суми переоцінки як складова саме неосновного капіталу.

Цивільне законодавство Республіки Молдова встановлює обмеження для загального розміру власного капіталу. Якщо після закінчення звітного періоду вартість чистих активів буде менше статутного капіталу підприємства, то забороняється розподіляти чистий прибуток підприємства. Власники повинні погасити зобов’язання, які виникли або прийняти рішення щодо зменшення статутного капіталу. В іншому випадку, на основі судового рішення товариство може бути ліквідовано [21, с. 223-224].

Особливим у Франції є класифікація капіталу на інвестиційні гранти та спеціальні податкові знижки. Французькі підприємства можуть купувати і

продавати свої акції, але тільки за певних умов: для передачі працівникам, при зменшенні акціонерного капіталу або з метою регулювання ситуації на ринку, якщо компанію включено до лістингу (в цьому випадку вона може укласти угоди не більше ніж з 10 % акцій). На відміну від бухгалтерського обліку в Україні, операції, пов'язані з введенням та виведенням основних засобів з експлуатації, не впливають на власний капітал [18, с. 290].

У Німеччині компанії практикують довгострокове фінансування (зовнішнє – за рахунок банківських кредитів, внутрішнє – через реалізацію пенсійних програм). Протягом останніх років середня для Німеччини частка власних коштів в загальній сумі активів не перевищувала 20 % [18, с. 292]. Акціонери часто намагаються вкласти частину своїх інвестицій в компанію як кредити, навіть якщо поверненість таких кредитів обмежена. Для акціонерних товариств та товариств з обмеженою відповідальністю законом встановлені мінімальні розміри статутного капіталу, обумовлені права з викупу власних акцій. Правила формування резервів встановлені тільки для юридичних осіб, в основному вони призначені для покриття можливих збитків або збільшення статутних капіталів.

Порівнюючи структуру власного капіталу в Естонії та Україні, відзначимо, що вона є практично однаковою, за винятком того, що відсутній рахунок, який би обліковував неоплачений капітал. Також в Естонії виділяються деякі об'єкти в окремі рахунки, які в Україні знаходяться у складі інших, більш загальних рахунків (додаток Д).

Відображення інформації про власний капітал в Україні принципово не відрізняється від міжнародних стандартів. Це зумовлено тим, що при формуванні Положень (стандартів) бухгалтерського обліку фахівці керувалися МСФЗ. Відповідно до МСФЗ у звітності дещо звужений склад власного капіталу, так як вони носять рекомендаційний характер. У МСФЗ статті власного капіталу є згрупованими, а в Україні П(С)БО – деталізовані, що дає змогу в звітності чітко відображати складові власного капіталу.

Отже, операції з власним капіталом в різних країнах світу мають свої

особливості, продиктовані низкою факторів: починаючи з історичного аспекту і закінчуючи домінуючою формою власності підприємств в певній країні. Вітчизняним науковцям з бухгалтерського обліку слід переймати позитивний досвід облікового відображення таких операцій та впроваджувати його у практику, зважаючи на те, що у більшості зарубіжних країн складові частини власного капіталу є подібними (насамперед, це стосується практики формування різних резервів та фондів, раціональна реалізація якої спрямована на забезпечення належного рівня платоспроможності та фінансової стійкості підприємства). Це сприятиме покращанню як фінансового забезпечення вітчизняних підприємств (в частині напрямів перспективного резервування, фондування, форм вкладення коштів тощо), так і інтеграції до європейських економічних процесів економіки країни в цілому.

На сьогодні в Україні операції із власним капіталом є недостатньо врегульованими. При цьому від повного та чіткого правового регулювання обліку власного капіталу наряду залежить достовірність забезпечення обліковою системою даними та у заповненні інформацією про стан і рух власного капіталу; раціональна організація контролю за правильністю та закономірністю формування власного капіталу, розподілу прибутку за відповідними напрямами і фондами; своєчасність, повнота, правильність відображення розміру та усіх змін власного капіталу, що впливає на своєчасність отримання достовірної інформації для управління структурою капіталу підприємства в цілому.

При організації бухгалтерського обліку операцій з власним капіталом необхідно дотримуватися наступних нормативно-правових документів, що діють в Україні (додаток Е).

Аналізуючи інформацію, наведену в додатку Е, можна сказати, що законодавчі основи регулювання бухгалтерського обліку, закладені в Законі України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” [87], який визначає правові принципи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, в т.ч. операцій з формування та руху

власного капіталу.

Принципи бухгалтерського обліку операцій із власним капіталом базуються як на загальних принципах бухгалтерського обліку, зокрема на принципі визнання активів і зобов'язань, доходів і витрат, так і на вимогах корпоративного права і законодавства про цінні папери.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про власний капітал та розкриття такої інформації у фінансовій звітності визначається НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, норми якого стосуються підприємств, організацій та інших юридичних осіб усіх форм власності (крім банків і бюджетних установ) [78].

У Господарському та Цивільному кодексах України [35; 102] закріплено правові аспекти формування статутного капіталу, що визначають розмір, склад, строки, порядок внесення вкладів учасниками, оцінку майна при внесенні і вилученні, порядок зміни часток учасників, їх відповідальність за порушення зобов'язань за внесками.

Податковим кодексом України чітко визначено відсоткову ставку податку на прибуток, що, безпосередньо, впливає на розмір статті балансу “Нерозподілений прибуток (непокріті збитки)”, окреслено об'єкт і суб'єкт оподаткування, визначено склад прибутку підприємства, хто є платником податку [82].

Нормативне регулювання бухгалтерського обліку власного капіталу поділяється на декілька рівнів (рис. 1.4).

За даними рис. 1.4. видно, що держава регулює лише окремі аспекти обліку власного капіталу, залишаючи при цьому широкий спектр варіативності, що надає можливість власникам обирати оптимальний альтернативний варіант, враховуючи специфіку діяльності суб'єкта господарювання, обумовлену, насамперед, особливістю організаційно-правової форми господарювання підприємства.

РІВНІ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

Міжнародний рівень

МСФЗ (IAS) 1 “Звіт про зміни у власному капіталі”, МСБО 12 “Податки на прибуток”, МСБО 1 “Подання фінансових звітів”

Національний рівень

Цивільний, Господарський, Податковий кодекси України

Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність підприємства”, Закон України “Про акціонерні товариства”,
Закон України “Про господарські товариства” зі змінами і доповненнями, Закон України “Про інвестиційну діяльність”,
Закон України “Про цінні папери та фондовий ринок”, Закон України “Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні”, Закон України “Про обіг векселів в Україні”, Закон України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців”

Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій

Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”, Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 “Нематеріальні активи”, Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 “Запаси”, Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 “Фінансові інвестиції”, Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 “Вплив змін валютних курсів”, Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 22 “Вплив інфляції”,
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 24 “Прибуток на акцію”

Положення “Про порядок збільшення (зменшення) розміру статутного капіталу акціонерного товариства”, Положення про порядок реєстрації випуску (випусків) акцій при заснуванні акціонерних товариств, Порядок скасування реєстрації випусків акцій та анулювання свідоцтв про реєстрацію випусків акцій, Положення про придбання, реалізацію та анулювання акціонерними товариствами акцій власного випуску, Рішення Про порядок реєстрації та опублікування відомостей про створення акціонерного товариства однією особою або про придбання однією особою усіх акцій товариства, Рішення Про розкриття інформації в загальному повідомленні акціонерного товариства про проведення загальних зборів, Порядок нагляду за реєстрацією акціонерів, проведенням загальних зборів, голосуванням та підбиттям його підсумків на загальних зборах акціонерних товариств, Положення щодо підготовки аудиторських висновків, які подаються до Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку при розкритті інформації емітентами та професійними учасниками фондового ринку

Лист Державної податкової адміністрації України від 27.01.98 р. № 759/10/20-2117 “Щодо методичних рекомендацій по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій”, Лист Державна податкової адміністрації України від 15.06.98 р. № 7141/10/20-0017 “Про Методичні рекомендації щодо проведення аналізу фінансового стану підприємства-боржника при отриманні відстрочок (розстрочок)”

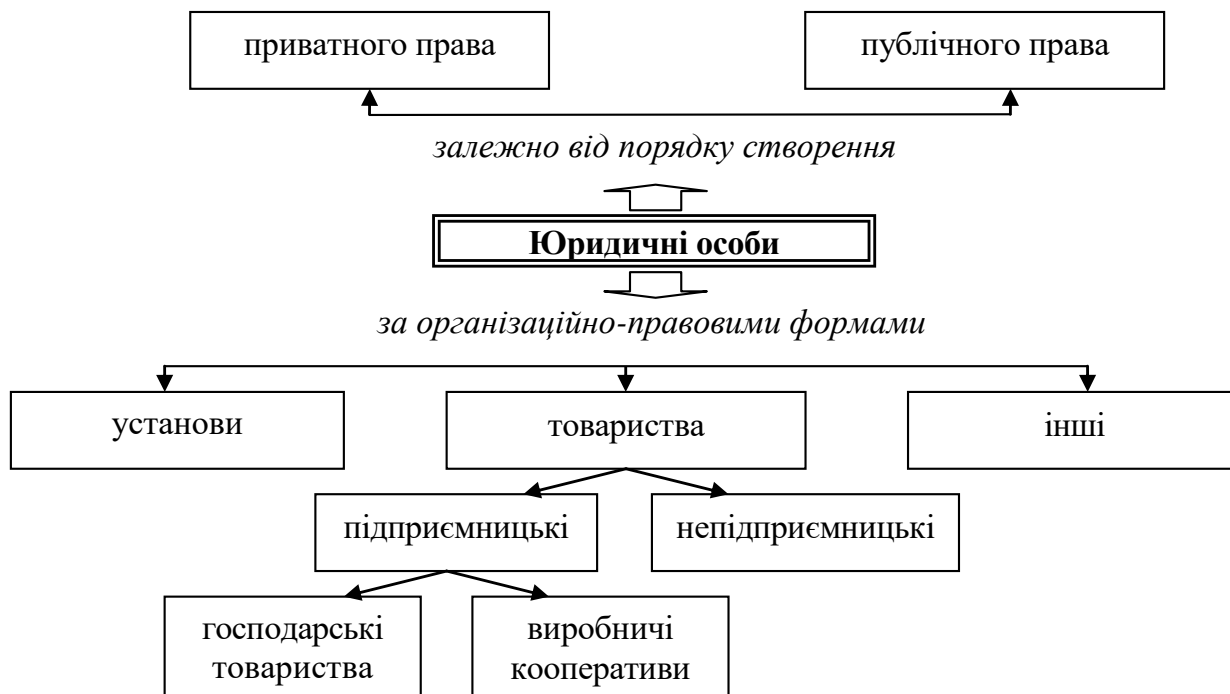
Рівень підприємства

Статут, Модельний статут, Засновницький договір

Положення про облікову політику (в частині власного капіталу підприємства)

Рис. 1.4. Рівні нормативного регулювання бухгалтерського обліку операцій з власним капіталом

У процесі здійснення господарської діяльності підприємства правові основи взаємовідносин між суб'єктами господарювання визначаються Цивільним кодексом України. Відповідно до представленого нормативного документу існує наступна класифікація юридичних осіб (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Класифікація юридичних осіб відповідно до чинного законодавства України [102]

Проаналізувавши дані рис. 1.5, можна зробити висновок, що юридичні особи згідно з чинним законодавством України поділяються на дві групи: залежно від порядку створення та за організаційно-правовими формами. При цьому кожна група має свою більш розгалужену класифікацію.

Отже, підприємство може контролювати правильність ведення своєї господарської діяльності, за допомогою даних законодавчих та нормативних положень. На основі критичного огляду чинних нормативно-правових актів виділено елементи власного капіталу в господарських товариствах.

Інформація про власний капітал підприємства є необхідною і важливою для прийняття управлінських рішень як для внутрішніх, так і для зовнішніх користувачів фінансової звітності. Разом із тим залишаються невирішеними багато питань теорії та методики аналізу власного капіталу, що знижує

ефективність управлінських рішень. У вітчизняній аналітичній практиці відсутня комплексна методика аналізу власного капіталу, яка необхідна для оцінки ефективності його формування та використання, прийняття управлінських рішень та прогнозування результатів.

Керівництво підприємства повинно чітко уявляти, за рахунок яких джерел ресурсів воно буде здійснювати свою господарську діяльність, і в які сфери даної діяльності буде вкладати свій капітал. У зв'язку з цим величезного значення набуває правильний і всебічний аналіз власного капіталу підприємства, що формує інформацію про окремі складові капіталу та їх динаміку.

У процесі аналізу необхідно:

- 1) вивчити склад, структуру і динаміку джерел формування власного капіталу підприємства;
- 2) установити фактори зміни їхньої величини;
- 3) визначити вартість окремих джерел власного капіталу, його середньозважену ціну і фактори її зміни;
- 4) оцінити зміни, що відбулися, у пасиві балансу з погляду підвищення рівня фінансової стабільності підприємства;
- 5) обґрунтувати оптимальний варіант співвідношення власного і позикового капіталу.

Об'єктами аналізу виступають:

- власний капітал та його складові;
- залучений капітал та його складові.

Суб'єктами аналізу можуть бути посадові особи відповідно до організаційної структури акціонерного товариства, зокрема:

- працівники внутрішнього аналітичного відділу;
- зовнішні незалежні експерти, аудиторські фірми тощо.

Інформаційною базою для аналізу власного капіталу є фінансова звітність підприємства, тобто система показників, які відображають майновий і фінансовий стан підприємства на конкретну дату. Основними джерелами інформації виступають: ф. № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», ф. № 4 «Звіт про

власний капітал», дані первинного та аналітичного бухгалтерського обліку, які уточнюють окремі статті балансу, та примітки до річної фінансової звітності (ф. № 5), статистична звітність. Бухгалтерська звітність повинна подавати повну та достовірну інформацію про поточний фінансовий стан підприємства та будь-які його зміни.

У зв'язку з цим аналіз формування та змін власного капіталу підприємства можуть здійснювати різні економічні суб'єкти, зацікавлені в отриманні повної та достовірної інформації про діяльність підприємства. Існує широке коло користувачів результатів такого аналізу, інтереси яких відрізняються. Результати аналізу дають змогу зацікавленим суб'єктам приймати на цій основі управлінські рішення. Виділяють внутрішніх і зовнішніх користувачів фінансової інформації (додаток Ж).

Як свідчать дані додатку Ж, кожна група користувачів інформації переслідує власні цілі при проведенні аналізу формування та змін власного капіталу підприємства та оцінки його фінансового стану. Для керівництва підприємства такий аналіз виступає відправним положенням при формуванні фінансової і комерційної стратегії, що впливає на розвиток подій у майбутньому. Використання результатів аналізу дозволяє керівництву контролювати діяльність підприємства та вносити позитивні зміни в його роботу. Кредитори використовують аналіз розрахункових показників для оцінки платоспроможності підприємства. Фінансові аналітики та фінансисти на біржових ринках і ринках капіталів зацікавлені в оцінці ефективності та можливостей розвитку підприємства, а також надійності капіталовкладень. Інвестор прогнозує перспективи потенційних інвестицій у дане підприємство.

Удосконалення методики проведення аналізу фінансового стану підприємства за рахунок досвіду зарубіжних країн та надбання українських вчених в цій галузі дозволить забезпечити аналітиків та власників інформацією про структуру капіталу підприємства та спрогнозувати, чи буде підприємство мати в наступному звітному періоді бажаний розмір прибутку, а також визначити резерви збільшення прибутку підприємства.

1.3. Характеристика фінансово-господарської діяльності та постановки обліково-аналітичної роботи ПАТ «Подільські Товтри»

ПАТ "Подільські Товтри" засноване згідно з рішенням Регіонального відділення Фонду державного майна України в Хмельницькій області, наказ № 829 від 26 вересня 1995 року відповідно до Указу Президента України "Про заходи щодо забезпечення прав громадян на використання приватизаційних майнових сертифікатів" від 26 листопада 1994 року №699/94. Згідно з Законом України "Про акціонерні товариства" найменування Товариства було змінено з Відкритого акціонерного товариства "Подільські Товтри" на Публічне акціонерне товариство "Подільські Товтри", а статут було приведено у відповідність із Законом України "Про акціонерні товариства" згідно з рішенням Загальних зборів акціонерів від 14 червня 2010 року (Протокол № 1 від 14 червня 2010 року). ПАТ "Подільські Товтри" є правонаступником Відкритого акціонерного товариства "Подільські Товтри".

ПАТ "Подільські Товтри" діє відповідно до Законів України "Про акціонерні товариства", "Про цінні папери та фондовий ринок", "Про депозитарну систему України", Господарського кодексу України, Цивільного кодексу України, інших актів чинного законодавства України, укладених міжнародних договорів та угод.

ПАТ "Подільські Товтри" є юридичною особою, господарським товариством у формі акціонерного товариства, за типом – публічне акціонерне товариство, яке керується у своїй діяльності Статутом, Законом про АТ та іншими нормативно-правовими актами.

ПАТ "Подільські Товтри" має право від свого імені вчиняти будь-які правочини, набувати майнових та особистих немайнових прав і нести обов'язки, бути позивачем та відповідачем у суді, господарському або третейському суді.

ПАТ "Подільські Товтри" має самостійний баланс, круглу(-і) печатку(-и) та штамп(и) зі своїм найменуванням, фірмові бланки, знак(и) для товарів і послуг, поточний, валютний та інші рахунки в банківських установах, а також інші

атрибути юридичної особи відповідно до Закону.

ПАТ "Подільські Товтри" самостійно відповідає за своїми зобов'язаннями усім своїм майном. Акціонери не відповідають за зобов'язаннями Товариства и несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю Товариства, у межах вартості Акцій, що їм належать.

Відповідно до Статуту (Додаток А) цілями ПАТ "Подільські Товтри" є досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку шляхом систематичного здійснення господарської діяльності в порядку, передбаченому Законом.

Основні та додаткові види діяльності ПАТ "Подільські Товтри" складають предмет діяльності ПАТ "Подільські Товтри".

Основними видами господарської діяльності є:

- добування декоративного та будівельного каменю, вапняку, гіпсу, крейди та глинистого сланцю;
- виробництво вапна та гіпсових сумішей;
- оптова торгівля деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням;
- неспеціалізована оптова торгівля;
- пошук (розвідка) корисних копалин та інші.

ПАТ "Подільські Товтри" веде первинний (оперативний), бухгалтерський та податковий облік, складає і подає фінансову звітність відповідно до Закону. Статистична звітність, що використовує грошовий вимірник, ґрунтується на даних бухгалтерського обліку і подається у встановленому обсязі органам державної статистики.

Відповідальність за організацію обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених даних, реєстрів і звітності несе Генеральний директор та головний бухгалтер ПАТ "Подільські Товтри".

ПАТ "Подільські Товтри" веде бухгалтерський облік відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», П(С)БО,

інших нормативно-правових актів, а також Наказу «Про облікову політику підприємства» від 04.01.2018 року (додаток И).

Результати аналізу показників фінансово-господарської діяльності ПАТ «Подільські Товтри» здійснено на основі додатків К, Л, М представлено у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

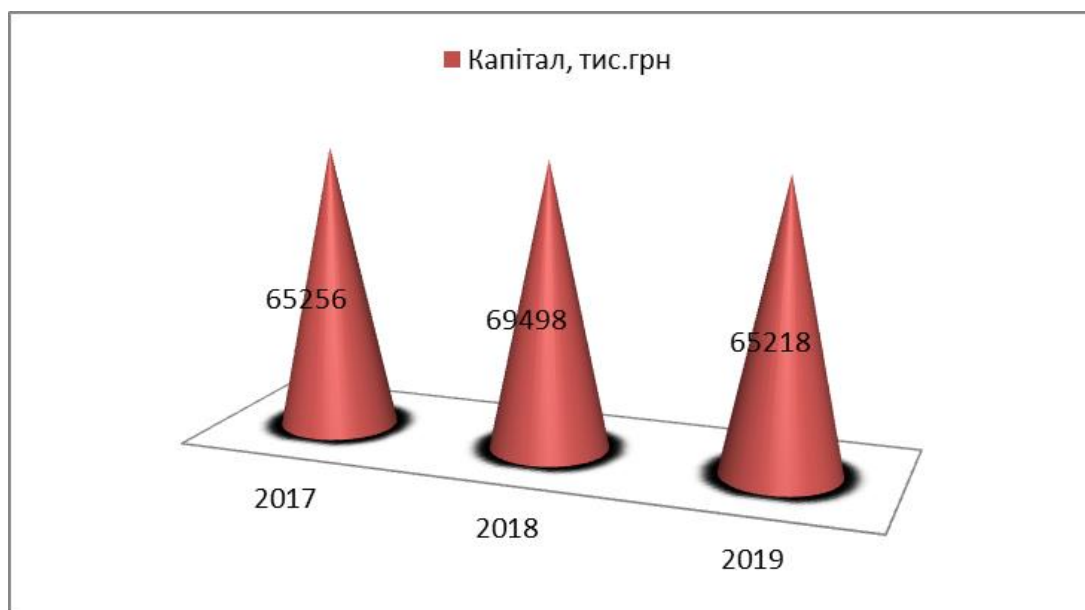
Показники фінансово-господарської діяльності ПАТ «Подільські товтри» за 2017-2019 рр., тис.грн (станом на кінець року)

Показники	2017	2018	2019	відхилення 2019 року від		2019 рік у % до:	
				2017	2018	2017	2018
1. Капітал (станом на кінець періоду), тис.грн.	65256	69498	65218	-38	-4280	99,9	93,8
1.1. Власний капітал:	3618	4130	8926	5308	4796	у 2,5 рази	у 2,2 рази
- у тому числі власний оборотний капітал	-24851	-30425	-23384	1467	7041	94,1	76,9
1.2. нерозподілений прибуток	3145	3657	8453	5308	4796	у 2,7 рази	у 2,3 рази
непокритий збиток	-	-	-	-	-	-	-
1.3. Позиковий капітал ,у т.ч.:	61638	65368	56292	-5346	-9076	91,3	86,1
поточні зобов'язання за розрахунками	46881	48823	42438	-4443	-6385	90,5	86,9
2. Ресурси, тис.грн.							
2.1. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності	32223	46529	60348	28125	13819	187,3	129,7
2.2. середньорічна вартість оборотних активів, у т.ч.:	21394	30461	28522	7128	-1940	133,3	93,6
- запасів	2297	11008	11278	8981	270	у 5 разів	102,4
2.3 Середньооблікова чисельність працівників, чол.	164	189	190	26	1	115,9	100,5
2.4. Фонд оплати праці, тис.грн.	10661	16947	23024	12363	6077	у 2,2 рази	135,9

Продовж. табл. 1.3

Показники	2017	2018	2019	відхилення 2019 року від		2019 рік у % до:	
				2017	2018	2017	2018
3. Економічні показники:							
3.1. Чистий дохід від реалізації, тис.грн.	168383	161673	168963	+ 580	+ 7290	100,3	104,5
3.2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	115394	110301	111075	-4319	774	96,3	100,7
3.3. Витрати, тис. Грн.							
3.3.1. від операційної діяльності	174452	165664	161424	-13028	-4240	92,5	97,4
3.4. Витрати на 1 грн. Виручки від реалізації	1,04	1,02	0,96	-0,08	-0,07	92,21	93,24
3.5. Прибуток (збиток), тис.грн:							
3.5.1. валовий прибуток (збиток)	52989	51372	57888	+ 4899	+ 6516	109,2	112,7
3.5.2. від операційної діяльності	122	625	6018	5896	5393	у 49 рази	у 9,6 рази
3.5.3. від звичайної діяльності до оподаткування	122	625	6018	5896	5393	у 49 разів	у 9,6 разів
3.5.4. чистий прибуток (збиток)	100	512	4796	4696	4284	у 48 рази	у 9,4 рази
3.6. Продуктивність праці, тис.грн	1026,7	855,4	889,3	-137,4	33,9	86,6	104,0
3.7. Середньомісячна заробітна плата, грн	5417	7472	10098	4681	2626	186,4	135,1
3.8. Фондовіддача основних засобів, грн.	5,23	3,47	2,80	-2,43	-0,67	53,6	80,6
4. Фінансові коефіцієнти:							
4.1. Автономії	0,055	0,059	0,137	0,081	0,077	у 2,5 рази	у 2,3 рази
4.2. Фінансової залежності	18,036	16,828	16,828	-1,209	0,000	93,3	100,0
4.3. Абсолютної ліквідності	0,034	0,056	0,020	-0,014	-0,036	58,4	35,1
4.4. Термінової ліквідності	0,389	0,353	0,346	-0,043	-0,007	88,9	98,1
4.5. Загальної ліквідності	0,600	0,528	0,583	-0,017	0,054	97,2	110,3

Як свідчать дані табл. 1.3 загальна величина капіталу у 2019 році становила 65218 тис. грн, що на 38 тис. грн, або на 0,1% менше, ніж на кінець 2017 року та на 4280 тис. грн, або на 4,1 % менше показника 2018 року (рис. 1.6).

Рис. 1.6. Динаміка капіталу ПАТ «Подільські товтри» за 2017-2019 рр.

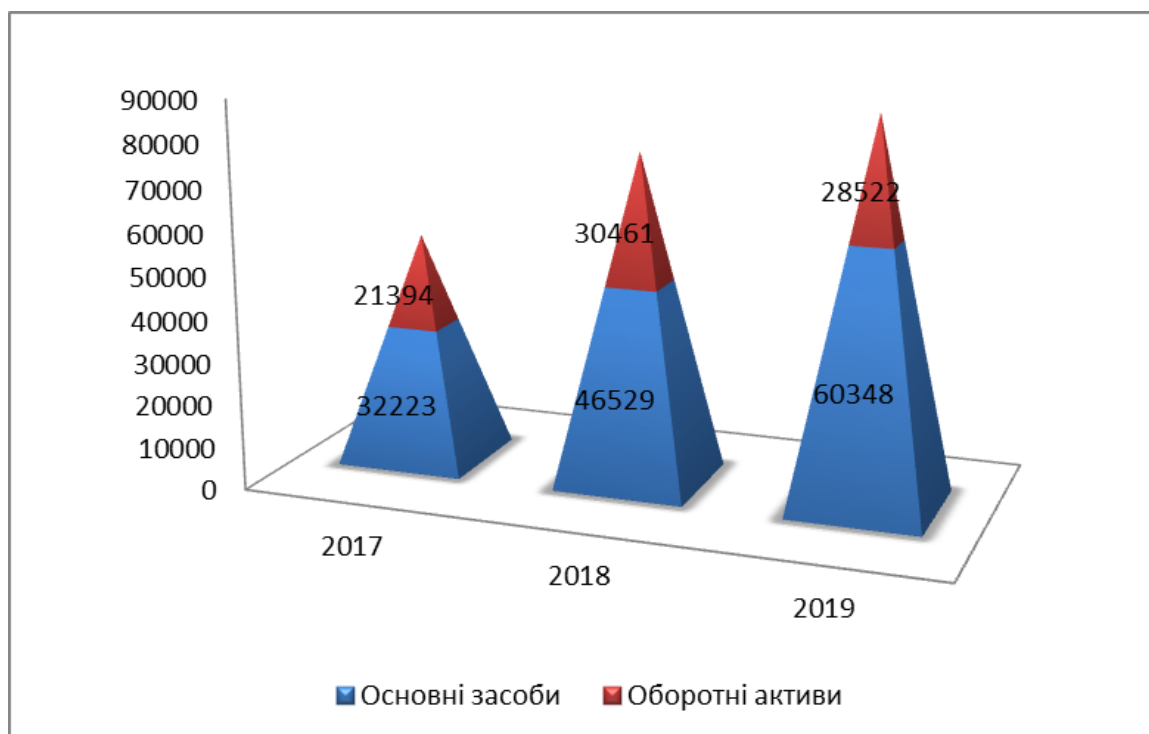
Власний капітал ПАТ "Подільські Товтри" у 2019 році становив 8926 тис. грн, що на 5308 тис. грн, або у 2,5 рази більше, ніж на кінець 2017 року та на 4796 тис. грн, або у 2,2 більше показника 2018 року. Позиковий капітал підприємства на кінець 2019 року становив 56292 тис. грн., що на 5346 тис. грн, або на 8,7% менше, ніж на кінець 2017 року та на 9076 тис.грн, або на 13,9 % менше показника 2018 року, що характеризує діяльність підприємства позитивно.

Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності (за первісною вартістю) у 2019 році склала 60348 тис. грн та має тенденцію до зростання. Так, у порівнянні з 2017 роком їх вартість зросла на 28125 тис. грн, або на 87,3% , а у порівнянні з минулим 2018 роком на 13819 тис. грн., або на 29,7%.

Динаміка фондівддачі основних засобів має негативну тенденцію. У 2019 році фондівддача становила 2,80 грн, що менше, ніж у 2017 році на -2,43 грн, або на 46,4% та на 0,67 грн, ніж у минулому році, або на 19,4%.

Середньорічна вартість оборотних активів у 2019 році становила 28522 тис.

грн, що на 7128 тис. грн, або на 33,3% більше, ніж у 2017 році, та на 1940 тис.грн або на 6,4 % менше показника минулого року (рис. 1.7).

Рис. 1.7. Структура активів ПАТ «Подільські товтри» за 2017-2019 рр.

Середньоблікова чисельність персоналу у 2019 році зросла на 26 осіб у порівнянні з 2017 роком та на 1 особу в порівнянні з 2018 роком і становила у 2019 році 190 осіб.

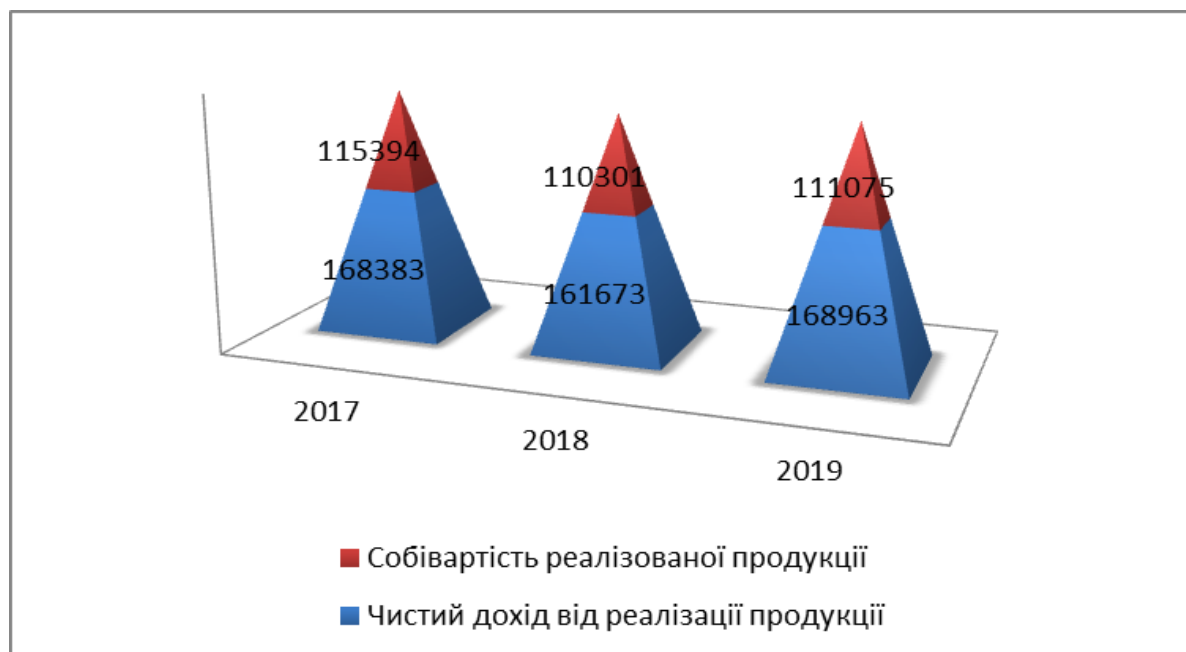
Фонд оплати праці у 2019 році становив 23024 тис.грн, і мав тенденцію до зростання у порівнянні з 2017 роком на 12363 тис. грн, або у 2,2 рази, а у порівнянні з 2018 роком – на 6077 тис. грн., або на 35,9%.

Середньомісячна заробітна плата має тенденцію до зростання і становить у 2019 році 10098 грн, що на 4681 грн, або на 86,4% більше, ніж у 2017 році та на 2626 грн, або на 35,1% більше, ніж у 2018 році, що характеризує діяльність підприємства позитивно.

Варто відзначити зменшення продуктивності праці: у 2019 році показник становив 889,3 тис. грн, що на 137,4 тис. грн або на 13,4% нижче, ніж у 2017 році та на 33,9 тис. грн, або на 4,0% вище показника 2018 року.

Чистий дохід від реалізації товарів, робіт, послуг є основним обсяговим

показником діяльності ПАТ «Подільські товтри», отже його зростання варто оцінити позитивно. Чистий дохід від реалізації за 2019 рік становив 168963 тис. грн, що більше показника 2017 року на 580 тис. грн, або на 0,3% та більше, ніж у 2018 році на 7290 тис. грн, або на 4,5% (рис. 1.8).

Рис. 1.8. Динаміка чистого доходу від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції ПАТ «Подільські товтри» за 2017-2019 рр.

Динаміка собівартості реалізації має тенденцію до скорочення. Так, цей показник у 2019 році становив 111075 тис. грн, що на 4319 тис. грн, або 3,7 менше, ніж у 2017 році та на 774 тис. грн., або на 0,7 більше, ніж у 2018 році.

Аналіз валового прибутку ПАТ «Подільські товтри» у 2019 році свідчить, що валовий прибуток становив 57888 тис. грн, що на 4899 тис. грн, або на 9,2 % більше ніж у 2017 році, та на 6516 тис. грн, або на 12,7% більше, ніж у 2018 році.

За результатами операційної діяльності підприємство у 2019 році одержало прибуток у сумі 6018 тис. грн, що на 5896 тис. грн, або у 49 разів більше показника 2017 року та на 5393 тис. грн, або у 9,6 разів більше розміру прибутку 2018 року.

Чистий прибуток у 2019 році становив 4796 тис. грн, що на 4696 тис.

грн. або на у 48 разів більше показника 2017 року, та на 4284 тис. грн., або у 9,4 рази менше розміру прибутку 2018 року (рис. 1.9).

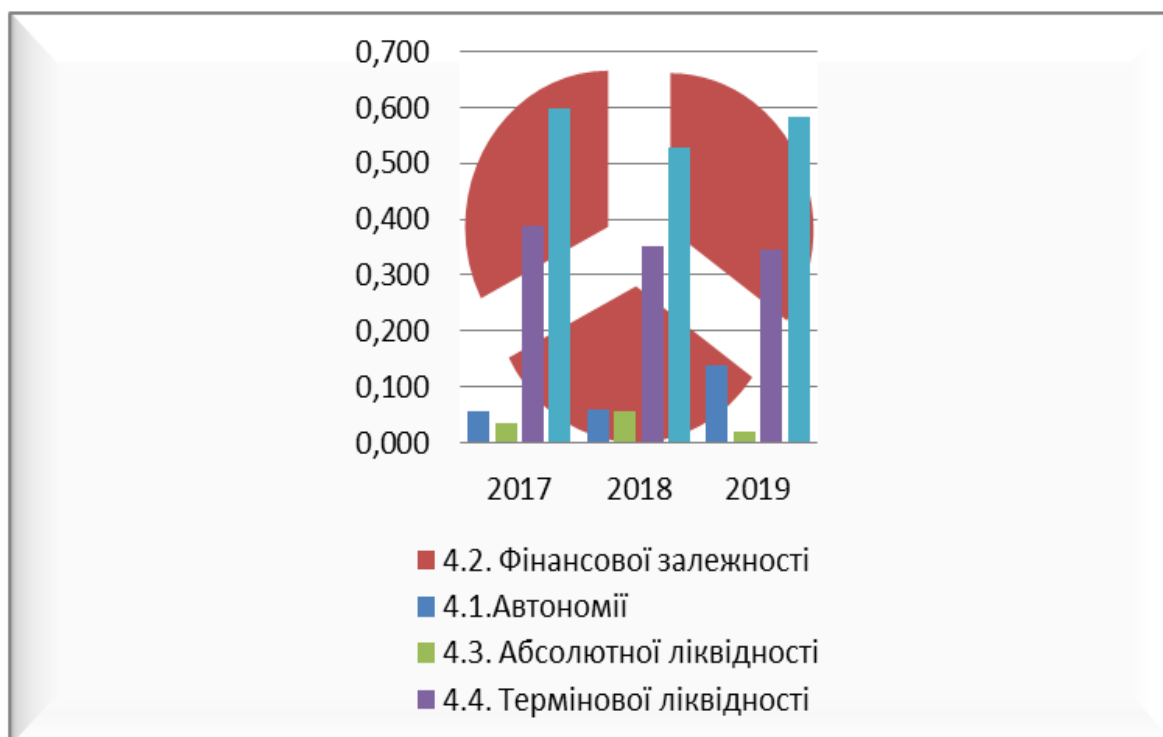
**Рис. 1.9. Динаміка чистого прибутку
ПАТ «Подільські Товтри» у 2017-2019 рр.**

Як свідчить аналіз основних показників діяльності (табл. 1.3), ПАТ «Подільські Товтри» мало позитивний фінансовий результат протягом досліджуваних 2017-2019 років.

Оцінку фінансового стану підприємства дають фінансові коефіцієнти (рис. 1.10). Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності) - показує, яку частину у загальних вкладеннях у підприємство складає власний капітал. Оптимальне значення більше 50%. У ПАТ «Подільські Товтри» станом на кінець 2019 року коефіцієнт автономії склав 0,137, що свідчить про фінансову незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування його діяльності.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності) - показник, що характеризує ту частину короткотермінових фінансових зобов'язань підприємства, яка може бути сплачена за рахунок першокласних ліквідних активів (грошових коштів та їх еквівалентів), тобто спроможність підприємства негайно погасити свою короткотермінову кредиторську заборгованість. Теоретичне оптимальне значення цього показника становить приблизно 0,2-0,25. У ПАТ

«Подільські Товтри» станом на кінець 2019 року коефіцієнт абсолютної ліквідності склав 0,020, що не є у межах нормативного значення.

**Рис. 1.10. Динаміка чистого прибутку
ПАТ «Подільські Товтри» у 2017-2019 рр.**

Коефіцієнт загальної ліквідності показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство спроможне погасити, якщо воно реалізує усі свої оборотні активи, в тому числі і матеріальні запаси. У ПАТ «Подільські Товтри» станом на кінець 2019 року коефіцієнт загальної ліквідності склав 0,583, що нижче від нормативного значення 1, та показує, що на кожну гривню поточних зобов'язань приходить 1,55 грн. оборотних коштів.

Отже, показники діяльності підприємства ПАТ «Подільські Товтри» протягом 2019 року необхідно оцінити позитивно, адже результатом його діяльності є отримання прибутку. Проведені розрахунки підтверджують тенденцію до покращення основних показників діяльності підприємства.

Висновки за розділом 1

1. За результатами дослідження встановлено, що капітал є центральною категорією ринкової економіки. Різноманітність поглядів економістів на його сутність та основні форми свідчить про багатогранність даної категорії. Встановлено, що в широкому значенні, термін “капітал” є складним і багатоаспектним явищем, який позначає таку самоорганізацію господарського життя, яка спрямована на самозростання вартості, тобто на принесення доходу.

2. Власний капітал є основою для початку і продовження господарської діяльності будь-якого підприємства. Власний капітал є основним, початковим та умовно безстроковим джерелом погашення збитків підприємства, він є одним із найвагоміших показників, котрі використовуються при оцінці фінансового стану підприємства (ступеня фінансової самостійності підприємства, його незалежності від зовнішніх джерел фінансування, а також ступеня кредитоспроможності підприємства, забезпеченості вимог кредиторів фактично наявним у підприємства капіталом власників (засновників).

3. Наявність суперечливих положень у чинних нормативних актах призводить до численних порушень та зловживань на практиці, як на етапі створення підприємства, так і в процесі його господарювання. У результаті чого виділено та узагальнено рівні нормативного регулювання бухгалтерського обліку власного капіталу в Україні: міжнародний, національний, рівень підприємства, на підставі чого систематизовано елементи власного капіталу в господарських товариствах: зареєстрований капітал; капітал у дооцінках; додатковий капітал; резервний капітал; нерозподілений прибуток; неоплачений капітал; вилучений капітал.

4. Відповідно до Статуту основними напрямками діяльності ПАТ «Подільські Товтри» є добування декоративного та будівельного каменю, вапняку, гіпсу, крейди та глинистого сланцю; виробництво вапна та гіпсових сумішей; оптова торгівля деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням; неспеціалізована оптова торгівля; пошук (розвідка)

корисних копалин та інші.

5. Проаналізувавши інформацію про діяльність ПАТ «Подільські Товтри» за додатками відмічено, що загальна величина капіталу у 2019 році становила 65218 тис. грн, що на 38 тис. грн, або на 0,1% менше, ніж на кінець 2017 року та на 4280 тис. грн, або на 4,1 % менше показника 2018 року. Власний капітал ПАТ «Подільські Товтри» у 2019 році становив 8926 тис. грн, що на 5308 тис. грн, або у 2,5 рази більше, ніж на кінець 2017 року та на 4796 тис. грн, або у 2,2 більше показника 2018 року.

6. Чистий прибуток у 2019 році становив 4796 тис. грн, що на 4696 тис. грн. або на у 48 разів більше показника 2017 року, та на 4284 тис. грн., або у 9,4 рази менше розміру прибутку 2018 року.

Отже, показники діяльності підприємства ПАТ «Подільські Товтри» протягом аналізованого періоду необхідно оцінити позитивно, адже результатом його діяльності є отриманий прибуток.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ТА НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

2.1. Облікова політика як інструмент організації бухгалтерського обліку власного капіталу підприємства

В системі управління підприємством власний капітал є об'єктом особливої уваги, що потребує створення надійної облікової системи, здатної своєчасно забезпечити користувачів доречною і корисною для прийняття фінансових рішень обліковою інформацією. Ефективність такої системи залежить від організації бухгалтерського обліку власного капіталу, та його здатності до підтримки «системи фінансового менеджменту в рішеннях щодо збереження та забезпечення ефективного контролю за формуванням джерел власних коштів» [79, с. 289].

Для забезпечення організації облікового процесу в підприємствах роздрібної торгівлі в контексті гармонізації та стандартизації бухгалтерського обліку України згідно з міжнародними правилами розробляється облікова політика. Деякі автори при визначенні елементів облікової політики із дотриманням вимог чинного законодавства пропонують враховувати її направленість на задоволення інформаційних потреб зовнішніх і внутрішніх користувачів, а також ввести інформаційні рівні за користувачами та відповідними до них видами капіталу [63, с. 60; 107, с. 104]. Вважаємо, що в частині власного капіталу сучасна облікова політика має не лише забезпечувати виконання вимог чинного законодавства і бути дієвим інструментом організаційного, технічного та методичного забезпечення бухгалтерського обліку і представлення об'єктивної інформації про елементи власного капіталу у фінансовій звітності, але й засобом контролю і аналізу стану та змін власного капіталу, спрямованим на обґрунтування управлінських рішень з підвищення ефективності його формування та використання.

Дослідження складових облікової політики ПАТ «Подільські Товтри»

свідчать про відсутність або неповне висвітлення в цьому організаційному регламенті правил відображення в обліку операцій з елементами власного капіталу. Так, у ПАТ «Подільські Товтри» в обліковій політиці наводяться цитування та посилання на законодавчі нормативні документи і частково висвітлюються облікові процедури з формування та змін окремих елементів власного капіталу, оцінки внесків засновників (інструментів власного капіталу), технології облікового процесу операцій із складовими власного капіталу (документування, рух первинних документів, робочий план рахунків, систематизація даних в облікових регістрах, узагальнення інформації у звітності підприємства). Це впливає на якість облікової інформації і може призвести до прийняття неефективних рішень з управління власним капіталом.

Для підвищення якості облікової інформації, яка використовується в управлінні, пропонуємо при формуванні облікової політики щодо капіталу ПАТ «Подільські Товтри» відокремлювати дві групи елементів, а саме:

1) елементи основного функціоналу, що є директивними для організації фінансового обліку і передбачають розкриття інформації про капітал у фінансовій звітності;

2) елементи додаткового функціоналу, що зорієнтовані на отримання інформації для забезпечення ефективності управління капіталом (управлінський облік). Елементи цієї групи є необов'язковими, але бажаними в мінливому ринковому середовищі функціонування сучасного підприємства.

Запропонована базова модель формування облікової політики капіталу, яка буде виконувати місію інформаційної підтримки в системі управління ПАТ «Подільські Товтри», представлена на рис. 2.1. Синергія елементів основного і додаткового функціоналу облікової політики щодо капіталу знайде відображення у відповідних розділах Положення про облікову політику ПАТ «Подільські Товтри».

Формат структури даного організаційного регламенту в частині власного капіталу підприємства, розроблений для ПАТ «Подільські Товтри», передбачає чотири розділи і наведений у додатку Н.

Рис. 2.1. Запропонована модель побудови облікової політики щодо власного капіталу в системі управління ПАТ «Подільські Товтри»

Облікова політика щодо власного капіталу ПАТ «Подільські Товтри» має формуватися з дотриманням вимог чинного законодавства з метою одночасного забезпечення задоволення потреб користувачів в отриманні достовірної інформації про стан і зміни власного капіталу та захисту прав власників в разі конфліктів між суб'єктами господарювання.

Перший розділ «Організаційне забезпечення обліку власного капіталу» визначає цілі облікової політики; сучасне нормативно-правове забезпечення обліку та його моніторинг; зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на організацію обліку власного капіталу ПАТ «Подільські Товтри»; суб'єкти облікової політики та розподіл обов'язків між ними.

За твердженням Р.В. Варічевої та К.П. Боримської сформувати оптимальний варіант облікової політики щодо власного капіталу підприємства допоможе лише системний аналіз усієї сукупності факторів з урахуванням особливостей функціонування конкретного товариства [17, с. 41]. Погоджуємося з даною

точкою зору і вважаємо, що в першій частині облікової політики мають бути зазначені внутрішні та зовнішні фактори бізнес-середовища функціонування підприємства, які впливатимуть на формування облікової інформації щодо власного капіталу та окремих його елементів, а саме – організаційно-правова форма підприємства, склад засновників та їх участь у формуванні статутного капіталу, технологія обробки облікової інформації та подання звітності тощо.

В цій частині також слід приділити увагу суб'єктам облікової політики, а саме, визначити відповідальних осіб за організацію обліку господарських операцій з елементами власного капіталу й складання фінансової та управлінської звітності щодо нього, а також чітко визначити підпорядкованість і розподілити обов'язки між ними.

Другий розділ «Методичне забезпечення обліку складових елементів власного капіталу» є частиною основного функціоналу облікової політики і висвітлює методичні аспекти обліку інвестованого та накопиченого в процесі діяльності капіталу. В ньому прописується методика обліку і відображення у звітності статутного капіталу, формування та зміни складових накопиченого капіталу (капітал у дооцінках, додатковий і резервний капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток)) у розрізі основних типів операцій (доходи; витрати; внески; залучення; додаткова емісія; викуп, перепродаж та анулювання акцій; переоцінка об'єктів необоротних активів і фінансових інструментів; напрями розподілу прибутку).

Для забезпечення організації обліку статутного капіталу в зарубіжних країнах використовують статичну і динамічну концепції, в Україні – статичну (табл. 2.1), що також має знайти відображення в обліковій політиці.

Враховуючи що не всі учасники своєчасно погашають заборгованість за оголошеною установчими документами їх часткою, приєднуємося до думки І.В. Жолнер яка зазначає, що «краще дотримуватися статичної концепції для того щоб контролювати погашення внесків учасниками» [216, с. 294].

Порівняльна характеристика концепцій обліку статутного капіталу
[узагальнення автора на підставі 44, с. 294)]

Порівняльні аспекти	Концепція	
	Статична	Динамічна
Сутність	в обліку і звітності відображається оголошений згідно засновницьких документів статутний капітал і заборгованість учасників за внесками до нього.	в обліку і звітності відображається фактично внесений статутний капітал.
Переваги	<ul style="list-style-type: none"> – дані обліку дозволяють отримати інформацію про розмір зареєстрованого в установчих документах капіталу; – в балансі присутня інформація про розмір заборгованості за внесками до статутного капіталу; – можливо дізнатися чи буде поповнюватися статутний капітал. 	<ul style="list-style-type: none"> – спрощення обліку за відсутності потреби відображення курсових різниць за внесками, зробленими в іноземній валюті.
Недоліки	<ul style="list-style-type: none"> – збільшення обсягу облікової роботи за потреби ведення рахунків обліку зареєстрованого та неоплаченого капіталу; – потреба у веденні обліку курсових різниць за внесками, зробленими в іноземній валюті; – в балансі відсутня інформація про фактично оплачений статутний капітал 	<ul style="list-style-type: none"> – дані обліку не дозволяють отримати інформацію щодо розміру оголошеного статутного капіталу; – в балансі відсутня інформація про підписаний, але реально не внесений капітал; – не можливо дізнатися, чи буде поповнюватися статутний капітал.

Для забезпечення формування інформації про розмір заборгованості за внесками до статутного капіталу в Положенні про облікову політику ПАТ «Подільські Товтри» мають бути визначені методи оцінки внесків учасників, критерії визнання та оцінки інструментів власного капіталу, база розподілу витрат за операціями з інструментами власного капіталу.

З метою формування капіталу в дооцінках в обліковій політиці ПАТ «Подільські Товтри» слід приділяти увагу процедурам техніки проведення дооцінки, уцінки і вибуття необоротних активів і фінансових інструментів, які відповідно до МСФЗ відображаються у складі власного капіталу і розкриваються у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід). Зокрема врегулювати порядок дооцінки раніше уцінених об'єктів основних засобів, за умови перевищення сум попередніх уцінок, та уцінки раніше дооцінених об'єктів

основних засобів, за умови попередніх уцінок балансової вартості таких уцінок. Крім того, доцільно чітко вказувати критерій суттєвості для проведення переоцінки необоротних активів і фінансових інструментів, оскільки це має безпосередній вплив на ліквідність, платоспроможність, ділову активність, динаміку та структуру майна та джерел його формування, рентабельність [63, с. 85–86].

Відносно резервного капіталу елементи облікової політики ПАТ «Подільські Товтри» повинні визначати порядок його формування згідно з чинним законодавством та установчими документами, а також напрями використання.

Деякі вчені, зокрема В.Д. Зелікман, В.О. Богомолова та І.Л. Цюцяк, спираючись на міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS, E.05.01 «Резерв переоцінки») радять для підприємств України створювати резерв переоцінки вартості необоротних матеріальних й нематеріальних активів та фінансових інструментів [46; 103, с. 70]. Створення даного резерву для ПАТ «Подільські Товтри» вважаємо зайвим, оскільки за економічним змістом він відповідає даним, що підлягають відображенню на рахунку 41 «Капітал в дооцінках». Пропонуємо формувати резерви за їх цільовим призначенням таким чином, щоб загальна сума нарахованого резерву не була нижча ніж 5% від суми чистого прибутку ПАТ «Подільські Товтри», а саме:

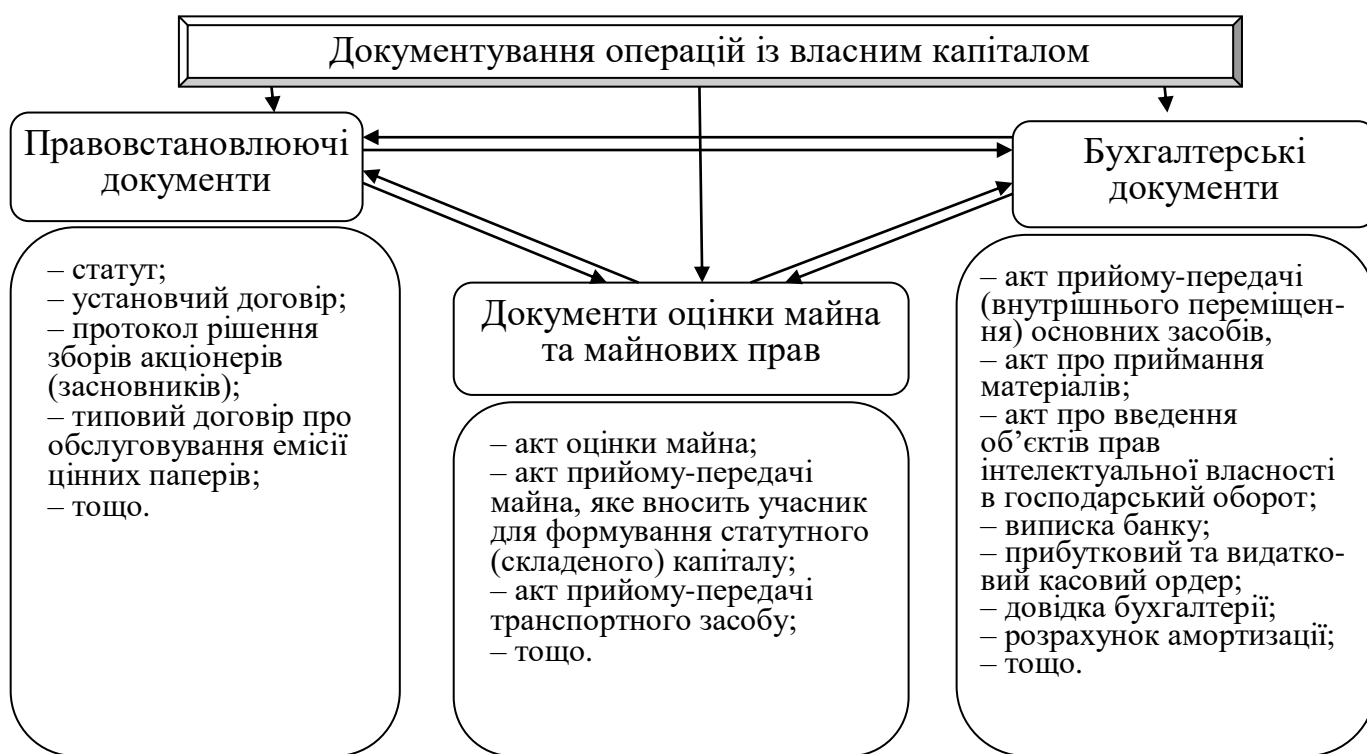
- резерв на виплату дивідендів (у розмірі суми дивідендів за привілейованими акціями);
- резерв на сплату відсотків за облігаціями (у розмірі суми відсотків за облігаціями);
- резерв для погашення заборгованості за довгостроковими кредитами (у розмірі від трьох до шести щомісячних платежів за кредитами).

Невід’ємною складовою власного капіталу ПАТ «Подільські Товтри» є нерозподілені прибутки (непокриті збитки), розмір яких визначається порівнянням отриманих доходів та понесених витрат звітного періоду. Відтак, для об’єктивності отримання інформації про розмір нерозподіленого прибутку

(непокритого збитку) в Положенні про облікову політику ПАТ «Подільські Товтри» необхідно обов'язково враховувати вимоги МСФЗ щодо визнання та оцінки доходів і витрат [76], і дотримуватись принципу їх нарахування та відповідності. В даному організаційному регламенті важливо також прописати напрями й умови використання прибутку звітного періоду із зазначенням відповідних критеріїв.

Третій розділ «Технологія обліку власного капіталу» визначає порядок обліку власного капіталу в частині документування операцій зі складовими власного капіталу, формування робочого плану рахунків, облікових реєстрів та надання інформації у фінансовій звітності.

Документування господарських операцій з елементами власного капіталу починається на етапі створення ПАТ «Подільські Товтри» (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Документування операцій щодо формування та обліку власного капіталу ПАТ «Подільські Товтри»

Для посилення аналітичності інформації, яка формується в облікових регістрах і внутрішній управлінській звітності, та використовується під час контролю за внесками засновників (акціонерів, учасників), пропонуємо для ПАТ

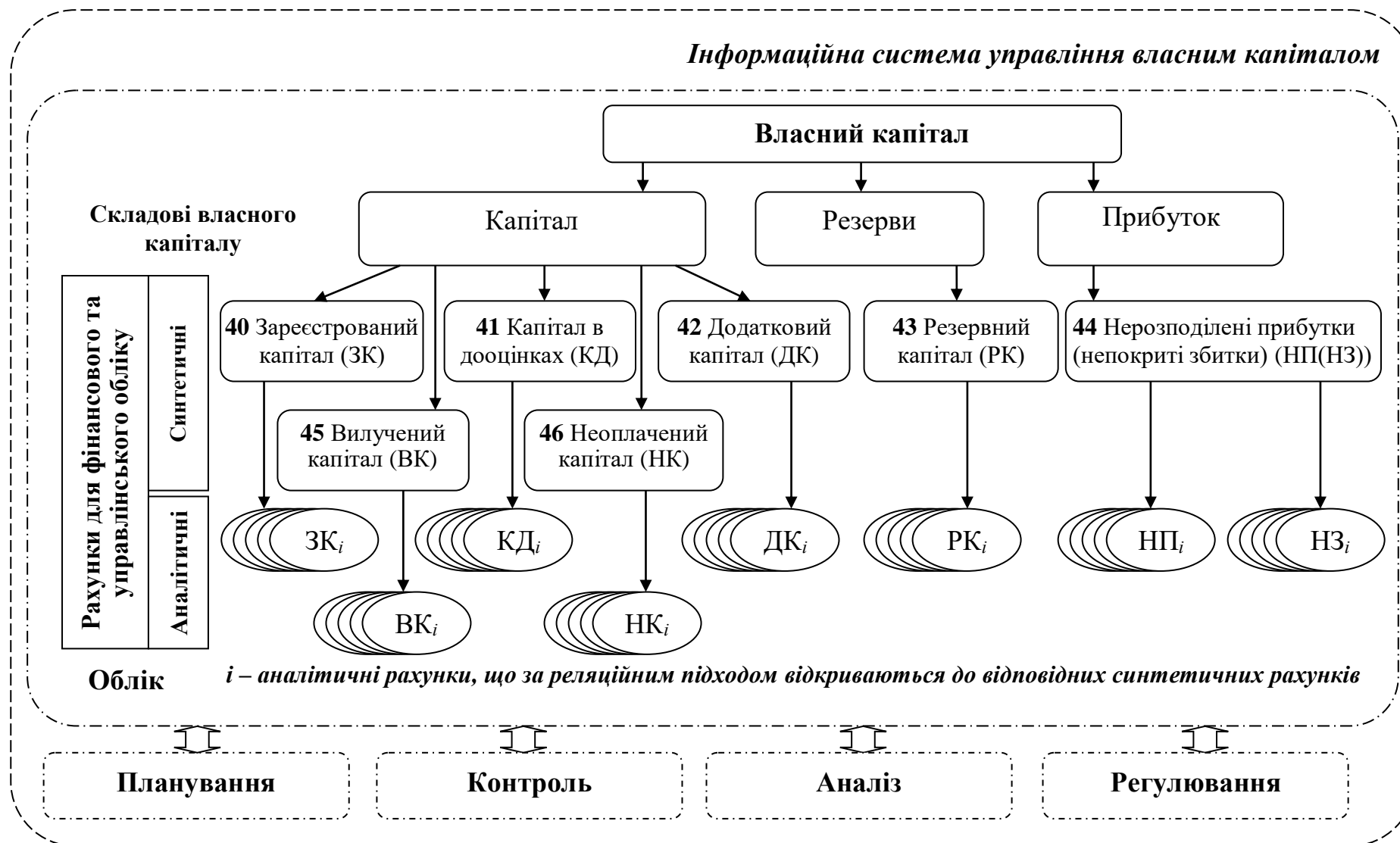
«Подільські Товтри» скласти Відомість обліку внесків акціонерів (учасників) в статутний капітал товариства за формою В-ВК1, наведеною у додатку П. Відмінною особливістю даної відомості є надання інформації про кожного засновника (ПІБ, ПІН код, паспортні дані, заява про внесок, частка, сума), спосіб оцінки майна, суму заборгованості та суму простроченої заборгованості засновників на дату складання балансу.

При формуванні робочого плану рахунків в частині обліку власного капіталу для ПАТ «Подільські Товтри» пропонуємо дотримуватися системи принципів, які визначені К.П. Боримською, а саме – легітимності, оптимізації критеріїв, однорідності, системності, раціональності, адаптивності і багатозначного кодування [4], а також використовувати реляційний підхід до його побудови і можливості сучасних комп'ютерних технологій. На відміну від ієрархічного підходу, який передбачений діючим в Україні Планом рахунків бухгалтерського обліку [81] і задовольняє потреби фінансового обліку, реляційний підхід до формування робочого плану рахунків обліку власного капіталу дозволить: по-перше – реалізувати пропозиції щодо введення до складу облікової політики елементів додаткового функціоналу, орієнтованих на управлінський облік власного капіталу та його складових; по-друге – забезпечити відображення і накопичення в інформаційному середовищі підприємства облікової інформації про складові власного капіталу в потрібних для управління розрізах; по-третє – підвищить аналітичність облікових даних і розширить можливості управління власним капіталом підприємства.

Для одержання більш деталізованої інформації щодо власного капіталу ПАТ «Подільські Товтри» рекомендуємо в робочому плані рахунків виділяти аналітичні рахунки для обліку капіталу (zareєстрованого, в дооцінках, додаткового, неоплаченого, вилученого), резервів та нерозподіленого прибутку (непокритого збитку). Так, згідно з реляційним підходом до рахунку 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал» доцільно відкривати аналітичні рахунки, на яких буде накопичуватися інформація про: статутний капітал, інший zareєстрований капітал, види акцій, акціонерів (учасників), резидентів,

нерезидентів, види внесків тощо. До рахунку 41 «Капітал в дооцінках» – рахунки другого порядку: дооцінка (уцінка) основних засобів, нематеріальних активів, фінансових інструментів, інших необоротних матеріальних активів в розрізі їх видів та груп. До рахунку 42 «Додатковий капітал» рахунки: емісійний дохід (в розрізі видів акцій, акціонерів, резидентів, нерезидентів), накопичені курсові різниці (в розрізі видів валюти), безоплатно одержані необоротні активи (в розрізі їх видів та груп), інший вкладений капітал (в розрізі внесків тощо). Деталізацію інформації регулюючого рахунку 46 «Неоплачений капітал» пропонуємо здійснювати за термінами сплати та ознаками, визначеними для рахунку 40 «Зареєстрований капітал» (за виключенням статутного капіталу та внесків до незареєстрованого статутного капіталу). До рахунку 45 «Вилучений капітал» в робочому плані рахунків використовувати субрахунки: вилучені акції (за їх видами, акціонерами), інший вилучений капітал. Формування аналітичної інформації за рахунком 43 «Резервний капітал» пропонуємо здійснювати в розрізі їх цільового призначення (виплата дивідендів (за видами акцій), сплата відсотків за облігаціями (за видами облігацій), погашення заборгованості за довгостроковими кредитами). Аналітичність інформації рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» доцільно посилити даними за джерелами виникнення і напрямками використання нерозподіленого прибутку.

Облік власного капіталу із застосуванням рекомендованих аналітичних рахунків розширить діапазон інформації, що відповідає інтересам акціонерів та інших зацікавлених сторін, і можливості реалізації функцій планування, контролю, аналізу та регулювання, а також сприятиме підвищенню якості інформаційної підтримки системи управління власним капіталом ПАТ «Подільські Товтри». Запропонована технологія побудови робочого плану рахунків обліку для управління власним капіталом ПАТ «Подільські Товтри» наведена у вигляді структурно-логічного графа на рис. 2.3.

Рис. 2.3. Структурно-логічний граф побудови робочого плану рахунків для управління власним капіталом ПАТ «Подільські Товтри»

Як показали проведені нами дослідження, діючі аналітичні реєстри, які призначені для накопичення інформації про складові власного капіталу ПАТ «Подільські Товтри», а саме – журнал № 7 і відомості 7.1 та 7.2 до нього, не задовольняють повною мірою потреби управління власним капіталом в цілому і окремими його елементами зокрема. Так, в аналітичному розрізі відсутня інформація про облік внесків акціонерами (учасниками) в грошовій та негрошовій формі до зареєстрованого капіталу, суми неоплаченого капіталу кожного з них, простроченої заборгованості акціонерів. Для усунення цього недоліку вважаємо за доцільне застосовувати запропоновану відомість обліку внесків акціонерів в статутний капітал ПАТ «Подільські Товтри» (додаток П). Даний обліковий реєстр містить інформацію про внески в статутний капітал, оцінка яких проводилась експертним шляхом або за згодою сторін.

2.2. Методика обліку власного капіталу підприємства за видами

За діючим Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», власний капітал включає такі структурні елементи:

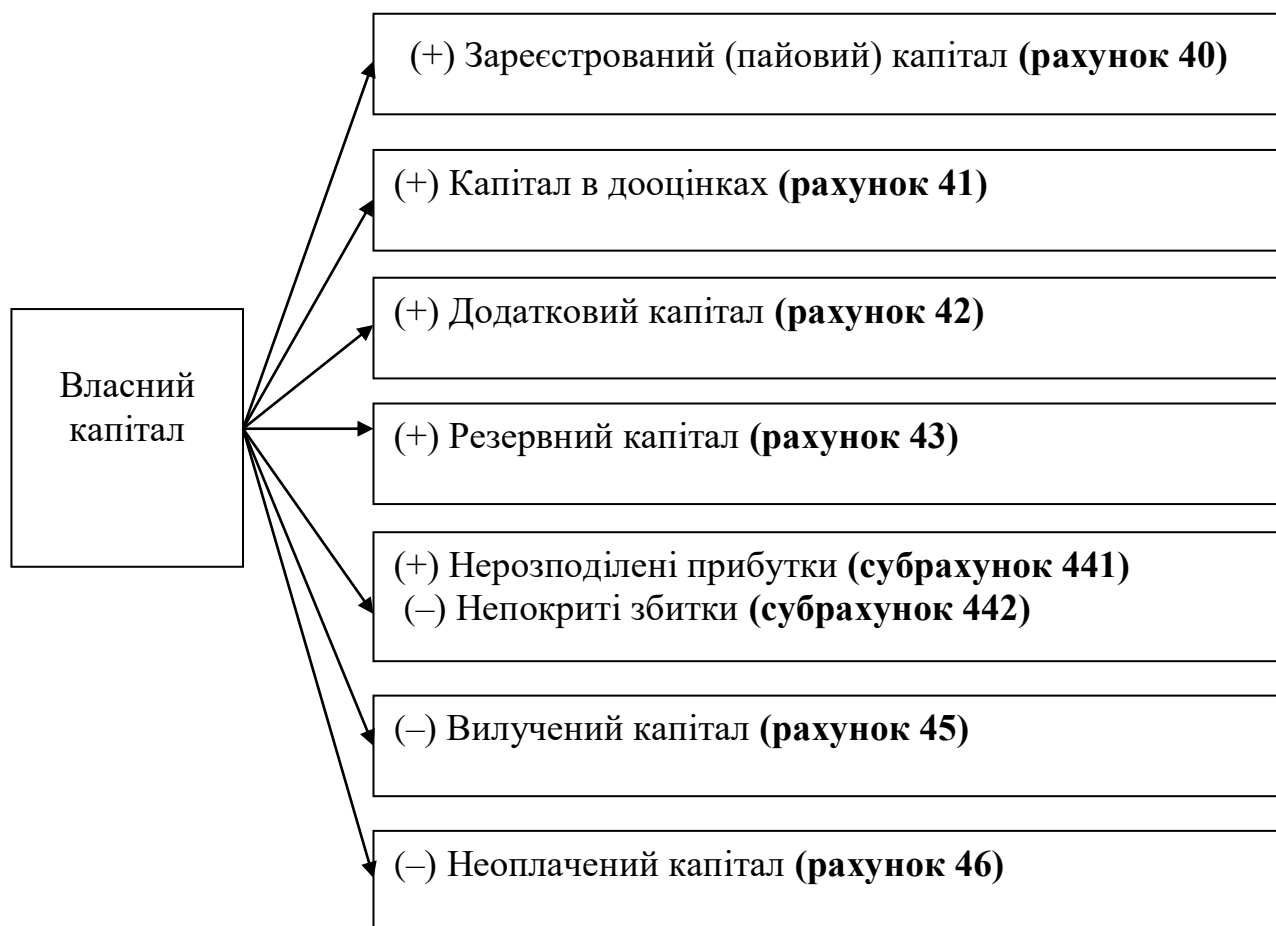
- зареєстрований (пайовий) капітал;
- капітал у дооцінках;
- додатковий капітал;
- резервний капітал;
- нерозподілений прибуток (непокритий збиток);
- вилучений капітал;
- неоплачений капітал [78].

Складові показують суму, яку власники передали в розпорядження підприємства як внески, чи залишили у формі нерозподіленого прибутку. Кожен з

видів власного капіталу виконує різні функції.

Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій для узагальнення даних про стан та рух власного капіталу підприємства передбачено рахунки 4 класу [81].

Перелік рахунків цього класу на яких відображаються стан та рух складових частин власного капіталу представлено на рис. 2.4.

Рис. 2.4. Перелік рахунків для обліку власного капіталу

Зареєстрований (пайовий) капітал характеризує розміри та фінансовий стан підприємства, відображається в сумі, що зареєстрована в установчих документах як сукупність внесків засновників підприємства для забезпечення його діяльності. Зареєстрований (пайовий) капітал не повинен змінюватися у процесі господарської діяльності, а його зменшення чи збільшення можливе лише після внесення змін до установчих документів та перереєстрації статуту підприємства. Розглянемо характеристику окремих субрахунків для обліку власного капіталу.

1. Статутний капітал – це основне джерело, за рахунок якого функціонує і здійснює діяльність підприємство. Він створюється за рахунок внесків учасників, засновників, акціонерів. Його сума, як правило, визначається в установчих документах (у статуті чи в установчому договорі). Для обліку і узагальнення інформації о стані і руху статутного капіталу підприємства Інструкцією про застосування Плану рахунків передбачений рахунок 401 “Статутний капітал” (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Призначення та побудова рахунка 401 “Статутний капітал”

Статутний капітал ПАТ «Подільські Товтри» формується за рахунок внесків його учасників (засновників).

Внески можуть здійснюватися у різних формах, зокрема:

- грошових коштів, у т. ч. в іноземній валюті;
- основних засобів, рухомого та нерухомого майна й інших матеріальних цінностей;
- цінних паперів інших суб’єктів;
- прав користування землею, водою, природними ресурсами, будинками,

спорудами;

– інших нематеріальних активів, у т. ч. інтелектуальної власності, авторських прав.

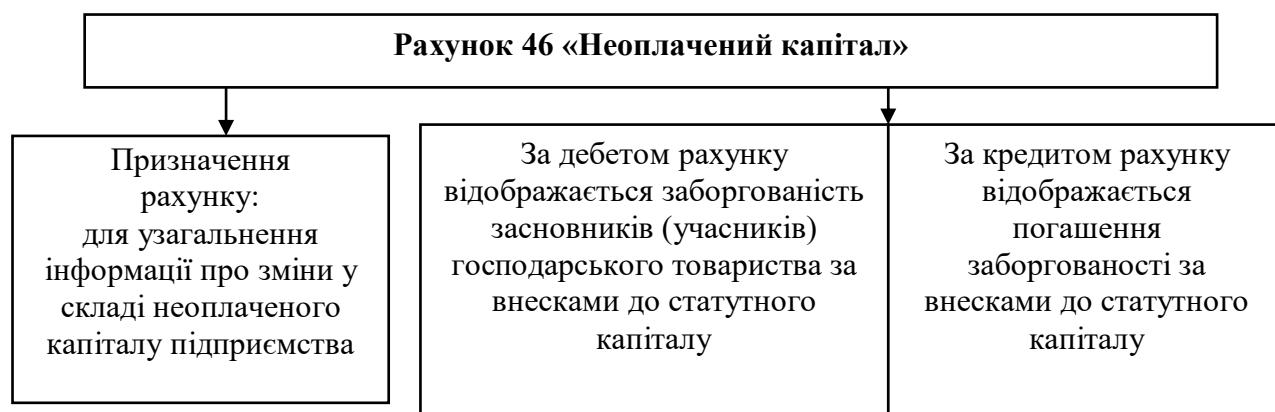
Кореспонденція бухгалтерських рахунків з обліку формування статутного капіталу, його збільшення та зменшення ПАТ «Подільські Товтри» представлено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Типова кореспонденція бухгалтерських рахунків з обліку формування статутного капіталу, його збільшення та зменшення ПАТ «Подільські Товтри»

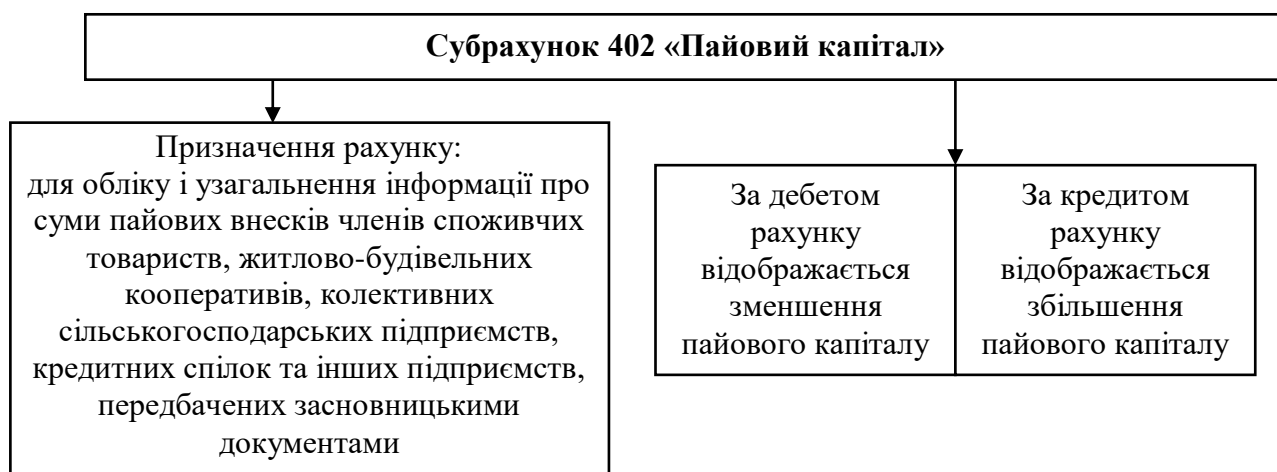
№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	Зареєстровано статут (зміни до статуту щодо збільшення статутного капіталу) товариства	46	401
2	Здійснено внески до статутного капіталу:		
	– грошовими коштами	30, 31	46
	– основними засобами	10	46
	– інтелектуальною власністю та іншими нематеріальними активами	12	46
	– цінними паперами інших суб'єктів господарювання	14	46
	– матеріальними цінностями	20, 22	46
3	Збільшення статутного капіталу згідно з внесеними змінами до статуту	46	401
4	Збільшення статутного капіталу за рахунок:		
	– додаткових внесків грошовими коштами	30,31	46
	– нерозподіленого прибутку	44.3	46
	– дивідендів, нарахованих учасникам	671	401
5	Зменшено статутний капітал при поверненні внесків учасникам	401	672

Облік статутного капіталу пов'язаний з обліком неоплаченого капіталу, тобто сумою заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу. Ця заборгованість, відповідно до чинного законодавства, повинна мати місце протягом першого року діяльності товариства з моменту державної реєстрації. Для обліку цієї заборгованості передбачено рахунок 46 «Неоплачений капітал» (рис. 2.6).

Рис. 2.6. Призначення та побудова рахунка 46 “Неоплачений капітал”

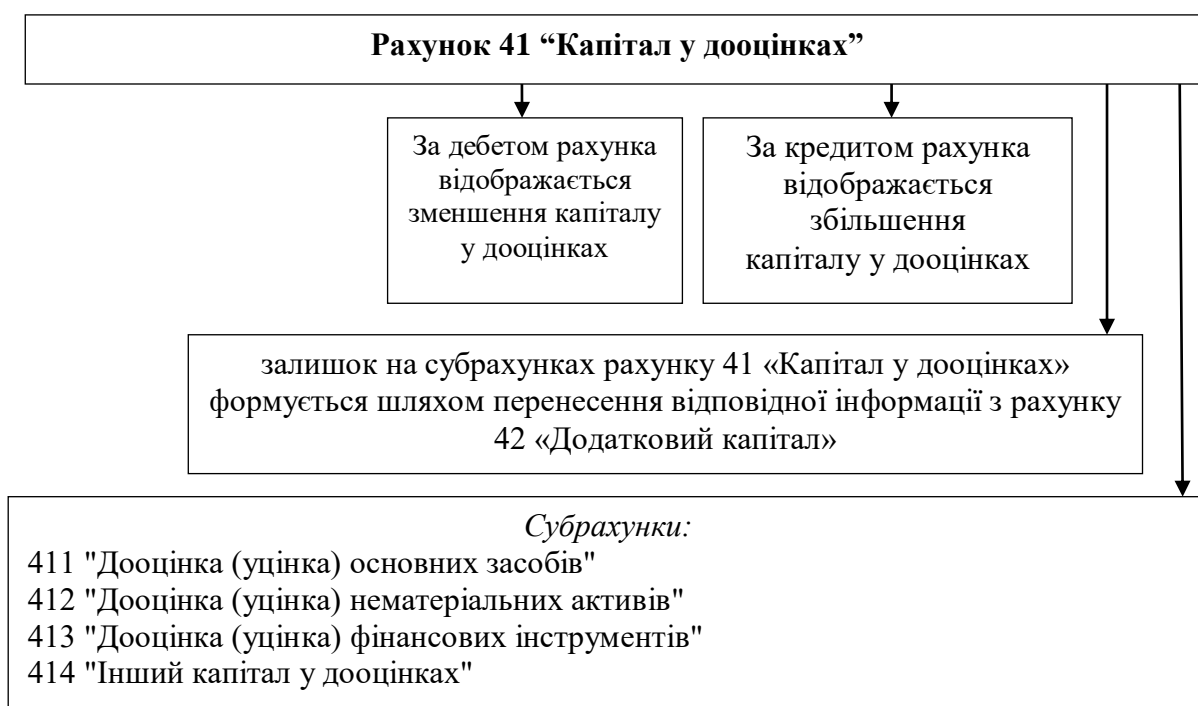
2. Пайовий капітал – це сукупність коштів фізичних і юридичних осіб, добровільно розміщених у товаристві для здійснення його фінансово-господарської діяльності. Він формується за рахунок обов’язкових та додаткових пайових внесків членів товариства. Розміри, форми і час внесення обов’язкових пайових внесків визначаються загальними зборами пайовиків. За кредитом рахунку 402 “Пайовий капітал”, призначеного для обліку і узагальнення інформації про суми пайових внесків, відображаються суми фактичних отриманих пайових внесків в кореспонденції з рахунками обліку активів (рис. 2.7).

2.7. Призначення та побудова рахунка 402 “Пайовий капітал”

3. Капітал у дооцінках. Це сума дооцінки необоротних активів і фінансових інструментів. Джерелами формування капіталу в дооцінках є обов’язкові та

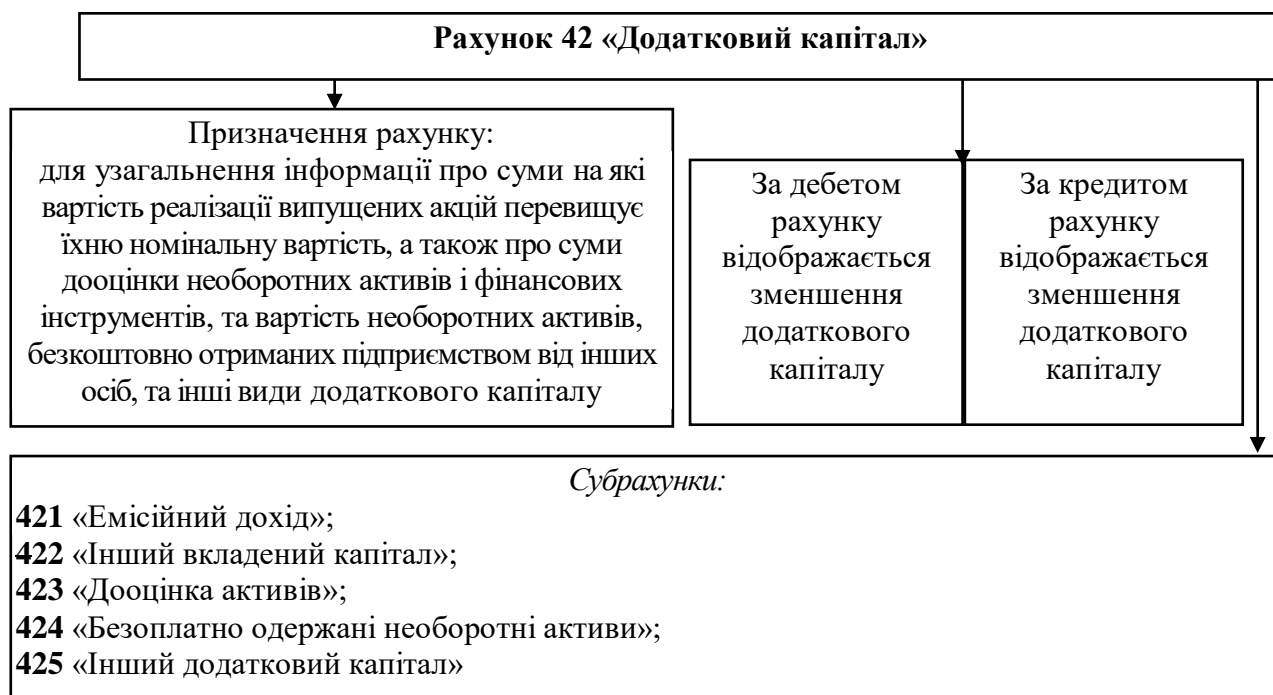
додаткові внески членів спілок у грошовій чи майновій формі (рис. 2.8).

Рис. 2.8. Призначення та побудова рахунку 41 «Капітал у дооцінках»

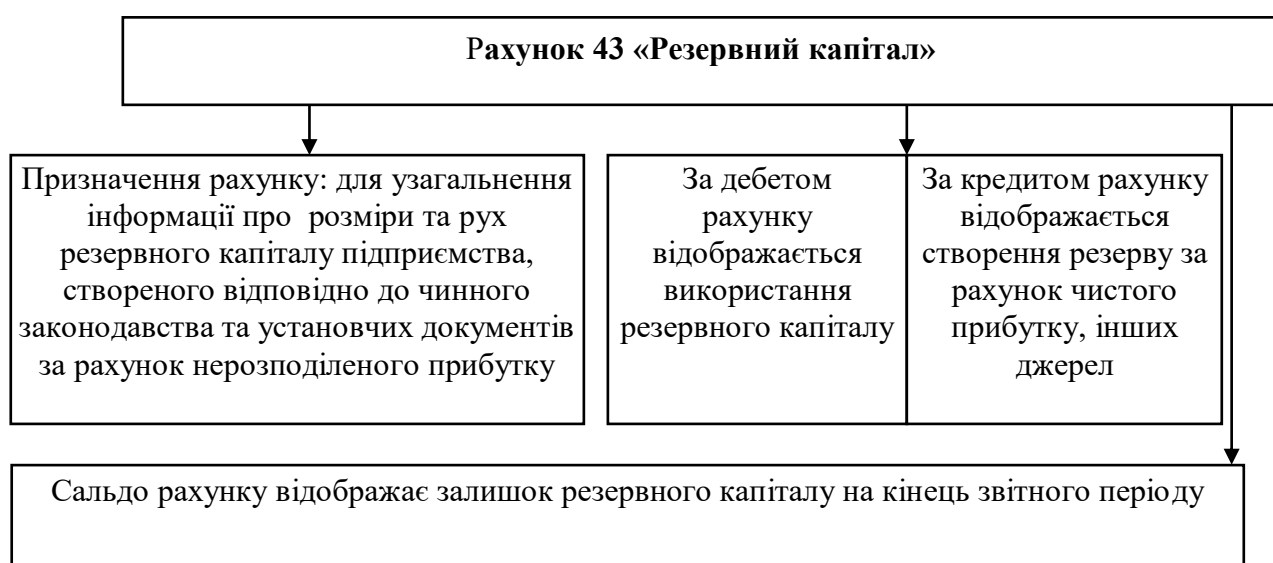
4. Додатковий капітал – це капітал, вкладений учасниками товариства понад суму зареєстрованого капіталу (емісійний дохід, інші вкладення) або одержаний у процесі господарської діяльності підприємства внаслідок зміни валютних курсів, безоплатного отримання необоротних активів, іншого додаткових надходжень. З метою узагальнення інформації про стан і рух додаткового капіталу підприємства планом рахунків передбачено рахунок 42 «Додатковий капітал» (рис. 2.9).

5. Резервний капітал – це сума резервів, створених підприємством відповідно до чинного законодавства або статутних документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства чи інших джерел. Резервний капітал створюється для страхування діяльності підприємства. Його формування є обов’язковим для господарських товариств. Розмір резервного капіталу визначається засновницькими документами, але не може становити менше ніж 25 % розміру зареєстрованого статутного капіталу (для акціонерних товариств – 15 %).

Рис. 2.9. Призначення та побудова рахунка 42 “Додатковий капітал”

Щорічний розмір відрахувань до резервного (страхового) капіталу також встановлюється засновницькими документами і не може бути меншим ніж 5% суми чистого прибутку. З метою узагальнення інформації про стан і рух резервного капіталу підприємства планом рахунків передбачено рахунок 43 “Резервний капітал” (рис. 2.10).

Рис. 2.10. Призначення та побудова рахунка 43 “Резервний капітал”

6. Вилучений капітал. Вилучений капітал – це фактичні витрати підприємства на викуп власних акцій (якщо це підприємство АТ), частин у власному статутному фонді (якщо це інший вид господарського товариства) або паїв (якщо йдеться про кооперативній організації) (рис. 2.11).

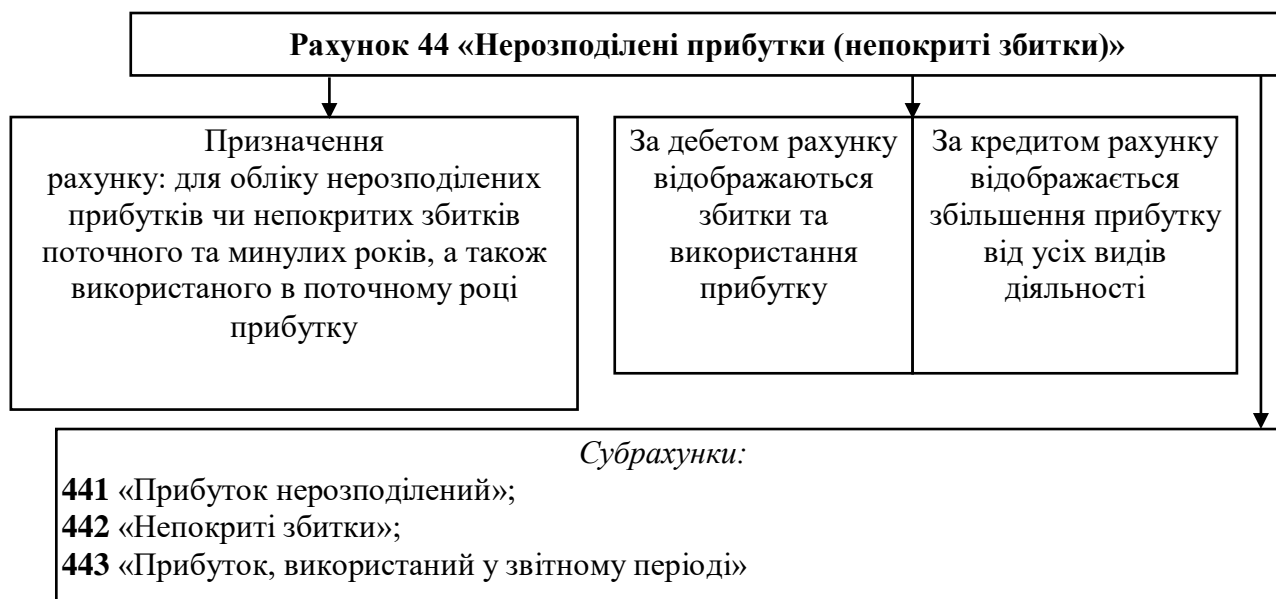

Рис. 2.11. Призначення та побудова рахунка 45 "Вилучений капітал"

7. Нерозподілений прибуток – це сума невикористаного прибутку, що на момент складання балансу залишена на підприємстві, фактично реінвестована у підприємство. Нерозподілений прибуток збільшує власний капітал підприємства, а сума непокритого збитку – зменшує його. Протягом року при складанні балансу суми чистого прибутку чи збитку приєднуються до відповідної статті балансу (звіту про фінансовий стан) без бухгалтерського проведення (рис. 2.12).

На субрахунку 441 відображаються наявність та рух нерозподіленого прибутку. На субрахунку 442 відображаються непокриті збитки, їх списання здійснюють за рахунок нерозподіленого прибутку, резервного, пайового чи додаткового капіталу тощо.

На субрахунку 443 відображаються розподіл прибутку між власниками (нарахування дивідендів), виплати за облігаціями, відрахування в резервний капітал та інше використання прибутку в поточному періоді.

Рис. 2.12. Призначення та побудова рахунка 44 “Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)”

Власний капітал підприємства збільшується на суму нерозподіленого прибутку і зменшується на суму непокритих збитків. Фінансовий результат звітного періоду – чистий прибуток чи збиток відображається у Звіті про фінансові результати, а в Балансі наводиться сума нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) станом на звітну дату. Розподіл прибутку здійснюється відповідно до законодавства у порядку, передбаченому установчим договором чи статутом. Порядок відображення операцій з нерозподіленим прибутком наведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

**Кореспонденція рахунків бухгалтерського обліку
нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) ПАТ «Подільські Товтри»**

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	У кінці року списано фінансовий результат (прибутки звітного року) на нерозподілений прибуток	79	441
2	Списано фінансовий результат (збитки звітного року) на непокриті збитки	442	79
3	Нерозподілений прибуток спрямовано на збільшення зареєстрованого капіталу	443	40
4	Проведено відрахування до резервного капіталу	443	43

Продовж. табл. 2.3

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
5	Списано суму прибутку, використаного у звітному періоді, за рахунок нерозподіленого прибутку	441	443
6	Списано суму прибутку, використаного у звітному періоді, на збільшення непокритих збитків	442	443
7	Списано непокриті збитки за рахунок коштів резервного і додаткового капіталу	43, 42	442

Щодо обліку власного капіталу на ПАТ «Подільські Товтри», то необхідно відмітити, що товариство не має нетипової кореспонденції, порядок реєстрації змін у власному капіталі здійснюється відповідно до чинного законодавства.

Відмітимо що при дослідженні практики господарювання ПАТ «Подільські Товтри» не виявлено порушень вимог чинного законодавства стосовно обліку власного капіталу.

2.3. Порядок розкриття інформації про власний капітал у фінансовій звітності та напрями його удосконалення

Цільовою спрямованістю елементів основного функціоналу облікової політики власного капіталу є надання інформації про його наявність і рух у фінансовій звітності. Згідно НП(С)БО № 1 [78] інформація про власний капітал розкривається у Балансі (Звіті про фінансовий стан), його рух – у Звіті про власний капітал, а окремі його складові (нерозподілений прибуток, дооцінка (уцінка) необоротних активів та фінансових інструментів, накопичені курсові різниці, надходження від власного капіталу) – у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід) та Звіті про рух грошових коштів.

Методика заповнення першого розділу пасиву Балансу «Власний капітал» ПАТ «Подільські Товтри» наведено у додатку Р.

Аналіз структури першого розділу пасиву Балансу (Звіту про фінансовий стан) ПАТ «Подільські Товтри» свідчить про відсутність інформації про оплачений зареєстрований і додатково внесений власниками капітал. В зв'язку з чим пропонуємо удосконалити формат подання інформації щодо цих елементів власного капіталу в Балансі (Звіті про фінансовий стан) господарювання ПАТ «Подільські Товтри». Внесені пропозиції є коректними відносно застосування МСФЗ і наведені в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Баланс (Звіт про фінансовий стан), перший розділ пасиву «Власний капітал» ПАТ «Подільські Товтри» [пропозиція автора]

Згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»		Згідно внесених пропозицій	
Назва статті	Код рядка	Назва статті	Код рядка
Зареєстрований капітал	1400	Зареєстрований оплачений капітал	1400
		зареєстрований капітал	1402
		неоплачений капітал	1403
		Додатково вкладений капітал	1404
Капітал у дооцінках	1405	Капітал у дооцінках	1405
Додатковий капітал	1410	Додатковий капітал	1410
Резервний капітал	1415	Резервний капітал	1415
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420
Неоплачений капітал	1425	Вилучений капітал	1425
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом 1	1495	Усього за розділом 1	1495

Рекомендований формат першого розділу пасиву балансу дозволить отримувати інформацію про реально оплачену частину зареєстрованого капіталу та суму додаткових внесків, що забезпечить визначення розміру інвестованого капіталу і буде використовуватися для оцінки формування, структури, раціональності та результативності функціонування капіталу власників та його здатності генерувати додаткову вартість.

Підвищити інформаційність обліку та забезпечити можливість ефективного управління власним капіталом дозволить запропонований нами додатковий функціонал облікової політики, елементи якого відображаються в четвертому

розділі «Управлінський аспект обліку власного капіталу», і призначені для регламентації управлінського обліку в контексті накопичення у внутрішній звітності ПАТ «Подільські Товтри» обліково-аналітичної інформації, що необхідна для:

- оцінки джерел формування і напрямів використання інвестованого та накопиченого власного капіталу;
- визначення додаткової потреби і пошуку внутрішніх та зовнішніх джерел власних коштів;
- оцінки вартості елементів власного капіталу;
- обґрунтування оптимальної структури власного капіталу;
- оцінки факторного впливу середовища на власний капітал;
- контролю за наявністю та рухом капіталу;
- пошуку потенційних можливостей прискорення оборотності та підвищення рентабельності власного капіталу підприємства.

У Звіті про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) ПАТ «Подільські Товтри» інформація про власний капітал представлена у розділі II «Сукупний дохід». Сукупний дохід – це зміни у власному капіталі протягом звітного періоду внаслідок господарських операцій та інших подій (за винятком змін капіталу за рахунок операцій з власниками).

Докладний порядок заповнення кожного рядка форми № 4 «Звіт про власний капітал» встановлено у розділі 5 «Зміст статей Звіту про власний капітал» Методичних рекомендацій, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433 [72].

На основі Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджених Наказом № 433 від 28.03.2013, у додатку С узагальнено методику складання Звіту про власний капітал ПАТ «Подільські Товтри».

За твердженням Л.В. Нападовської «важливою передумовою управління діяльністю є створення на підприємстві безперервного потоку підсумкових показників» [77, с. 582]. Відтак, внутрішня управлінська звітність щодо власного капіталу може складатися на періодичній основі (місяць, квартал, півріччя,

дев'ять місяців, рік) і відображати специфіку даного об'єкту обліку та управління.

На рис. 2.13 наведено розроблений алгоритм обґрунтування та прийняття управлінських рішень щодо власного капіталу за визначеними критеріями підсумкових показників внутрішньої управлінської звітності ПАТ «Подільські Товтри».

Вважаємо, що складання внутрішньої управлінської звітності з власного капіталу має бути в компетенції відповідного центру відповідальності.

На думку Ф.Ф. Бутинця, центр відповідальності – це «визначена частина господарської діяльності підприємства, характерними рисами якої є відповідальність конкретної посадової особи за контроль та виконання певних показників» [19, с. 147]. Х.Л. Дюкарева трактує центр відповідальності як організаційну одиницю «системи управління, керівник якої наділений певними повноваженнями, делегованими йому вищим керівництвом, та відповідальний за досягнення планових контрольних показників та використання ресурсів якими розпоряджається (матеріальними, трудовими, фінансовими)» [40, с. 163].

Оскільки власний капітал є важливою складовою фінансових ресурсів ПАТ «Подільські Товтри» і джерелом формування його активів, доцільно, на наш погляд, в ПАТ «Подільські Товтри» створювати Центр контролю та управління капіталом. Створення такого центру викликано сучасними потребами управління капіталом, і пов'язано з призначенням відповідальної особи за прийняття управлінських рішень фінансового характеру. Основними функціями центру контролю та управління капіталом ПАТ «Подільські Товтри» має бути:

- відповідальність та контроль за формуванням власного і запозиченого капіталу підприємства (в цілому і в розрізі їх складових);
- контроль внесків акціонерів (учасників) за строками погашення заборгованості;
- контроль за формуванням активів за рахунок власних і запозичених коштів;
- моніторинг співвідношення власного і запозиченого капіталу та визначення оптимальної структури капіталу підприємства;

Рис. 2.13. Обґрунтування управлінських рішень щодо власного капіталу в інформаційній системі ПАТ «Подільські Товтри»

- пошук внутрішніх і зовнішніх джерел поповнення власного і запозиченого капіталу;

- прийняття рішень щодо підвищення ефективності використання власного і запозиченого капіталу.

Ефективне функціонування Центру контролю та управління капіталом ПАТ «Подільські Товтри» забезпечать внесені нами пропозиції щодо формування облікової політики в частині власного капіталу з урахуванням потреб фінансового та управлінського обліку (основний та додатковий функціонал), технології побудови робочого плану рахунків обліку власного капіталу для інформаційної системи управління, внутрішньої звітності та алгоритму прийняття управлінських рішень.

Висновки за розділом 3

1. За результатами дослідження обліку власного капіталу та напрямів його удосконалення ПАТ «Подільські Товтри» зроблено висновок, що в контексті імплементації Україною міжнародних стандартів, чинної методології формування показників фінансової звітності та забезпечення формування в підсистемі обліку повної, доречної, достовірної та різнобічної інформації про стан і рух капіталу у розрізах, потрібних для управління, рекомендовано модель формування облікової політики щодо капіталу підприємства за основним та додатковим функціоналами, і розроблено структуру Положення про облікову політику в частині власного капіталу ПАТ «Подільські Товтри», що містить чотири розділи і визначає організаційне та методичне забезпечення, технологію обліку операцій з формування і використання їх складових, а також регламентує функції контролю та управління.

2. Облік власного капіталу на ПАТ «Подільські Товтри» організовується

відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Інформація про стан і рух складових власного капіталу узагальнюється в системі рахунків бухгалтерського обліку підприємства.

3. Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій (зі змінами і доповненнями, внесеними згідно з Наказами Міністерства фінансів станом на 18.03.2014 р.) для обліку власного капіталу передбачено рахунки 4 класу. За кредитом рахунків капіталу відображається збільшення відповідних його елементів, а за дебетом – зменшення.

4. Інформація про власний капітал представлена у різних формах фінансової звітності: форма № 1 «Баланс (звіт про фінансовий стан)», форма № 2 «Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)», форма № 4 «Звіт про власний капітал».

5. Для подання зовнішнім користувачам інформації про стан та зміни у величині та складі його власного капіталу ПАТ «Подільські Товтри» використовує четверту форму фінансової звітності Звіт про власний капітал, методика складання якого визначена Методичними рекомендаціями щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 08.03.13 р. № 433.

6. Отже, облік власного капіталу – досить складний процес, який потребує чіткого розуміння його економіко-правової сутності та усвідомлення необхідності надання у фінансовій звітності достовірної інформації про окремі складові власного капіталу, які вкладені в активи підприємства. Як об'єкт обліку, власний капітал являє собою загальну суму власних джерел фінансування активів, які по праву належать підприємству та сформовані за рахунок внесків власників і додатково створених та отриманих у процесі господарської діяльності власних коштів підприємства.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Організація аналізу власного капіталу, його інформаційно-методичне забезпечення

Для того щоб підвищити ефективність управління підприємством, потрібно проаналізувати його активи, джерела їх утворення на всіх етапах – від створення підприємства до дати визначення результатів діяльності. В сучасній науковій літературі не виділяють окремого напрямку аналізу, який би стосувався безпосередньо власного капіталу. Зазвичай показники складових власного капіталу використовують для аналізу фінансового стану, а також для аналізу прибутку та рентабельності підприємства. Попри те, аналіз власного капіталу являє собою складне, комплексне завдання, під час розв'язання якого треба враховувати не лише загальний фінансовий стан підприємства, але й аналізувати процес формування власного капіталу, його структури, напрямів та ефективності використання. Тому, щоб реальніше оцінити стан власного капіталу підприємства, під час його аналізування варто враховувати основні чинники.

Під час здійснення аналізу власного капіталу підприємства з урахуванням цілей підвищення ефективності його використання та забезпечення фінансової стійкості слід використовувати методи всіх видів фінансового аналізу. Зокрема, вивчення власного капіталу доцільно починати з аналізу складових його елементів, порівнюючи їх із загальним розміром власного капіталу за їхньою питомою вагою. Кількісний аналіз структури власного капіталу підприємства необхідно здійснювати у динаміці, щоб відстежити зміни в його структурі за аналізований період та визначити тенденції їх розвитку. Також важливо порівняти структуру власного капіталу підприємства із аналогічними

показниками інших підприємств галузі та аналогічного виду економічної діяльності.

Ефективне управління власним капіталом неможливе без ґрунтовного аналізу його формування та використання. З цією метою науковці розробили узагальнену систему аналітичних показників [41, 54, 59, 64, 106]. Разом з тим, необхідно й надалі розвивати методики аналізу, які враховували б специфічні особливості окремих складових власного капіталу.

Науковці запропонували значну кількість показників, які застосовуються нині як для аналізу фінансового стану підприємства загалом, так і для аналізу власного капіталу зокрема [11, 58, 67, 74].

Для аналізу власного капіталу застосовують такі його види: горизонтальний, вертикальний, порівняльний, коефіцієнтний та інтегральний фінансовий аналіз. Горизонтальний аналіз визначає динаміку окремих складових капіталу, а вертикальний – їхню структуру. Такі види аналізу лише констатують факти, не пояснюючи причин позитивних чи негативних змін, що відбулись на підприємстві. Порівняльний аналіз передбачає зіставлення показників з плановими, середньогалузевими, показниками конкурентів тощо.

Метою аналізу капіталу ПАТ «Подільські Товтри», на наш погляд, має бути об'єктивна оцінка, встановлення причини змін та пошук потенційних можливостей (резервів) покращення складу і структури капіталу підприємства, підвищення ефективності його використання для забезпечення сталого економічного зростання, цінності та вартості підприємства, а також розробка заходів з їх практичної реалізації і формування альтернативних пропозицій для вибору і прийняття раціональних управлінських рішень.

Відповідно до визначеної мети аналізу в якості основних напрямів аналітичних досліджень капіталу ПАТ «Подільські Товтри» нами визначені:

- аналіз наявності капіталу підприємства;
- аналіз ефективності використання капіталу підприємства;
- факторний аналіз наявності та ефективності використання капіталу підприємства;

- оптимізація структури капіталу підприємства;
- пошук потенційних резервів покращення складу і структури капіталу, підвищення ефективності його використання та забезпечення сталого економічного зростання фінансової безпеки підприємства;
- формування пропозицій щодо практичної реалізації залучення виявлених резервів.

Кожен з напрямів аналізу капіталу ПАТ «Подільські Товтри» передбачає вирішення певних аналітичних задач, і використання відповідної системи показників та методів їх аналітичної обробки.

Структурно-логічна модель методики аналізу капіталу за визначеними напрямками та виділеними для кожного з них показниками і методами їх дослідження, представлена на рис. 3.1.

Як бачимо, початковим етапом аналізу капіталу ПАТ «Подільські Товтри» є аналіз його наявності в цілому і за окремими видами та елементами капіталу. Він спрямований на аналіз динаміки капіталу підприємства за загальним обсягом, складом та структурою; аналіз руху капіталу; оцінку складу джерел фінансування майна підприємства.

Аналіз динаміки капіталу ПАТ «Подільські Товтри» за загальним обсягом, складом та структурою здійснюється за допомогою методів вертикального і горизонтального аналізу, й припускає зіставлення даних балансу щодо капіталу підприємства і окремих його складових на кінець і початок звітного періоду. Горизонтальний аналіз дозволяє визначити зміни обсягу і складу капіталу за звітний період, а вертикальний – його структурні зміни. Показники наявності та структури капіталу, які визначаються в процесі такого дослідження, та їх характеристика наведені у додатку Ф.

Після з'ясування змін обсягу, складу і структури капіталу підприємства оцінюється його рух за звітний період у розрізі надходження і вибуття власного капіталу та одержання і погашення запозиченого капіталу, зокрема позикового і залученого.

Рис. 3.1. Структурно-логічна модель методики аналізу капіталу ПАТ «Подільські Товтри»

Слід зазначити, що даному напрямку дослідження не приділяється належної уваги у сучасній спеціальній літературі, але він є дуже важливим, оскільки дозволяє оцінити інтенсивність оновлення капіталу підприємства.

В зв'язку з цим для характеристики руху капіталу підприємства пропонуємо використовувати абсолютні і відносні показники. Методика їх розрахунку та характеристика наведені у додатку Ф. Аналіз інтенсивності оновлення капіталу підприємства слід здійснювати також в динаміці шляхом порівняння фактичних даних абсолютних і відносних показників руху капіталу з даними попереднього періоду.

В процесі аналізу руху капіталу підприємства особливу увагу слід приділяти дослідженню змін залученого капіталу в частині кредиторської заборгованості, оскільки її обсяг та якісний склад визначають фінансову стійкість, а її рух – стан платіжної дисципліни підприємства. Рух кредиторської заборгованості оцінюється на підставі показників виникнення і погашення зобов'язань та їх зміни за період (в цілому і у розрізі видів кредиторської заборгованості). Далі виявляють невинуватену кредиторську заборгованість та оцінюють її динаміку. Для відстеження змін простроченої заборгованості за даними відомості обліку розрахунків з постачальниками слід розглянути залишок зобов'язань на кінець звітного періоду за строками утворення невинуватеної заборгованості (строк оплати не настав, не оплачені у строк від 1 до 30 днів, від 31 до 90 днів, від 91 до 180 днів і більш ніж пів року), а також встановити причини неплатежів.

Наступним етапом аналізу капіталу ПАТ «Подільські Товтри» є оцінка ефективності його використання в цілому і за окремими видами та елементами капіталу. Така оцінка на кількісному рівні зазвичай може бути зроблена за двома напрямками:

- оцінка рівня ефективності використання капіталу підприємства (в цілому і за окремими його видами);
- оцінка ступеня виконання плану і динаміки основних показників, що забезпечують підприємству прийнятні темпи економічного зростання.

За першим напрямком оцінку ефективності використання капіталу ПАТ «Подільські Товтри» пропонуємо здійснюється на підставі обчислення методом фінансових коефіцієнтів показників оборотності (в днях і кількості оборотів) і рентабельності капіталу підприємства. За другим – на підставі зіставлення темпів зміни основних економічних показників господарювання та величини капіталу, авансованого в активи підприємства.

Методика розрахунку і характеристика показників оборотності та рентабельності капіталу підприємства наведені у додатку Ф.

В рамках запропонованої нами методики аналізу капіталу ПАТ «Подільські Товтри» (рис. 3.1) доволі важливим напрямом є оптимізація структури капіталу ПАТ «Подільські Товтри». Аналіз сучасної вітчизняної і зарубіжної літератури в цій сфері виявив:

- єдність думок науковців відносно визначення структури капіталу підприємства як співвідношення власного і позикового капіталу;

- використання трьох критеріїв для вибору оптимальної структури капіталу: а) максимізації рентабельності власного капіталу; б) мінімізації середньозваженої вартості капіталу; в) мінімізації рівня фінансового ризику;

- застосування механізму фінансового левериджу і визначення його ефекту (у вигляді максимального рівня додаткового прибутку на власний капітал, який отримує підприємство за умови додаткового залучення позикового капіталу у господарську діяльність) для обґрунтування структури капіталу за критерієм максимізації рентабельності власного капіталу;

- попереднє визначення (з урахуванням специфіки емісії та чинника оподаткування) вартості окремих елементів власного і позикового капіталу для проведення багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості капіталу підприємства і вибір її мінімального значення для з'ясування оптимальної структури капіталу за критерієм мінімізації його вартості;

- диференційований вибір джерел фінансування різних складових частин активів підприємства і залежність оптимальної структури капіталу, що визначається за критерієм мінімізації ризику, від обраної на підприємстві

політики фінансування активів і схильності керівництва до ризику;

- існування різних підходів до формування складових власного і позикового капіталу підприємства, що пояснюються існуючими концепціями структури капіталу та розширенням можливостей їх практичного застосування;

- здійснення оптимізаційних розрахунків структури капіталу на підставі системи показників фінансового левериджу, вартості капіталу та складу активів підприємства і джерел їх фінансування. Методика розрахунку і характеристика цих показників наведена у додатку Ф.

Слід зазначити, що питання оптимізації структури капіталу підприємства і підготовки інформації з цього приводу для управління є першочерговими. Вони набувають особливої актуальності в сучасних умовах, коли майже кожне підприємство може для розширення обсягів діяльності вдатися до формування активів за рахунок коштів, що надає фінансовий ринок. Відтак, потребуються поглиблені наукові дослідження з приводу доцільності використання і адаптації діючих підходів чи розробки власних до оптимізації структури капіталу ПАТ «Подільські Товтри».

Завершуватися аналіз капіталу має пошуком і впровадженням в практичну діяльність ПАТ «Подільські Товтри» потенційних резервів покращення складу і структури джерел фінансування активів, підвищення ефективності використання капіталу та забезпечення сталого економічного зростання й фінансової безпеки підприємства. Основу пошуку даних резервів складають результати факторного аналізу, а заходи з їх практичної реалізації обумовлюватимуться загальною політикою управління, що відповідає обраній стратегії розвитку підприємства.

В контексті забезпечення ефективної взаємодії підсистеми аналізу в системі обліково-аналітичного забезпечення управління ПАТ «Подільські Товтри» та інтеграції руху інформаційних потоків важливою є якісна організація аналітичного процесу та відповідне його технічне забезпечення. Під організацією аналізу капіталу слід розуміти взаємозалежну сукупність його внутрішніх структурних служб і підрозділів, які цілеспрямовано

упорядковуюють й удосконалюють аналітичний процес, розробляють й приймають управлінські рішення щодо капіталу й несуть відповідальність за результати цих рішень.

Зміст системи цілеспрямованих дій щодо впорядкування й удосконалення аналітичного процесу визначається технологічними етапами (підготовчий, основний, заключний), і закріплюється відповідним внутрішнім регламентом – програмою аналізу. Програма аналізу по суті являє собою основні напрями аналітичних досліджень капіталу, які були розглянуті вище і представлені у вигляді структурно-логічної моделі методики аналізу капіталу ПАТ «Подільські Товтри». Сьогодні проведення аналізу неможливо уявити без сучасних технічних засобів і відповідного програмного забезпечення. Як показали проведені дослідження, спеціальна комп'ютерна програма для аналізу капіталу підприємства відсутня, а сучасні програмні продукти з аналізу, як справедливо зазначає І.Т. Райковська, обмежуються використанням тільки даних фінансової звітності підприємства і можуть застосовуватися в процесі аналізу фінансового стану та використання ресурсної бази підприємства [91, с. 346]. Це не повною мірою задовольняє вимоги системності, комплексності, оперативності, точності, прогресивності та динамічності, впливає на глибину аналітичних досліджень й аналітичні можливості самих програмних продуктів та значно знижує обґрунтованість висновків за результатами аналізу.

Розглянуті вище об'єкт, мета, напрями і завдання, методичні принципи, функції, система показників, методи і прийоми дослідження, організаційне та технічне забезпечення аналізу капіталу з позиції реалізації системного підходу аналітичних досліджень формують концептуальну модель аналізу капіталу в системі управління підприємства роздрібною торгівлі (рис. 3.2).

Для задоволення потреб управління капіталом на ПАТ «Подільські Товтри» доцільно створити окремий модуль, який може функціонувати в операційному середовищі Windows як додаток до Excel, і використовувати в повному обсязі всі його можливості.

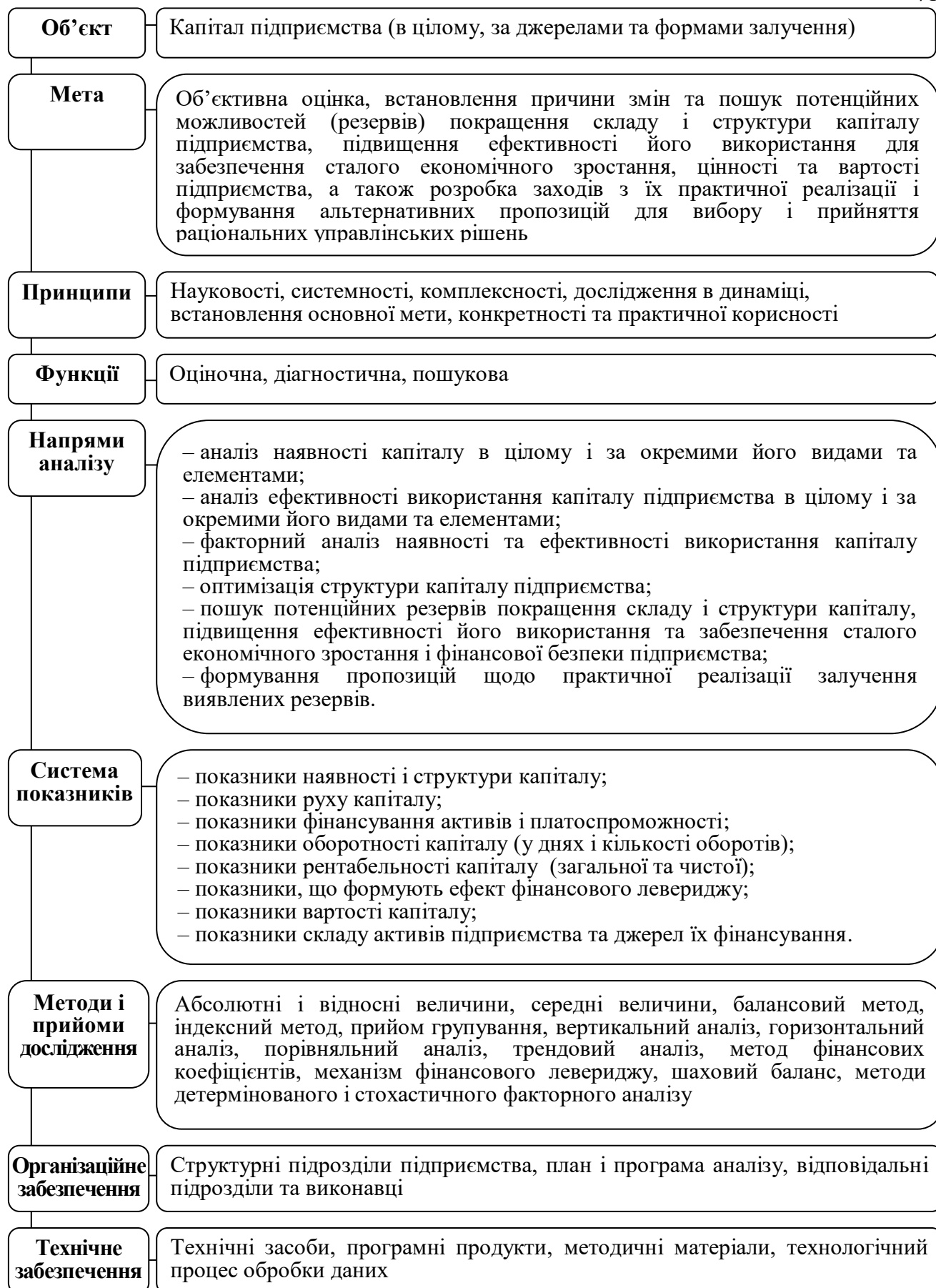

Рис. 3.2. Концептуальна модель методики аналізу капіталу ПАТ

«Подільські Товтри» [105]

Особливістю цього модуля буде: забезпечення аналітичною інформацією персоналу, що приймає рішення з управління капіталом на підставі даних за ряд звітних періодів і прогнозних показників фінансової звітності; моделювання і прогнозування показників наявності, складу та структури капіталу підприємства, ефективності його використання; виявлення та кількісна оцінка причин зміни оборотності та рентабельності капіталу; проведення оптимізаційних розрахунків його структури тощо.

Представлена модель дозволить: ефективно організувати аналітичний процес оцінки наявності та ефективності використання капіталу підприємства, оптимізації його структури; забезпечити наукове обґрунтування пошуку резервів покращення складу і структури капіталу підприємства, підвищення ефективності його використання для забезпечення сталого економічного зростання, цінності та вартості підприємства; розробляти заходи з практичної реалізації виявлених резервів і формувати альтернативні пропозиції для вибору і прийняття раціональних управлінських рішень.

3.2. Методика аналізу складу, руху та ефективності використання власного капіталу підприємства

Для аналізу складу і структури власного капіталу необхідно оцінити зміну величини власного та залученого капіталу, зміну розміру питомої ваги кожної складової та їх впливу на побудову оптимального балансу між власним та залученим капіталом. Аналіз динаміки передбачає розрахунок абсолютних відхилень величини як власного і залученого капіталу, так і окремих його складових. У процесі подальшого дослідження необхідно проаналізувати зміни за кожною статтею власного та залученого капіталу, враховуючи, що аналіз і склад структури пасивів підприємства повинен бути спрямований не на

констатацію процесів, що відбуваються, а на вивчення можливостей підприємства ефективно працювати за рахунок власних джерел, покриваючи при цьому свою поточну та довгострокову заборгованість не втрачаючи запасу фінансової стійкості.

У табл. 3.1 наведено склад і структуру капіталу аналізованого підприємства. Зазначимо, що підприємство станом на кінець 2019 року має загальний розмір капіталу 65218 тис. грн. За останні 2 роки спостерігаємо його збільшення на 1347 тис. грн. у порівнянні з 2017 роком та на 4280 тис. грн менше 2018 року. Основну частку у валюті балансу підприємства станом на кінець звітного року займають зобов'язання, їх розмір становить 56292 тис. грн. або 86,3% від сукупного капіталу.

Власний капітал ПАТ «Подільські Товтри» за 2017-2019 роки має тенденцію до зростання. Так, на кінець 2019 року загальна величина власного капіталу становила 8926 тис. грн, що на 5308 тис. грн більше показника 2017 року та на 4796 тис. грн - показника 2018 року. Головною причиною зростання частки власного капіталу на підприємстві є збільшення нерозподіленого прибутку у 2,3 рази у порівнянні з 2018 роком. Це свідчить про те, що підприємство намагається не використовувати залучені кошти для фінансування власної діяльності, а використовує свої власні ресурси, що є позитивним у діяльності підприємства.

Слід відмітити збільшення короткострокових зобов'язань ПАТ «Подільські Товтри», особливо у 2019 році відносно 2017 року, на 1385 тис. грн, що в основному було спричинено зростанням розміру короткострокових кредитів та позик.

Позикові кошти у 2019 році становили 50888 тис.грн, що на 3961 тис.грн менше ніж у 2017 році та на 9076 тис. грн менше показника 2018 року.

Одним з основних напрямів поліпшення використання капіталу підприємства є, перш за все, забезпечення максимального обсягу залучення власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел: чистого прибутку і амортизаційних відрахувань.

Таблиця 3.1

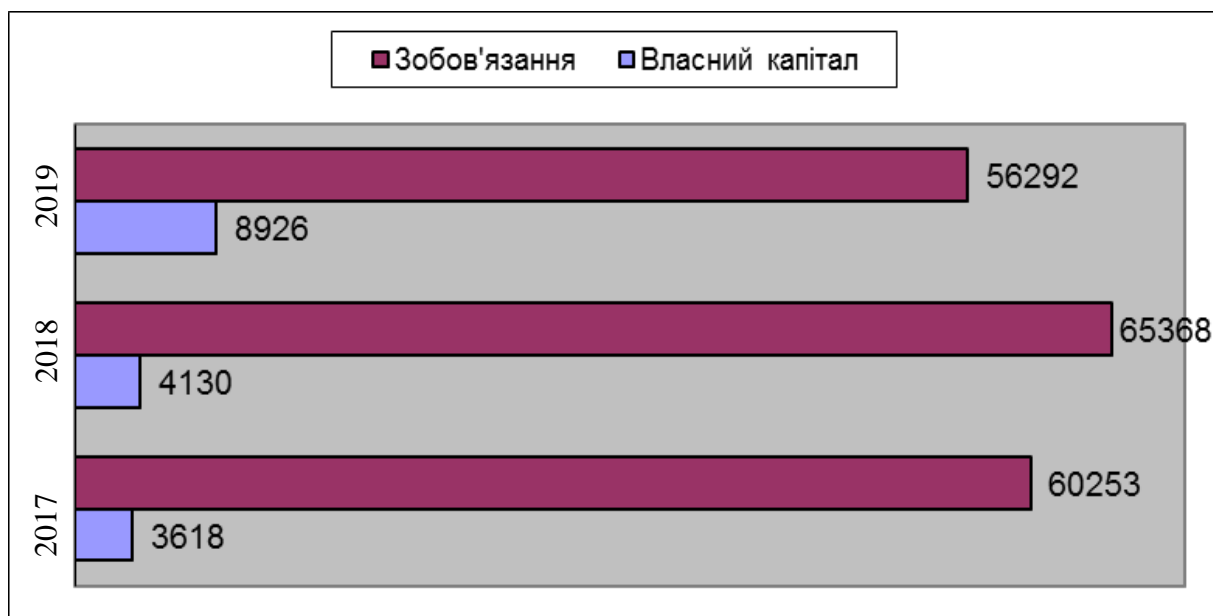
Склад і структура капіталу ПАТ «Подільські Товтри» за 2017-2019 роки (станом на кінець року)

Показник	2017 рік		2018 рік		2019 рік		Відхилення (+,-) 2019 р. від:				Темп змін (%) у 2019 році по відношенню до:	
							2017 р.		2018 р.			
	сума, тис.грн.	питома вага, %	сума, тис.грн.	питома вага, %	сума, тис.грн.	питома вага, %	у сумі, тис.грн.	У структурі, в.п.	у сумі, тис.грн	У структурі, в.п.	2017 р.	2018 р.
Власний капітал												
1.1. Зареєстрований капітал	473,0	0,7	473,0	0,7	473,0	0,7	-	-	-	-	100,0	100,0
1.2.Капітал у дооцінках	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	-	-
1.2. Додатковий капітал	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	-	-
1.4. Резервний капітал	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	-	-
1.5. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	3145,0	4,9	3657,0	5,3	8453,0	13,0	5308,0	8,0	4796,0	7,7	у 2,7 рази	у 2,3 рази
1.6.Неоплачений капітал	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	-	-
1.7. Вилучений капітал	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	-	-
Усього	3618,0	5,7	4130,0	5,9	8926,0	13,7	5308,0	8,0	4796,0	7,7	у 2,5 рази	у 2,2 рази

Продовж. табл. 3.1

Показник	2017		2018		2019		Відхилення (+,-) 2019 р. від:				Темп змін (%) у 2019 році по відношенню до:	
							2017 р.		2018 р.			
	сума, тис.грн.	питома вага, %	сума, тис.грн.	питома вага, %	сума, тис.грн.	питома вага, %	у сумі, тис.грн.	У структурі, в.п.	у сумі, тис.грн	У структурі, в.п.	2017 р.	2018 р.
Зобов'язання												
2.1 .Відстрочені податкові	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	-	-
2.2. Довгострокові зобов'язання	5404	8,5	5404	7,8	5404	8,3	0	-0,2	0	0,5	100,0	100,0
2.3.Поточні зобов'язання	54849	85,9	59964	86,3	50888	78,0	-3961	-7,8	-9076	-8,3	92,8	84,9
2.3.1. Короткострокові кредити банків та поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	0	0,0	1385	2,0	1385	2,1	1385	2,1	0	0,1	-	100,0
2.3.2. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	7947	12,4	9730	14,0	6500	10,0	-1447	-2,5	-3230	-4,0	81,8	66,8
2.3.3. Поточні зобов'язання за розрахунками	46881	73,4	48823	70,3	42438	65,1	-4443	-8,3	-6385	-5,2	90,5	86,9
2.3.4. Доходи майбутніх періодів	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	-	-
2.3.5. Інші поточні зобов'язання	21	0,0	26	0,0	565	0,9	544	0,8	539	0,8	у 269 разів	у 217 разів
Усього	60253	94,3	65368	94,1	56292	86,3	-3961	-8,0	-9076	-7,7	93,4	86,1
Разом	63871	100,0	69498	100,0	65218	100,0	1347	0,00	-4280	0,00	102,1	93,8

Структура капіталу ПАТ «Подільські Товтри» за 2017-2019 рр. представлено на рис. 3.3.

Рис. 3.3. Структура капіталу ПАТ «Подільські товтри» за 2017-2019 рр.

Збільшення чистого прибутку можливе за рахунок підвищення ефективності використання власного капіталу - збільшення оборотності та підвищення рентабельності власного капіталу.

У ПАТ «Подільські Товтри» власний капітал представлено наступними складовими (табл. 3.2, 3.3).

Дані табл. 3.2 свідчать про значне зростання розміру власного капіталу підприємства протягом аналізованого періоду на 512 тис. грн, або на 14,2 % за рахунок зростання нерозподіленого прибутку підприємства. Саме цим і пояснюються зміни у структурі капіталу.

Дані таблиці 3.3 свідчать про значне зростання розміру власного капіталу підприємства протягом аналізованого періоду на 4796 тис. грн, або у 2,2 рази за рахунок зростання нерозподіленого прибутку підприємства

Таблиця 3.2

**Структура власного капіталу ПАТ «Подільські Товтри» за 2018 рік
(станом на кінець року)**

Показник	залишок на початок 2018 року		залишок на кінець 2018 року		Відхилення (+,-)	Темп змін, %
	тис.грн.	питома вага, %	тис.грн.	питома вага, %		
Зареєстрований капітал	473	13,1	473	11,5	-	-
Капітал у дооцінках	-	-	-	-	-	-
Додатковий капітал	-	-	-	-	-	-
Резервний капітал	-	-	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток	3145	86,9	3657	88,5	+512	+16,3
Неоплачений капітал	-	-	-	-	-	-
Вилучений капітал	-	-	-	-	-	-
РАЗОМ	3618	100,0	4130	100,0	+512	+14,2

Розрахунок показників динаміки та структури капіталу відображає кількісну сторону капіталу підприємства, а якісну сторону, тобто ефективність його використання характеризують показники рентабельності капіталу.

Таблиця 3.3

**Структура власного капіталу ПАТ «Подільські Товтри» за 2019 рік
(станом на кінець року)**

Показник	залишок на початок 2019 року		залишок на кінець 2019 року		Відхилення (+,-)	Темп змін, %
	тис.грн.	питома вага, %	тис.грн.	питома вага, %		
Зареєстрований капітал	473	11,5	473	5,3	-	-
Капітал у дооцінках	-	-	-	-	-	-
Додатковий капітал	-	-	-	-	-	-
Резервний капітал	-	-	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток	3657	0,6	8453	94,7	+4796	У 2,3 рази
Неоплачений капітал	-	-	-	-	-	-
Вилучений капітал	-	-	-	-	-	-
РАЗОМ	4130	88,5	8926	100,0	+4796	У 2,2 рази

Наступним етапом аналізу капіталу підприємства є оцінка ефективності його використання в цілому і за окремими видами та елементами капіталу. Така оцінка на кількісному рівні зазвичай може бути зроблена за двома напрямками:

- оцінка рівня ефективності використання капіталу підприємства (в цілому і за окремими його видами);
- оцінка ступеня виконання плану і динаміки основних показників, що забезпечують підприємству прийнятні темпи економічного зростання.

За першим напрямком оцінку ефективності використання капіталу ПАТ «Подільські Товтри» пропонуємо здійснюється на підставі обчислення методом фінансових коефіцієнтів показників оборотності (в днях і кількості оборотів) і рентабельності капіталу підприємства. За другим – на підставі зіставлення темпів зміни основних економічних показників господарювання та величини капіталу, авансованого в активи підприємства.

Методика розрахунку і характеристика показників оборотності та рентабельності капіталу підприємства наведені у додатку Ф.

Під час формування аналітичних висновків щодо ефективності використання капіталу ПАТ «Подільські Товтри» за другим напрямом оцінки слід враховувати, так зване, «золоте правило ведення бізнесу», згідно з яким прибуток повинен зростати більш високими темпами, ніж обсяг чистої виручки від реалізації товарів та вартість майна підприємства.

Розрахунок показників ділової активності власного капіталу ПАТ «Подільські Товтри» представлено у табл. 3.4.

Проведені розрахунки свідчать, що показники ділової активності ПАТ «Подільські Товтри» мають тенденцію до покращення, що говорить про підвищення ефективності використання наявних матеріальних та фінансових ресурсів. Цей факт можна пояснити збільшенням виручки від реалізації продукції. Таке збільшення виручки від реалізації продукції призвело до прискорення обертання власного капіталу на 5 днів проти 2018 року.

Таблиця 3.4

Показники ділової активності ПАТ «Подільські Товтри» за 2017-2019 роки

№ з/п	Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення 2019 року від:	
					2017 року	2018 року
1	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	168383,0	161673,0	168963,0	580,0	7290,0
2	Середньорічна вартість активів	44885,0	67377,0	67358,0	22473,0	-19,0
3	Середньорічна величина власного капіталу, тис. грн.	3568,0	3874,0	6528,0	2960,0	2654,0
4	Середньорічний розмір дебіторської заборгованості, тис. грн.	4958,0	5871,5	4119,5	-838,5	-1752,0
5	Середньорічний розмір кредиторської заборгованості, тис. грн.	62652,5	56690,5	53745,5	-8907,0	-2945,0
6	Середньорічні залишки товарних запасів, тис. грн.	2296,5	11008,0	11277,5	8981,0	269,5
7	Середньорічні залишки основних засобів і інших позаоборотних активів, тис. грн.	23491,0	36916,0	38836,5	15345,5	1920,5
8	Власний капітал	3618,0	4130,0	8926,0	5308,0	4796,0
9	Чистий прибуток, тис. грн.	100,0	512,0	4796,0	4696,0	4284,0
10	Коефіцієнт трансформації (оборотності капіталу)	3,8	2,4	2,5	-1,2	0,1
11	Тривалість 1 обороту капіталу (в днях)	96,0	150,0	143,5	47,6	-6,5
12	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	47,2	41,7	25,9	-21,3	-15,9
13	Тривалість 1 обороту власного капіталу (в днях)	7,6	8,6	13,9	6,3	5,3

Продовж. табл. 3.4

№	Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення 2019 року від:	
					2017 року	2018 року
14	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (в разях)	34,0	27,5	41,0	7,1	13,5
15	Середній строк оборотності дебіторської заборгованості (в днях)	10,6	13,1	8,8	-1,8	-4,3
16	Коефіцієнт оборотності матеріально-виробничих запасів (МЗВ)	73,3	14,7	15,0	-58,3	0,3
17	Тривалість 1 обороту матеріально-виробничих запасів(в днях)	4,9	24,5	24,0	19,1	-0,5
18	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (в разях)	2,7	2,9	3,1	0,5	0,3
19	Тривалість 1 обороту кредиторської заборгованості (в днях)	133,9	126,2	114,5	-19,4	-11,7
20	Фондовіддача основних засобів і інших позаоборотних активів	7,2	4,4	4,4	-2,8	-0,0
21	Коефіцієнт сталості економічного росту	0,0	0,1	0,5	0,5	0,4
22	Тривалість операційного циклу (в днях)	15,5	37,6	32,8	17,3	-4,8
23	Тривалість фінансового циклу (в днях)	-118,4	-88,6	-81,7	36,7	6,9
24	Строк окупності власного капіталу	35,7	7,6	1,4	-34,3	-6,2

Коефіцієнт обертання дебіторської заборгованості збільшився у 1,5 рази. Це відбулося за рахунок перевищення темпів росту виручки від реалізації продукції над темпами росту дебіторської заборгованості. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості також збільшився на 0,3 рази у порівнянні з 2018 роком, тобто у звітному році середній період сплати підприємством короткострокової заборгованості складає 114 днів, що на 12 днів менше ніж у попередньому році.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу (трансформації) скоротився на 15,9 і станом на кінець 2019 року склав 25,9, тобто на 1 гривню активів припадає 25,9 грн виручки від реалізації.

3.3. Використання результатів аналізу власного капіталу в управлінні

У сучасних умовах розвитку економіки, змін у механізмі фінансування діяльності підприємств для підвищення ефективності діяльності підприємства необхідним є удосконалення системи його управління, зокрема системи управління капіталом. Обмеженість власного капіталу, труднощі у залученні додаткових фінансових ресурсів, швидкі зміни зовнішнього середовища зумовлюють актуальність розроблення виваженої політики формування капіталу та управління його структурою, що давало б можливість досягти максимальної ефективності використання коштів.

Необхідно враховувати ще й інші моменти, які впливають на управлінські рішення, зокрема, особисті якості особи, яка приймає такі рішення, її знання, інтелект, досвід роботи, тобто ті неформальні ознаки, котрі, проте, справляють великий вплив на якість управлінських рішень.

Тільки оптимальне поєднання формалізованих (аналітичних) розрахунків і неформалізованих процедур прийняття управлінських рішень забезпечить підприємству перемогу в боротьбі з конкурентами.

Управління капіталом – це система принципів і методів розроблення і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з оптимальним формуванням капіталу з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного його використання у різних видах гос- подарської діяльності підприємства [1]. Отже, метою управління структурою капіталу є мінімізація витрат у разі залучення довготермінових джерел фінансування і забезпечення максимального ефекту від вкладених грошових коштів. Приймаючи рішення щодо формування оптимальної моделі управління капіталом, необхідно враховувати певні фактори:

- фаза підйому чи спаду ділової активності підприємства;
- специфіка сфери діяльності підприємства;
- схильність керівництва до ризику;
- стабільність обсягів обороту коштів у господарському процесі;
- співвідношення між постійними і змінними витратами;
- стратегічна орієнтація підприємства;
- рівень податкового навантаження;
- рівень відсоткових ставок;
- репутація підприємства, що склалася у фінансових установах, зокрема, кредиторів [109].

Стратегія управління капіталом підприємства спрямована на вирішення таких основних завдань:

- формування достатнього обсягу капіталу, що забезпечить необхідні темпи економічного розвитку підприємства;
- оптимізація розподілу сформованого капіталу за видами діяльності та напрямками використання;
- забезпечення умов досягнення максимальної доходності капіталу до

запланованого рівня фінансового ризику;

- забезпечення мінімізації фінансового ризику, пов'язаного з використанням капіталу;

- забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства у процесі його розвитку;

- забезпечення належної фінансової гнучкості підприємства;

- оптимізація обігу капіталу;

- забезпечення своєчасного реінвестування капіталу [22].

Встановлення оптимальної структури капіталу передбачає таке співвідношення власних і позикових джерел формування капіталу підприємства, яке дозволяє повною мірою забезпечити зростання прибутковості власного капіталу. З позиції фінансового менеджменту капітал як частина фінансових ресурсів підприємств характеризує загальну вартість засобів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, що інвестована у формування її активів. А тому важливим з теоретичного та практичного погляду є вивчення процесу трансформації фінансових ресурсів у капітал, оскільки ця трансформація визначає ефективність використання фінансових ресурсів і, отже, досягнення основної мети фінансового менеджменту – збільшення вартості активів власників організації.

Отже, управління структурою капіталу підприємства зводиться до двох основних напрямів: встановлення оптимальних для підприємства пропорцій використання власного та позикового капіталу та забезпечення залучення на підприємство необхідних видів і обсягів капіталу для досягнення оптимальних пропорцій його структури. При цьому управління структурою капіталу нерозривно пов'язане з урахуванням особливостей кожної зі складових капіталу, що мають певні переваги і недоліки, які необхідно враховувати при формуванні структури капіталу (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

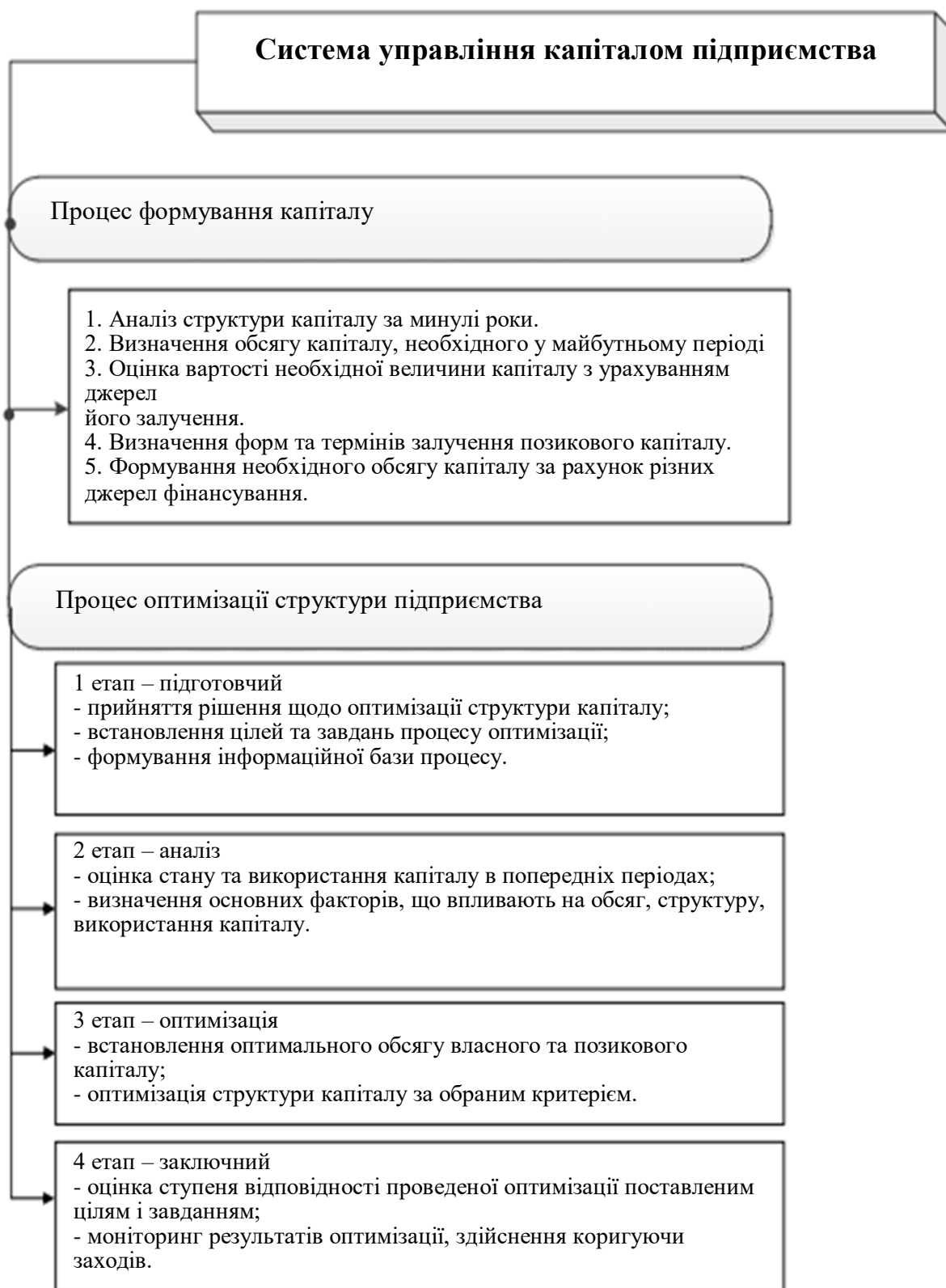
Наслідки використання підприємством власного і позикового капіталу

	Використання власного капіталу	Використання позикового капіталу
Переваги	<ol style="list-style-type: none"> 1. Простота залучення. 2. Забезпечення фінансової стійкості не залежності та платоспроможності підприємства в довгостроковому періоді, зниження ризику банкрутства. 3. Вища здатність генерувати прибуток за рахунок відсутності необхідності сплачувати відсотки за кредит 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Більші обсяги залучення, особливо при високому кредитному рейтингу підприємства, наявність забезпечення, гарантії. 2. Можливість росту фінансового потенціалу підприємства при необхідності суттєвого розширення його активів і зростання масштабів господарської діяльності. 3. Здатність генерувати зростання коефіцієнта рентабельності капіталу за рахунок ефекту фінансового важеля
Недоліки	<ol style="list-style-type: none"> 1. Обмеженість обсягу залучення. 2. Вища вартість залучених у порівнянні з альтернативними позиченими джерелами фінансування. 3. Відсутність можливості росту рентабельності капіталу за рахунок залучення позикових коштів 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Збільшення ризику зниження фінансової стійкості та втрати платоспроможності підприємства. 2. Зростання вірогідності банкрутства. 3. Зменшення розміру прибутку у зв'язку з необхідністю сплати відсотків по кредиту. 4. Залежність вартості позиченого капіталу від кон'юнктури ринку. 5. Складність процедури залучення в порівнянні з використанням власних коштів

Співвідношення різних видів фінансування може знаходитися в певному діапазоні, враховуючи фактори, що впливають на оптимальну структуру капіталу підприємства, але цей діапазон не повинен залишатися постійним, а повинен коригуватися з урахуванням змін в економіці.

До складу системи управління капіталом входять два процеси: процес формування власного та позикового капіталу та процес оптимізації структури капіталу. Кожна з цих складових має певний перелік необхідних дій (рис. 3.4).

Складові процесу формування капіталу включають у себе аналіз структури капіталу суб'єкта господарювання за минулі періоди, визначення обсягу капіталу, необхідного підприємству для здійснення фінансово-господарської діяльності у майбутньому періоді, оцінка вартості необхідної величини капіталу з урахуванням джерел його залучення, визначення форм та термінів залучення позикового капіталу та формування необхідного обсягу позикових коштів за рахунок різних умов їхнього залучення.

Рис. 3.4. Система управління капіталом підприємства

Формування структури капіталу підприємства у вигляді необхідних обсягів власних та позикових коштів визначає необхідність проведення процесу її оптимізації. Здійснюючи процеси оптимізації капіталу підприємства,

виділяється декілька основних етапів:

1 етап – прийняття рішення щодо необхідності оптимізації капіталу, встановлення її мети та завдання, здійснення формування інформаційної бази;

2 етап – здійснення аналітичних процедур щодо оцінювання стану та ефективності використання капіталу;

3 етап – здійснення заходів з оптимізації капіталу за обраним критерієм як за його обсягом, так і за структурою;

4 етап – перевірка структури капіталу на оптимальність [68; 101; 109].

Немає найкращого для всіх та єдиного підходу до встановлення співвідношення власного і позикового капіталу на підприємстві. Кожне підприємство має самостійно намагатися оптимізувати структуру власних джерел фінансування. Для цього в сучасній теорії існує декілька методів оптимізації структури капіталу, найбільш розповсюджені з яких наведені у табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Характеристика методів оптимізації капіталу

Метод оптимізації	Опис методу
Оптимізація структури капіталу через управління величиною ефекту фінансового левериджу	Ефект фінансового левериджу показує відсоток збільшення прибутковості власного капіталу за рахунок залучення в обіг позикових коштів. Цей метод визначає, що найбільш ефективним буде таке співвідношення власних і залучених джерел фінансування, при якому приріст чистої рентабельності власного капіталу та ефект фінансового левериджу будуть мати максимальні значення
Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімальної його вартості	Метод передбачає оцінку власного та позикового капіталу за окремими їх складовими, а також оцінку капіталу за його середньозваженою вартістю
Оптимізація структури капіталу для мінімізації рівня фінансового ризику та строків залучення капіталу	Цей метод пов'язаний з вибором більш дешевих варіантів фінансування різних груп активів підприємства за допомогою таких підходів: 1) консервативний – використання власного капіталу і довгострокових зобов'язань для формування необоротних активів та половини змінної частини оборотних активів; 2) агресивний – використання власного капіталу та довгострокових зобов'язань лише для фінансування необоротних активів; 3) компромісний – фінансування необоротних активів та постійної частини оборотних активів за рахунок власного капіталу та довгострокових зобов'язань

Проте необхідно мати на увазі, що методи оптимізації мають деякі недоліки:

- розглядається переважно одна стаття витрат – плата за використання позикових коштів. Інші витрати, пов'язані із залученням і використанням коштів, під час аналізу не враховуються, незважаючи на те, що їхній розмір може бути досить вагомим;
- при виборі способів фінансування не враховується фактор часу;
- у процесі вибору оптимального варіанта не використовуються методи оптимізації вартості фінансування.

Успішне виконання запропонованих задач можливе при наявності достатнього розміру власного капіталу, що спрямовується на їх проведення. Можливості аналізу власного капіталу значно розширюються при умові використання звіту про власний капітал, інформації поточного обліку.

Застосування звіту про власний капітал дає змогу виявити джерела надходження та використання власного капіталу підприємства у звітному році (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Рух власного капіталу ПАТ «Подільські Товтри» у 2019 році, тис. грн

Показник	Зареєстрований капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток	Разом
Залишок на початок року	473	-	-	-	3657	4130
Скоригований залишок на початок року	473	-	-	-	3657	4130
Чистий прибуток за звітний період	-	-	-	-	4796	4796
Спрямування прибутку до статутного капіталу	-	-	-	-	-	-
Відрахування до резервного капіталу	-	-	-	-	-	-
Вилучення капіталу	-	-	-	-	-	-
Разом змін у капіталі	-	-	-	-	4796	4796
Залишок на кінець року	473	-	-	-	8453	8926

На аналізованому підприємстві власний капітал представлено наступними складовими: зареєстрований капітал; нерозподілений прибуток (непокритий збиток).

Протягом 2019 року величина зареєстрованого капіталу не змінювалася і складала 473 тис. грн. Упродовж 2019 року відбулося збільшення власного капіталу підприємства за рахунок нерозподіленого прибутку на 4796 тис. грн.

Дослідженням встановлено, що на підприємстві приділяється недостатня увага питанням організації управління структурою та динамікою капіталу, що призводить до негативних наслідків у роботі підприємства.

Визначення оптимальної структури капіталу для кожного окремого підприємства означає здійснення компромісного вибору між ризиками та дохідністю. Кожне підприємство повинно самостійно обирати найбільш прийнятну для нього політику оптимізації структури капіталу з урахуванням особливостей функціонування (розміщенням джерел коштів в активах підприємства, швидкістю обороту коштів, структурою витрат підприємства та інше).

У сучасних умовах стратегія оптимізації структури капіталу передбачає приріст власного капіталу і скорочення його відтоку. Це спрямовано на приведення складу капіталу до таких пропорцій, які сприяють мінімізації заборгованостей, нарощування вхідних та економії вихідних фінансових потоків.

Отже, ефективність діяльності ПАТ «Подільські Товтри» значною мірою залежить від рівня розвитку та вдосконалення системи управління структурою капіталу, оскільки необхідний обсяг фінансових ресурсів є важливою умовою сталого економічного зростання. Під час розроблення загальної системи управління підприємством необхідно вибрати таку структуру капіталу, яка дасть змогу знизити до мінімуму середньозважену вартість капіталу, забезпечуючи при цьому достатній рівень ділової активності підприємства.

Висновки за розділом 3

1. За результатами дослідження аналізу ефективності використання власного капіталу ПАТ «Подільські Товтри» зроблено висновок, що змістовне наповнення методики аналізу капіталу ПАТ «Подільські Товтри» визначається системністю і комплексністю аналітичних досліджень, і відповідно до сучасних потреб управління потребує використання принципово нових підходів і методів, які дозволять підприємству здійснювати інтерактивне управління в умовах нестабільності зовнішнього середовища, і своєчасно вирішувати проблеми достатності, раціональності розміщення та ефективності використання капіталу. У цьому контексті в роботі сформульовані мета та напрями аналізу, обґрунтовано систему показників, методів і прийомів аналізу за кожним з них, що дозволяє оцінити сучасний стан власного капіталу, ефективність його формування і використання, визначити оптимальну структуру та обґрунтувати перспективні рішення з урахуванням чинників внутрішнього і зовнішнього середовища функціонування підприємства.

2. Для з'ясування причин зміни ефективності використання власного капіталу ПАТ «Подільські Товтри» і забезпечення своєчасного виявлення резервів її збільшення ідентифіковані чинники впливу мікро-, мезо- та макро середовища на оборотність і рентабельність власного капіталу підприємства, та запропоновано методичні підходи до їх кількісної оцінки.

3. Розроблено багаторівневу модель залежності показників ефективності використання власного капіталу ПАТ «Подільські Товтри», які дозволять виявити потенційні можливості прискорення оборотності і підвищення рентабельності капіталу. Досліджено стохастичний зв'язок між рентабельністю капіталу підприємства та чинниками, що на неї впливають. Розроблено економіко-математичну модель, яка дозволяє визначити як в середньому за аналізовані роки на ПАТ «Подільські Товтри» змінювалась рентабельність капіталу, і під впливом яких чинників мікрорівня це відбулося. На підставі отриманої моделі визначені резерви підвищення рентабельності капіталу ПАТ

«Подільські Товтри».

4. За результатами проведених розрахунків встановлено, що ПАТ «Подільські Товтри» станом на кінець 2019 року має загальний розмір капіталу 65218 тис. грн. За останні 2 роки спостерігаємо його збільшення на 1347 тис. грн. у порівнянні з 2017 роком та на 4280 тис. грн менше 2018 року. Основну частку у валюті балансу підприємства станом на кінець звітного року займають зобов'язання, їх розмір становить 56292 тис. грн. або 86,3% від сукупного капіталу.

5. Власний капітал ПАТ «Подільські Товтри» за 2017-2019 роки має тенденцію до зростання. Так, на кінець 2019 року загальна величина власного капіталу становила 8926 тис. грн, що на 5308 тис. грн більше показника 2017 року та на 4796 тис. грн - показника 2018 року. Головною причиною зростання частки власного капіталу на підприємстві є збільшення нерозподіленого прибутку у 2,3 рази у порівнянні з 2018 роком. Це свідчить про те, що підприємство намагається не використовувати залучені кошти для фінансування власної діяльності, а використовує свої власні ресурси, що є позитивним у діяльності підприємства.

6. На аналізованому підприємстві власний капітал представлено наступними складовими: зареєстрований капітал; нерозподілений прибуток (непокритий збиток). Протягом 2019 року величина зареєстрованого капіталу не змінювалася і складала 473 тис. грн. Упродовж 2019 року відбулося збільшення власного капіталу підприємства за рахунок нерозподіленого прибутку на 4796 тис. грн.

7. Дослідженням встановлено, що на ПАТ «Подільські Товтри» приділяється недостатня увага питанням організації управління структурою та динамікою капіталу, що призводить до негативних наслідків у роботі підприємства.

ВИСНОВКИ

Результатом дипломної роботи є теоретичне узагальнення та розробка практичних рекомендацій з удосконалення обліку та аналізу власного капіталу для підвищення ефективності системи управління ПАТ «Подільські Товтри». На основі проведеного дослідження сформульовано наступні висновки та пропозиції:

1. Досліджено економічну сутність власного капіталу, його види та порядок формування. За результатами дослідження встановлено, що капітал є центральною категорією ринкової економіки. Різноманітність поглядів економістів на його сутність та основні форми свідчить про багатогранність даної категорії. Встановлено, що в широкому значенні, термін “капітал” є складним і багатоаспектним явищем, який позначає таку самоорганізацію господарського життя, яка спрямована на самозростання вартості, тобто на принесення доходу.

Власний капітал є основою для початку і продовження господарської діяльності будь-якого підприємства. Власний капітал є основним, початковим та умовно безстроковим джерелом погашення збитків підприємства, він є одним із найвагоміших показників, котрі використовуються при оцінці фінансового стану підприємства (ступеня фінансової самостійності підприємства, його незалежності від зовнішніх джерел фінансування, а також ступеня кредитоспроможності підприємства, забезпеченості вимог кредиторів фактично наявним у підприємства капіталом власників (засновників).

За Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», яке затверджено Міністерством фінансів України 07.02.2013 р. № 73, власний капітал – це частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань. Власний капітал показує частину майна підприємства, яка фінансується за рахунок коштів власників і власних засобів підприємства. По своїй суті він є не тільки основою для створення підприємства, а й стабільністю і продовженням його

господарської діяльності.

2. Розкрито нормативно-інформаційне забезпечення обліку та аналізу власного капіталу. Наявність суперечливих положень у чинних нормативних актах призводить до численних порушень та зловживань на практиці, як на етапі створення підприємства, так і в процесі його господарювання. У результаті чого виділено та узагальнено рівні нормативного регулювання бухгалтерського обліку власного капіталу в Україні: міжнародний, національний, рівень підприємства, на підставі чого систематизовано елементи власного капіталу в господарських товариствах: зареєстрований капітал; капітал у дооцінках; додатковий капітал; резервний капітал; нерозподілений прибуток; неоплачений капітал; вилучений капітал.

3. Надана характеристика фінансово-господарської діяльності досліджуваного підприємства та постановки обліково-аналітичної роботи на ньому. За результатами дослідження зроблено висновок, що відповідно до Статуту основними напрямками діяльності ПАТ «Подільські Товтри» є добування декоративного та будівельного каменю, вапняку, гіпсу, крейди та глинистого сланцю; виробництво вапна та гіпсових сумішей; оптова торгівля деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням; неспеціалізована оптова торгівля; пошук (розвідка) корисних копалин та інші.

Проаналізувавши інформацію про діяльність ПАТ «Подільські Товтри» за додатками відмічено, що загальна величина капіталу у 2019 році становила 65218 тис. грн, що на 38 тис. грн, або на 0,1% менше, ніж на кінець 2017 року та на 4280 тис. грн, або на 4,1 % менше показника 2018 року. Власний капітал ПАТ «Подільські Товтри» у 2019 році становив 8926 тис. грн, що на 5308 тис. грн, або у 2,5 рази більше, ніж на кінець 2017 року та на 4796 тис. грн, або у 2,2 більше показника 2018 року.

Власний капітал ПАТ "Подільські Товтри" у 2019 році становив 8926 тис. грн, що на 5308 тис. грн, або у 2,5 рази більше, ніж на кінець 2017 року та на 4796 тис. грн, або у 2,2 більше показника 2018 року. Позиковий капітал

підприємства на кінець 2019 року становив 56292 тис. грн., що на 5346 тис. грн, або на 8,7% менше, ніж на кінець 2017 року та на 9076 тис.грн, або на 13,9 % менше показника 2018 року, що характеризує діяльність підприємства позитивно.

Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності (за первісною вартістю) у 2019 році склала 60348 тис. грн та має тенденцію до зростання. Так, у порівнянні з 2017 роком їх вартість зросла на 28125 тис. грн, або на 87,3% , а у порівнянні з минулим 2018 роком на 13819 тис. грн., або на 29,7%.

Середньоблікова чисельність персоналу у 2019 році зросла на 26 осіб у порівнянні з 2017 роком та на 1 особу в порівнянні з 2018 роком і становила у 2019 році 190 осіб.

Середньомісячна заробітна плата має тенденцію до зростання і становить у 2019 році 10098 грн, що на 4681 грн, або на 86,4% більше, ніж у 2017 році та на 2626 грн, або на 35,1% більше, ніж у 2018 році, що характеризує діяльність підприємства позитивно.

Чистий дохід від реалізації товарів, робіт, послуг є основним обсяговим показником діяльності ПАТ «Подільські товтри», отже його зростання варто оцінити позитивно. Чистий дохід від реалізації за 2019 рік становив 168963 тис. грн, що більше показника 2017 року на 580 тис. грн, або на 0,3% та більше, ніж у 2018 році на 7290 тис. грн, або на 4,5%.

Динаміка собівартості реалізації має тенденцію до скорочення. Так, цей показник у 2019 році становив 111075 тис. грн, що на 4319 тис. грн, або 3,7 менше, ніж у 2017 році та на 774 тис. грн., або на 0,7 більше, ніж у 2018 році.

Аналіз валового прибутку ПАТ «Подільські товтри» у 2019 році свідчить, що валовий прибуток становив 57888 тис. грн, що на 4899 тис. грн, або на 9,2 % більше ніж у 2017 році, та на 6516 тис. грн, або на 12,7% більше, ніж у 2018 році.

Чистий прибуток у 2019 році становив 4796 тис. грн, що на 4696 тис.

грн. або на у 48 разів більше показника 2017 року, та на 4284 тис. грн., або у 9,4 рази менше розміру прибутку 2018 року.

Отже, показники діяльності підприємства ПАТ «Подільські Товтри» протягом 2019 року необхідно оцінити позитивно, адже результатом його діяльності є отримання прибутку. Проведені розрахунки підтверджують тенденцію до покращення основних показників діяльності підприємства.

4. За результатами визначення основних структуроутворюючих елементів облікової політики в частині власного капіталу підприємства зроблено висновок, що в контексті імплементації Україною міжнародних стандартів, чинної методології формування показників фінансової звітності та забезпечення формування в підсистемі обліку повної, доречної, достовірної та різнобічної інформації про стан і рух капіталу у розрізах, потрібних для управління, рекомендовано модель формування облікової політики щодо капіталу ПАТ «Подільські Товтри» за основним та додатковим функціоналами, і розроблено структуру Положення про облікову політику в частині власного капіталу ПАТ «Подільські Товтри», що містить чотири розділи і визначає організаційне та методичне забезпечення, технологію обліку операцій з формування і використання їх складових, а також регламентує функції контролю та управління.

5. Розкрито методику обліку власного капіталу підприємства за видами. Розроблено підхід до методики бухгалтерського обліку власного капіталу, зокрема, в частині опису рахунків бухгалтерського обліку класу 4 “Власний капітал та забезпечення зобов’язань”, складено їх кореспонденцію, що увійшло до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій.

Рахунки цього класу призначені для узагальнення інформації про стан і рух коштів різновидностей власного капіталу - статутного, пайового, у дооцінках, додаткового, резервного, вилученого, неоплаченого, а також нерозподілених прибутків (непокритих збитків), цільових надходжень,

забезпечень майбутніх витрат та платежів, страхових резервів.

6. Обґрунтовано порядок розкриття інформації про власний капітал у фінансовій звітності та напрями його удосконалення. Зроблено висновок, що завершальним етапом бухгалтерського обліку є складання фінансової звітності. Інформація про власний капітал представлена у різних формах фінансової звітності: форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», форма № 4 «Звіт про власний капітал». У Балансі власний капітал відображається у першому розділі пасиву у розрізі видів на початок та кінець звітного періоду.

У Звіті про фінансові результати інформація про власний капітал представлена у розділі II «Сукупний дохід», а найбільш повно наявність та зміни у власному капіталі представлені у Звіті про власний капітал. При заповненні даної форми звітності частина інформації переноситься з інших форм звітності, а саме: залишок за видами власного капіталу на початок і кінець року з Балансу; чистий прибуток та інший сукупний дохід за звітний період – зі Звіту про фінансові результати.

На підставі вивчення наукової літератури з проблем заповнення Звіту про власний капітал та дослідження звітності аналізованого підприємства встановлено, що Звіт про власний капітал ПАТ «Подільські Товтри» складається відповідно до чинного законодавства.

У роботі наведено розроблений алгоритм обґрунтування та прийняття управлінських рішень щодо власного капіталу за визначеними критеріями підсумкових показників внутрішньої управлінської звітності ПАТ «Подільські Товтри». За результатами дослідження ПАТ «Подільські Товтри» рекомендовано створювати Центр контролю та управління капіталом. Створення такого центру викликано сучасними потребами управління капіталом, і пов'язано з призначенням відповідальної особи за прийняття управлінських рішень фінансового характеру.

7. Проведено аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу

підприємства. За результатами дослідження зроблено висновок, що змістовне наповнення методики аналізу капіталу ПАТ «Подільські Товтри» визначається системністю і комплексністю аналітичних досліджень, і відповідно до сучасних потреб управління потребує використання принципово нових підходів і методів, які дозволять підприємству здійснювати інтерактивне управління в умовах нестабільності зовнішнього середовища, і своєчасно вирішувати проблеми достатності, раціональності розміщення та ефективності використання капіталу. У цьому контексті в роботі сформульовані мета та напрями аналізу, обґрунтовано систему показників, методів і прийомів аналізу за кожним з них, що дозволяє оцінити сучасний стан власного капіталу, ефективність його формування і використання, визначити оптимальну структуру та обґрунтувати перспективні рішення з урахуванням чинників внутрішнього і зовнішнього середовища функціонування підприємства.

8. Досліджено методику аналізу складу, руху та ефективності використання власного капіталу підприємства. За результатами дослідження розроблено економіко-математичну модель, яка дозволяє визначити як в середньому за аналізовані роки на ПАТ «Подільські Товтри» змінювалась рентабельність капіталу, і під впливом яких чинників мікрорівня це відбулося. На підставі отриманої моделі визначені резерви підвищення рентабельності капіталу ПАТ «Подільські Товтри».

Встановлено, що ПАТ «Подільські Товтри» станом на кінець 2019 року має загальний розмір капіталу 65218 тис. грн. За останні 2 роки спостерігаємо його збільшення на 1347 тис. грн. у порівнянні з 2017 роком та на 4280 тис. грн менше 2018 року. Основну частку у валюті балансу підприємства станом на кінець звітного року займають зобов'язання, їх розмір становить 56292 тис. грн. або 86,3% від сукупного капіталу.

Власний капітал ПАТ «Подільські Товтри» за 2017-2019 роки має тенденцію до зростання. Так, на кінець 2019 року загальна величина власного капіталу становила 8926 тис. грн, що на 5308 тис. грн більше показника 2017

року та на 4796 тис. грн - показника 2018 року. Головною причиною зростання частки власного капіталу на підприємстві є збільшення нерозподіленого прибутку у 2,3 рази у порівнянні з 2018 роком. Це свідчить про те, що підприємство намагається не використовувати залучені кошти для фінансування власної діяльності, а використовує свої власні ресурси, що є позитивним у діяльності підприємства.

9. Обґрунтовано шляхи використання результатів аналізу власного капіталу в управлінні. Дослідженням встановлено, що на ПАТ «Подільські Товтри» приділяється недостатня увага питанням організації управління структурою та динамікою капіталу, що призводить до негативних наслідків у роботі підприємства. Зроблено висновок, що ефективність діяльності ПАТ «Подільські Товтри» значною мірою залежить від рівня розвитку та вдосконалення системи управління структурою капіталу, оскільки необхідний обсяг фінансових ресурсів є важливою умовою сталого економічного зростання. Під час розроблення загальної системи управління підприємством необхідно вибрати таку структуру капіталу, яка дасть змогу знизити до мінімуму середньозважену вартість капіталу, забезпечуючи при цьому достатній рівень ділової активності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз господарської діяльності: теорія, методика, розбір конкретних ситуацій: навчальний посібник / за ред. К. Ф. Ковальчука. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 328 с.
2. Аналіз господарської діяльності підприємства : навч. посібник / [Н. Б. Кащена та ін.] ; Харків. держ. ун-т харч. та торг. – Х., 2014. – 396 с.
3. Аракелян А. Г. Теоретичні підходи до визначення категорії «власний капітал» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/10_NPE_2011/Economics/3_83130.doc.htm.
4. Боримська К. П. Рахунки бухгалтерського обліку: теорія і практика : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / К. П. Боримська ; Житомир. держ. технол. ун-т. – Житомир, 2010. – 21 с.
5. Безверхий К. В. Інформаційний комплекс облікової системи та звітність в Україні : монографія / К. В. Безверхий, Т. В. Бочуля. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 184 с.
6. Безкоровайна Л. В. Особливості обліку власного капіталу на підприємствах / Л. В. Безкоровайна // Журнал МНУ ім. В. О. Сухомлинського. – 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.global-national.in.ua/archive/4-2015/200.pdf>.
7. Бернадзіковська Л. О. Особливості формування власного капіталу підприємства у вітчизняній та міжнародній економіці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/economy-411/business-economics-and-production-management-411/11299-411-1069>.
8. Бідник О. І. Поняття капіталу підприємства та його еволюція / О. І. Бідник. // Наук. вісник Нац. лісотехнічного ун-ту України. Сер. Економіка, планування та управління в галузі. – 2013. – Вип. 17.2. – С. 131–135.
9. Біла О. Г. Фінансове планування і прогнозування : навч. посібник /

О. Г. Біла. – Львів : Компакт–ЛВ, 2015. – 312 с.

10. Білоусов М. О. Генезис категорії «капітал»: економічна та облікова інтерпретація / М. О. Білоусов // Вісник Житомирського держ. технол. ун-ту. Сер. Економічні науки. – 2016. – № 1 (55). – С. 18–26.

11. Бобяк А. П. Бухгалтерський облік та аналіз власного капіталу підприємств різних організаційно-правових форм : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” / А. П. Бобяк. – К., 2011. – 20 с.

12. Бобяк А. П. Власний капітал підприємства, як економічна категорія, та його облік / А. П. Бобяк // Міжнародний збірник наукових праць. – 2017. – Вип. 1 (19) . – С. 55–58.

13. Бодров А. Про Фому Аквинського, євродоллар и современный финансовый кризис [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://echo.msk.ru/blog/fred/961614-echo>.

14. Боднарчук А.В. Удосконалення комплексного економічного аналізу власного капіталу / А.В. Боднарчук // Бізнес ін - форм. – 2013. – № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.businessinform.net/pdf/2013/3_0/282_285.pdf.

15. Бондар М. І. Звітність підприємства : підручник. / М. І. Бондар, Ю. А. Верига, М. М. Орищенко та ін. – К. : Центр учбової літератури, 2015. – 570 с.

16. Бондаренко Т. В. Ключові ознаки структурування власного капіталу виробничого підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.rusnauka.com/18_ADEN_2013/Economics/10_141958.doc.htm.

17. Боримська К. П. Удосконалення організаційних засад проведення аналізу формування та змін власного капіталу в корпоративних підприємствах / К. П. Боримська, Р. В. Варічева. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/.

18. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: [підруч.] [для студ. вищ. навч. закл.] / Ф.Ф. Бутинець, Л.Л. Горецька. – Житомир: ПП

“Рута”, 2002. – 544 с.

19. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський управлінський облік : [підручник для студ. спец. «Облік і аудит» вищих навч. закл.] / Ф. Ф. Бутинець. – К. : Знання, 2011. – 480 с.

20. Бутинець Ю. Ф. Економічна сутність капіталу: історичний вимір / Ю. Ф. Бутинець // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2013. – № 1(51). – С. 38-41.

21. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерский учет в станах мира: [Учебное пособие]. / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ЖДТУ, 2008. – 484 с.

22. Бутко А. Д. Щодо питання управління власним капіталом підприємства / А. Д. Бутко, А. М. Пташник // Вісник Львівської комерційної академії. – 2011. – Вип. 35. – С. 56–60.

23. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник / Ф. Ф. Бутинець, О. С. Бородкін, А. М. Герасимович та ін. – Житомир: ЖІТІ, 2011. – 912 с.

24. Варичева Р. В. Власний капітал: функціональний підхід до трактування сутності, напрями класифікації у вітчизняній та зарубіжній практиці / Р. В. Варичева // Вісник ЖДТУ. – 2016. – № 2 (52). – С. 37–42.

25. Варичева Р. В. Облікова політика як інструмент організації бухгалтерського обліку власного капіталу на акціонерних товариствах / Р. В. Варичева, К. П. Боримська // Вісник соціально-економічних досліджень: Збірник наук. праць. – Одеса: ОДЕУ, 2012. – Вип. 42. – С. 6-14.

26. Верига Ю. А. Фінансовий облік: навчальний посібник / Ю. А. Верига, Т. В. Гладких, М. М. Орищенко. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 438 с.

27. Верхоглядова Н. І. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика : Навч.-практ. посіб. / Н. І. Верхоглядова, В. П. Шило, С. Б. Ільїна. – К. : Центр учбової літератури, 2018. – 536 с.

28. Викиданець І. В. Методи оптимізації структури капіталу підприємства / І. В. Викиданець // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. Сер. Економічні науки: науковий

журнал. – 2015. – № 3. – С. 208-215.

29. Вівчар О. Й. Власний капітал як фінансове джерело функціонування підприємства / О. Й. Вівчар // Науковий вісник НЛТУ України. – 2015. – Вип. 19.5. – 146-150 с.

30. Воськало Н. М. Розкриття інформації щодо власного капіталу у системі звітності підприємства / Н. М. Воськало // збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. – Серія: економічні науки. – Черкаси : ЧДТУ, 2013. – Вип. 28. – Частина I. – 242 с. – С. 182-187.

31. Воськало Н. М. Формування облікової політики підприємства щодо власного капіталу / Н. М. Воськало // Вісник Львівської комерційної академії. – Серія економічна. – Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2014. – Вип. 36. – 486 с. – С. 66-69.

32. Гайдамака Н. В. Організація та шляхи вдосконалення обліку операцій формування і зміни власного капіталу / Н. В. Гайдамака, В. С. Терещенко // Зовнішні та внутрішні фактори впливу на формування та розвиток економіки : міжнар. наук.-практ. конф., 5-6 квітня 2016 р. : матеріали у 2 ч. – Дніпро, 2016. – Ч. 2. – 112 с.

33. Голов С. Ф. МСФЗ в Україні: шляхом проб і помилок / С. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2014. – № 3. – С 3-12.

34. Городня Т. А. Сучасна стратегія управління капіталом підприємства / Т. А. Городня // Наук. вісн. НЛТУ України. – 2014. – Вип. 18 (10). – С. 250–253.

35. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

36. Гудима К. С. Бухгалтерський аспект сутності та складу власного капіталу акціонерного товариства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/33_DWS_2010/33_DWS_2010/Economics/74616.doc.htm

37. Гуренко Т. О. Сучасний погляд на власний капітал. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nubip.edu.ua/sites/default/files>.

38. До питання природи власного капіталу: історичний аспект /

Т. Королюк // Галицький економічний вісник. Науковий журнал. – 2015. – № 1. – С. 32-37.

39. Дорош Н. І. Проблеми обліку власного капіталу України в умовах ринкової економіки/ Н. І. Дорош, Г. О. Борул //Регіональна економіка та управління. – Науково практичний журнал 2(02) травень 2014 р. частина 1. – Київ. - С. – 25. [Електронний ресурс] . – Режим доступу: [http://siee.zp.ua/images/journal/2\(02\)/07.pdf](http://siee.zp.ua/images/journal/2(02)/07.pdf)

40. Дюкарева Х. Л. Концептуальні основи побудови облікової системи центрів відповідальності суб'єктів господарювання / Х. Л. Дюкарева // Науковий вісник НЛТУ України. – 2017. – № 18.6. – С. 159–168.

41. Економічний аналіз : [навч. посібник] / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбатов та ін. / [за ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченька]. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К. : КНЕУ, 2013. – 556 с.

42. Житний П. Є. Облікова політика в умовах розвитку фінансово-промислових систем: методологія та організація: монографія / П. Є. Житний – Луганськ : Вид-во СЛУ ім. В. Даля, 2012. – 352 с.

43. Жихор О. Б. Теоретичні аспекти щодо визначення сутності поняття «капітал підприємства» [Електронний ресурс] / О. Б. Жихор, І. М. Шматько. – Режим доступу : http://fk.d.khivs.edu.ua/pdf/2011_2/25.pdf.

44. Жолнер І. В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами: навчальний посібник / І. В. Жолнер. - К.: НУХТ, 2012. - 368 с.

45. Замлинський В. А. Міжнародна стандартизація обліку як основа підвищення конкурентоспроможності економіки України / В. А. Замлинський // Аграрний вісник Причорномор'я. - Економічні науки. – 2014. – № 65. – С.12-15.

46. Зелікман В. Д. Удосконалення обліку резервного капіталу підприємства [Електронний ресурс] / В. Д. Зелікман, В. О. Богомоллова. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/8_NIT_2008/Tethis/Economics/27635.doc.htm.

47. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і

організацій [Електронний ресурс] : [затв. Наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291 (зі змінами і доп.)]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

48. Історія економіки та економічної думки: від ранніх цивілізацій до початку XX ст. / [за ред. В. В. Козюка, Л. А. Родіонової]. – К. : Знання, 2014. – 566 с.

49. Історія економічних вчень : навч. посібник / [за ред. В. В. Кириленка]. – Тернопіль : Економічна думка, 2014. – 233 с.

50. Іщенко Я.П. Теоретичні основи формування власного капіталу підприємства / Я.П. Іщенко, Л.В. Галайда // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Вип. 15. – Ч. 1. – С. 146–148.

51. Кадацька А. М. Сутність власного капіталу підприємства / А. М. Кадацька // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2014. – № 4 (59). – С. 153-156.

52. Камінська Т. Г. Економічна сутність та класифікаційні характеристики капіталу підприємств / Т. Г. Камінська // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу : міжнар. зб. наук. праць. – Житомир, 2015. – Вип. 2 (20). – С. 230–245.

53. Кащена Н.Б. Методика економічного аналізу: сутність та елементи / Н.Б. Кащена, О.В. Цуканова, Н.М. Гаркуша // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2014. – Вип. 1. – С. 40–51. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/jpdf/-esprstp_2014_1_6.pdf.

54. Карпенко Є. А. Фінансовий облік: навчально-методичний посібник / Є.А. Карпенко. – Полтава: ПУЕТ, 2014. – 359 с.

55. Кіндрацька Г. І. Економічний аналіз : [підручник] / Г. І. Кіндрацька, М. С. Білик, А. Г. Загородній – [за ред. проф. А. Г. Загороднього]. – [3-тє вид., перероб. і доп.]. – К. : Знання, 2014. – 487 с.

56. Коваль Л. В. Власний капітал: облік та представлення в звітності, в

контексті національних та міжнародних стандартів / Л. В. Коваль, В. В. Горбатюк. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/cgibin-irbis_nbuv.

57. Косова Т.Д. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / Т. Д. Косова, І. В. Сіменко. – К. : Центр учбової літератури, 2015. – 440 с.
58. Костирко Р. О. Комплексна оцінка вартості підприємства : [монографія] / Р. О. Костирко, Н. В. Тертична, В. О. Шевчук – [за заг. ред. докт. екон. наук, академіка НАН України М.Г. Чумаченька]. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Х. : Фактор, 2014. – 278 с.
59. Костюченко В. М. Облік і аналіз діяльності групи підприємств як єдиної економічної одиниці : [монографія] / В. М. Костюченко. – К. : Центр учбової літератури, 2014. – 504 с.
60. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – К. : Центр навч. літ-ри, 2016. – 392 с.
61. Крупка Я. Д. Фінансовий облік : підручник / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь. – Тернопіль : ТНЕУ, 2017. – 451 с.
62. Ксьондз С. М. Формування власного капіталу на вітчизняних підприємствах / С. М. Ксьондз // Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. – № 4. – С. 131-134.
63. Кулик В. А. Облікова політика підприємства: набутий досвід та перспективи розвитку : монографія / В. А. Кулик. – Полтава : ПУЕТ, 2014. – 373 с.
64. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : [монографія] / Л. А. Лахтіонова. – К.: КНЕУ, 2012. – 387 с.
65. Лісовицький В. М. Історія економічних вчень / В. М. Лісовицький. – К. : Центр учбової літератури, 2014. – 240 с.
66. Мазурок П. П. Історія економічних учень у запитаннях і відповідях : навч. посіб. / П. П. Мазурок. – 2-ге вид., стереотип. – К. : Знання, 2016. – 477 с.
67. Малярець Л. М. Управління процесом росту власного капіталу

підприємства : [монографія] / Л. М. Малярець, Н. М. Пономаренко. – Харків : вид. ХНЕУ, 2015. – 132 с.

68. Машлій Г. Модель управління капіталом підприємства та сучасні тенденції його формування / Г. Машлій, О. Мосій // Галицький економічний вісник. – 2012. – № 1 (34). – С. 43–49.

69. Мацелюх Н.П. Історія економіки та економічної думки. Політична економія. Мікроекономіка. Макроекономіка : навчальний посібник / Мацелюх Н.П., Максименко І.А. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 382 с.

70. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів [Електронний ресурс] : [наказ Мінфіну від 30.09.203 р. № 561 (зі змінами і доп.)]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MF03270.html.

71. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку щодо операцій з формування статутного капіталу в акціонерних товариствах. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http // www.liga.net](http://www.liga.net).

72. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності : наказ Міністерства фінансів України 28.03.13 р. № 433 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http: www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).

73. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2015 р. № 635. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=-382876&cat_id=293536.

74. Мних Є.В. Аналіз і контроль в системі управління капіталом підприємства : монографія / Є. В. Мних, А. Д. Бутко, О. Д. Большакова та ін. – К. : КНТЕУ, 2012. – 232 с.

75. Мних Є. В. Фінансовий аналіз : підручник / Є. В. Мних, Н. С. Барабаш. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 536 с.

76. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410 &cat_id=92408](http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408).

77. Нападовська Л. В. Управлінський облік : [підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. В. Нападовська. – К. : Книга, 2011. – 544 с.

78. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 [Електронний ресурс] / Україна. Міністерство фінансів України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

79. Островерха Р. Е. Організація обліку : навч.-метод. посібник / Р. Е. Островерха. – Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2017. – 318 с.

80. Панов В. Негрошові внески до статутного капіталу / В. Панов, І. Попов // Платник податків. – 2012. – № 5 (05). – С. 32–39.

81. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [Електронний ресурс] : [затв. Наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291 (зі змінами і доп.)]. – Режим доступу : <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/-PlanSchetov.aspx>.

82. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : [від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами і доп.)]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

83. Подольська В. О. Фінансовий аналіз : навч. посібник В. О. Подольська, О. В. Яріш. – К. : Центр навч. літ-ри, 2007. – 488 с.

84. Поліщук І.Р. Облік формування статутного капіталу в господарських товариствах Росії, України та Білорусі: порівняльний аспект / І.Р. Поліщук // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2013. – № 3(25). – С. 216-222.

85. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://buhgalter911.com-/Res/PSBO/PSBO.aspx>.

86. Про акціонерні товариства [Електронний ресурс] : Закон України № 514-VI від 17.09.2008 (зі змінами і доп.). – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/514-17>.

87. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні

[Електронний ресурс] : Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 (зі змінами і доп.). – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

88. Про цінні папери та фондовий ринок [Електронний ресурс] : Закон України № 3480-IV від 23.02.2006 (зі змінами і доп.). – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.

89. Проданчук М. Інтегрована звітність – інструмент управління підприємством / М. Проданчук // Бухгалтерський облік і аудит. – 2014. – № 2. – С. 24-31.

90. Прохар Н. В. Особливості та дискусійні аспекти фінансової звітності відповідно до Національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку / Н. В. Прохар // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – Вип. 23. – Кіровоград : КНТУ, 2015. – С. 341-345.

91. Райковська І. Т. Модульна структура системи комп'ютеризації економічного аналізу: функціональний склад / І. Т. Райковська // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу : міжнар. зб. наук. праць. – 2015. – Вип. 1 (13). – С. 338–359.

92. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік : навчальний посібник / Садовська І. Б. – Луцьк : Навчально-видавничий відділ ЛНТУ, 2013. – 632 с.

93. Самойлова Т. А. Джерела формування фінансового капіталу підприємства / Т. А. Самойлова // Облік і фінанси АПК. – 2017. – № 1. – С. 169–173.

94. Семенов А. Г. Ефективне управління структурою капіталу акціонерного товариства / А. Г. Семенов, О. О. Плаксюк, О. В. Ярошевська // Вісник економічної науки України. – 2014. – № 2. – С. 137-144.

95. Сокольська Р.Б. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / Сокольська Р. Б., Зелікман В. Д., Акімова Т. В. – Дніпро: НМетАУ, 2017. – 92 с.

96. Сопко В. В. Власний капітал акціонерних товариств: особливості визначення та обліку / В. В. Сопко // Наук. вісник Нац. лісотехнічного ун-ту

України. – 2015. – Вип. 17.6. – С. 246–253.

97. Теорія бухгалтерського обліку : монографія / [Л. В. Нападовська, М. Добія, Ш. Сандер та ін.] ; за заг. ред. Л. В. Нападовської. – К. : КНТЕУ, 2018. – 735 с.

98. Теория измерения капитала и прибыли : монография / [под общ. ред. проф. Ф. Бутынца, проф. М. Добии]. – Краков : Fundacja Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, 2015. – 400 с.

99. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : підручник / Н. М. Ткаченко. – К. : Алерта, 2016. – 928 с.

100. Хмелевська А. В. Власний капітал за атрибутами об'єкту бухгалтерського обліку / А. В. Хмелевська, Г. М. Незборецька // Сталий розвиток економіки. – Хмельницький // : Університет економіки і підприємництва. – 2016. – № 4. – С. 192-194.

101. Хоменко І. О. Формування та розвиток транспортних кластерів: теорія і практика : монографія / І. О. Хоменко. – Чернігів : Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, 2011. – 203 с.

102. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] : [від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами і доп.)]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

103. Цюцяк Л. І. Сучасний стан та удосконалення порядку облікового відображення капіталу в дооцінках / Л. І. Цюцяк // Облік і фінанси. – 2014. – № 1 (63). – С. 65–70.

104. Чиж Н. М. Еволюція поглядів на сутність категорії «капітал» / Н. М. Чиж // Економічні науки. Сер. Економічна теорія та економічна історія : зб. наук. пр. – Луцьк : ЛНТУ, 2017. – Вип. 6 (23), ч. 2. – С. 1–13.

105. Чмиль А. Л. Методика анализа капитала предприятия и ее концептуальные элементы / А. Л. Чмиль : сб. науч. трудов по материалам Междунар. научн.-практ. конф. [«Экономическая теория в XXI веке: поиск эффективных механизмов хозяйствования»], (Новополоцк, 23–24 октяб.

2014 г.). – Новополюцк : ПГУ, 2014. – С. 296–300.

106. Чмута І. М. Капітал підприємства: аналіз, оцінка, інструменти управління та роль банківської системи у його фінансуванні : [монографія] / І. М. Чмута, О. В. Пересуньмо. – Харків : ФОП Павленко О. Г.; ВД “ІНЖЕК”, 2013. – 480 с.

107. Чумак О. В. Концептуальні засади формування елементів облікової політики щодо змін власного капіталу підприємства / О. В. Чумак // Сучасні проблеми обліку, аналізу і аудиту в умовах трансформації облікової системи корпоративного та державного сектору : матеріали конф. / Харківський ін-т фінансів Українського держ. ун-ту фінансів та міжнар. торгівлі. – Х., 2013. – С. 103–105.

108. Шара Є. Ю. Фінансовий облік : навчальний посібник / Є. Ю. Шара, І. Є. Соколовська-Гонтаренко. – К. : Центр учбової літератури, 2016. – 336 с.

109. Шипіцина Г. А. Місце та роль процесу оптимізації структури капіталу у системі управління капіталом машинобудівного підприємства / Г. А. Шипіцина // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2013. – № 1 (190). – С. 246–252.

110. Шкварчук Л. О. Аналіз джерел формування основного капіталу підприємств України / Л. О. Шкварчук, І. М. Павлов // Наук. вісник НЛТУ України. – 2015. – Вип. 19.7. – С. 219–224.

111. Юхименко П. І. Історія економічних учень : навчальний посібник / П. І. Юхименко, П. М. Леоненко. – К. : Знання-Прес, 2012. – 514 с.

112. Яровенко Т. С. Удосконалення методології бухгалтерського обліку власного капіталу у сучасних умовах / Т. С. Яровенко, К. П. Свистильник // Вісник Дніпропетровського ун-ту. Сер. Економіка. – 2017. – Вип. 7 (2). – С. 189–194.

Студентка _____ Яновська К.А.

«20» листопада 2020 року